

ΑΚΑΝΤΣΙΩΤΙΚΑ

ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑΣ ΔΡΟΣΟΠΗΓΙΩΤΩΝ
Τεύχος 15^ο Δεκέμβριος 2010

ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑ ΔΡΟΣΟΠΗΓΙΩΤΩΝ
ΔΗΜΟΥ ΚΟΝΙΤΣΑΣ

Διανέμεται Δωρεάν

Περιεχόμενα:

- **Εκδοτικά**
προλόγισμα της Συντακτικής Ομάδας
- **Καντσιώτες μαστόροι στα χωριά της Πιερίας**
του Γιώργου Κοτολούλη & Βασίλη Παπαγεωργίου
- **Αυτή την ώρα που ο κόσμος είναι πάνω κάτω**
εγώ κορίτσι δεν αρραβωνιάζω
της Γεωργίας Σ. Σκοπούλη
- **Ο δάσκαλος Ταμπούρης**
του Νίκου Δημητρούλη
- **Η αυλή του σχολείου**
του Χρήστου Τσιγκούλη
- **Στο Βόλο, τον καιρό εκείνο**
Το εργατικό οχτάωρο
του Κώστα Παπαδημητρίου
- **Ωχ, ο μαύρος τ' έπαθα!**
του Γιάννη Κανναβού
- **Κάντσικο - Κεράσοβο 3-5**
του Νίκου Καθάριου
- **Ντάφης ο χορευταράς**
του Θωμά Β. Ζιώγα
- **Πολιτισμικά - Τοπικός πολιτισμός**
του Θωμά Β. Ζιώγα
- **Οι ευεργέτες του χωριού μας**
του Γιώργου Κοτολούλη
- **Πνευματικό - Συνεδριακό κέντρο Δροσοπηγής**
του Γιώργου Κοτολούλη
- **Σχολείο - Συνεδριακό κέντρο Δροσοπηγής**
του Κώστα Παπαδημητρίου
- **Ένα μικρό εισαγωγικό σημείωμα**
για ένα μεγάλο θέμα
του Κώστα Κατσιαμάνη
- **Από τα ξεχασμένα παλιά μας παιχνίδια: Β' μέρος**
του Θωμά Αθανασίου Μουκούλη
- **Καντσιώτικες λαγγίτες στη γάστρα:**
“Ηδιστον λογόδειπνον”
του Θωμά Αθανασίου Μουκούλη
- **Συνταγές από το χωριό**
του Σταύρου Ζηκούλη
- **Φωτοθήκη**
- **Νέα για τις δραστηριότητες**
της Αδελφότητάς μας
- **Η γενική συνέλευση της Αδελφότητας**
- **Συνέλευση Δ.Σ. & Νεολαίας**

Εικόνα εξωφύλλου:

Έργο του ζωγράφου Σάββα Τζανετάκη (1939 - 1978) με τίτλο «Η αποθέωση του Σαμαντάκα». Ακουαρέλα - 1972, με γραπτές αναφορές επάνω στο έργο: «στου Κάντακου στη Κόντα στην ηπρο στην ιλάδα». Και αλλού: «Η μπάμπω η Τσιάντα η γιάτρισα». Όλα εμπνευσμένα απ' τις επισκέψεις του στο χωριό μας το 1962 και το 1975, από αφηγήσεις και ιστορίες της γιαγιάς (μανίτσας) Αλεξάνδρας Κουτρουμπίνα (Τσιράπω).

Ανώνυμες επιστολές και κείμενα δεν δημοσιεύονται.

Τα ενυπόγραφα άρθρα δεν σημαίνει ότι εκφράζουν και τις απόψεις του Δ.Σ. της Αδελφότητας ή της Συντακτικής Ομάδας.

Κείμενα και υλικό που έχουν σταλεί προς δημοσίευση και δεν συμπεριλαμβάνονται στο παρόν τεύχος λόγω περιορισμού χώρου, το Δ.Σ. και η Σ.Ο. δεσμεύονται να τα δημοσιεύσουν σε ένα από τα επόμενα τεύχη μας.

Εκδοτικά

Ανέλπιστα, πρωτόγνωρα πράγματα συμβαίνουν στη ζωή όλων και την επηρεάζουν προς το χειρότερο βέβαια. Μετά την πολυακουσμένη πλέον «κρίση», τώρα προστέθηκε και το «μνημόνιο». Φαίνεται πως με το διαβολικό αυτό δίδυμο «κρίση-μνημόνιο» πρέπει να μάθουμε να ζούμε για αρκετά χρόνια. Λόγω κρίσης θα πρέπει να περιορίσουμε απαιτήσεις και δαπάνες, ενώ λόγω μνημονίου θα πρέπει πάντα να θυμόμαστε τα απλήρωτα χρέη που έβαλε το άσωτο ελληνικό κράτος/δημόσιο, επικαλούμενο το καλό μας. Τα αίτια πολλά και οι υπαίτιοι ακόμα περισσότεροι, αλλά αυτά δεν είναι θέμα της παρούσης γραφής, ούτε και πρέπει. Γεγονός, πάντως, είναι ότι, εκόντες-άκοντες, πρέπει να θαλασσοδερθούμε, ως άλλοι Οδυσσείς, στα μανιασμένα κύματα της κρίσης και του μνημονίου και να φθάσουμε σώοι στην Ιθάκη μας. Έτσι κι αλλιώς, αβλαβείς δεν πρόκειται να βγούμε.

Και επειδή η ελπίδα πεθαίνει πάντα τελευταία, εμείς εδώ στην Αδελφότητα και στη Σύνταξη πιστεύουμε ότι θα τα καταφέρουμε, γιατί εμπιστεύμαστε το ποιόν, την ικανότητα και την ενεργητικότητα των συμπατριωτών μας. Γι' αυτό δεν υποστέλλουμε τη σημαία των στόχων που θέσαμε.

Θυμίζουμε σ' όλους ότι ο μεγαλύτερος και άμεσης προτεραιότητας στόχος είναι η «ανέγερση ξενώνα» στη Δροσοπηγή. Ας μη το ξεχνάμε αυτό! Είναι ωφέλιμο για όλους και το χωριό, όσοι έχουν κάποιο κομπόδεμα να δώσουν, όχι υόνον τον οβολό τους, αλλά τα τάλαντά τους, για να επιτευχθεί ο σκοπός. Να μη φανούν φειδωλοί στην προσφορά τους, γιατί αλλιώς είναι δύσκολο να συγκεντρωθεί το αναγκαίο ποσό. Η διαδικασία κατάθεσης και οι όροι διαχείρισης των χρημάτων έχουν ήδη καθοριστεί και γνωστοποιηθεί από το Δ.Σ., ενώ ο σχετικός τραπεζικός λογαριασμός λειτουργεί με πρόσθετο έλεγχο επιτροπής, για μείζονα ασφάλεια. Επομένως τολμήστε!

Το μικρό μας περιοδικό «Καντσιώτικα» πάει καλά. Πολλοί με θέρμη το αποδέχτηκαν και αρκετοί ζητούν να το πάρνουν τακτικά. Προσπαθούμε να βελτιωθούμε, ενσωματώνοντας τις παρατηρήσεις σας στη δική μας γενική θεώρηση. Η διεύρυνση της θεματολογίας είναι σκοπός μας. Συνιστούμε διακριτικότητα και ευγένεια στις γραφές όλων. Τα μακροσκελή άρθρα δεν ενδείκνυνται για ένα τόσο μικρό περιοδικό. Μας δυσκολεύουν. Το σύντομον και χάριν έχει.

Ωστόσο, εργασίες βασικής έρευνας για τη Δροσοπηγή και τα Μαστοροχώρια μπορούν, λόγω της φύσεως τους, να εξαιρούνται απ' αυτόν τον κανόνα. Γι' αυτό, όπως είχαμε προαναγγείλει στο προηγούμενο τεύχος, δημοσιεύουμε, πρώτο στη σειρά, κείμενο έρευνας/καταγραφής και φωτογραφικό υλικό, που συνέγραψαν οι μαστοροχωρίτες Γιώργος Κοτολούλης (Δροσοπηγή) και Βασίλης Παπαγεωργίου (Πυρσόγιανη), για τα έργα των μαστόρων από το Κάντσικο στα μέρη της Πιερίας, μαζί με πρόσθετες πληροφορίες και υλικό που τους παραχώρησε ο Καντσιώτης μάστορας Παύλος Καθάριος, μόνιμος, πλέον, κάτοικος Σφενδαμίου (πρώην Πάλιανη) Πιερίας από τη δεκαετία του 1950. Ακράδαντα πιστεύουμε ότι τέτοιες πρωτογενείς έρευνες πρέπει να επιβραβεύονται και να προβάλλονται, γιατί, και ανασύρουν από τη λήθη του χρόνου σημαντικά στοιχεία του κοινωνικού και επαγγελματικού βίου των προγόνων μας, διασώζοντάς τα για την αυτογνωσία μας τουλάχιστον, και αποτελούν φωτεινό παράδειγμα για τους νεότερους σκυταλοδρόμους της έρευνας. Ευχόμαστε σύντομα να υπάρξουν άξιοι μιμητές σε όλους τους τομείς του τοπικού μας ιστορικού και πολιτισμικού είναι, όπως αυτό προέκυψε και μας κληροδοτήθηκε από τις προγενέστερες γενεές.

Τέλος, μαζί με τις ευχαριστίες σε όσους μας έστειλαν άρθρα - και είναι πολλοί - ευχόμαστε σ' όλους, συγχωριανούς και φίλους, «Χρόνια πολλά. Χαρούμενες γιορτές. Καλά Χριστούγεννα. Τυχερή Πρωτοχρονιά».

Το Δ.Σ. και η Σ.Ο.

Καντσιώτες μαστόροι στα χωριά της Πιερίας

του Γιώργου Κοτολούλη & Βασιλη Παπαγεωργίου

Ευχαριστούμε ολόψυχα το μάστορα Παύλο Καθάριο για τις πολύτιμες πληροφορίες του.

Η συζήτηση που είχαμε δημοσιεύεται χωρίς καμία παρέμβαση, κρατώντας έτσι όλα τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα του προφορικού λόγου.

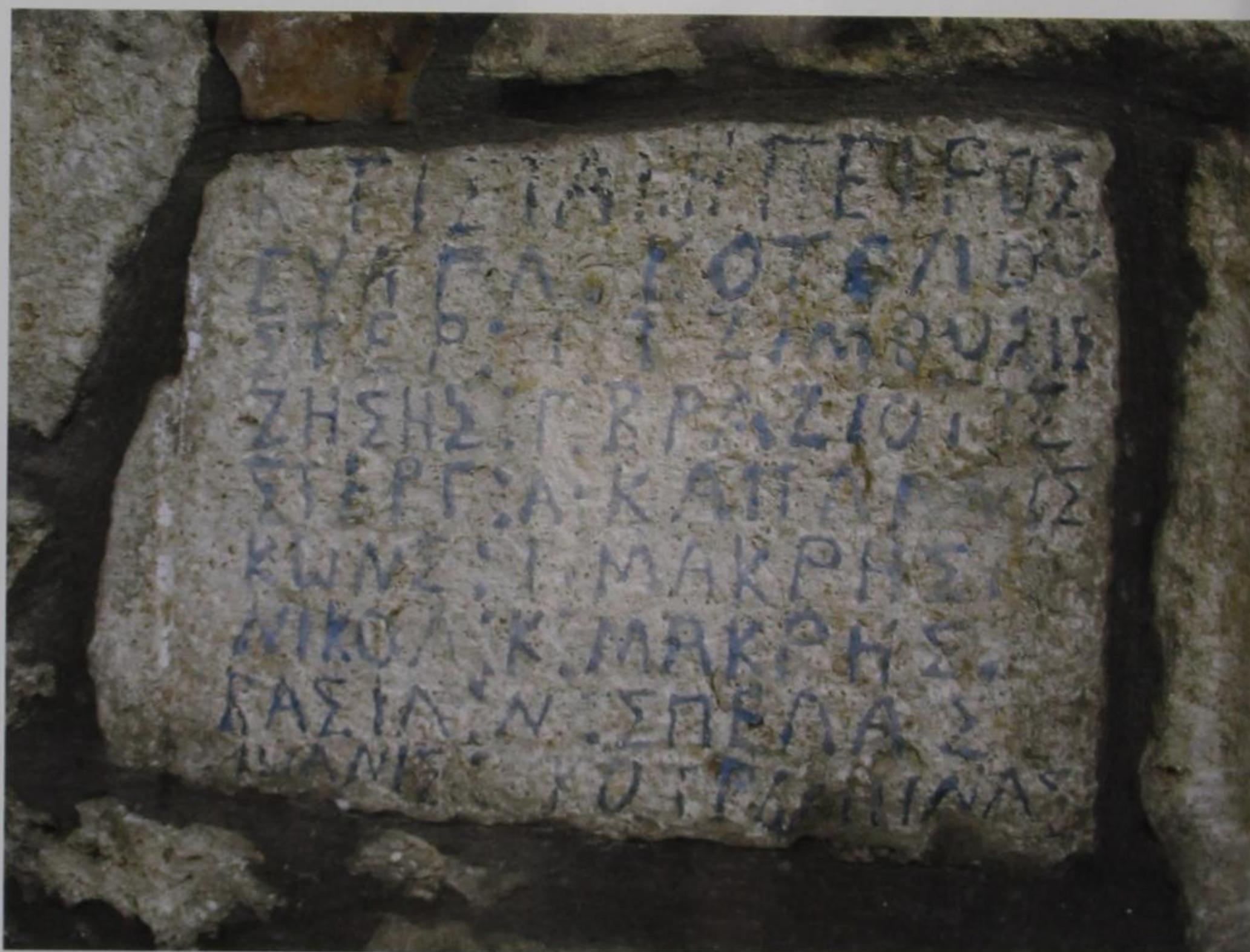
Φωτογραφίες: Φανή Σαρρή, Χρυσάνθη Μπεκτά, Γιώργος Κοτολούλης, Χρήστος Καθάριος.

Οι παλιές φωτογραφίες είναι από το αρχείο του Παύλου Καθάριου, του Ιερέα Παντελή Ιλβανίδη από τον Κούκο Πιερίας και της Μηλιάς Λύτρα από τη Σφενδάμη.

Η επιγραφή του 1928.

Η πρώτη τεκμηριωμένη επιγραφικά (εικ.1) μαρτυρία για την οικοδομική δραστηριότητα μαστόρων του Κάντσικου βρίσκεται σε μια δημιουργία τους, το σπίτι του Δημήτρη Ρίζου στη Σφενδάμη Πιερίας. Χτίστηκε στα 1928, σε μια εποχή που οι Καντσιώτες μαστόροι είχαν αποκτήσει και εμπειρία και φήμη.

Ο μάστορας Παύλος Καθάριος (1930-) (εικ.2), εγκατεστημένος από το 1950 στη Σφενδάμη είναι ο πολύτιμος πληροφορητής μας για την κτητορική επιγραφή με τα ονόματα των μαστόρων. «Ελάτε, τι κάθεστε; Είμαι και άρρωστος και γέροντας. Ελάτε να προλάβουμε να σας

Εικ.1 Σφενδάμη Πιερίας, το σπίτι του Δημήτρη Ρίζου. Ένθετη εγχάρακτη λιθοεπιγραφή με τα ονόματα Καντσιωτών μαστόρων.

δείξω την πέτρα με τα ονόματα και όλες τις δουλειές που κάναμε. Οι Καντσιώτες μαστόροι έκαναν εδώ, πάνω από 300 σπίτια».

Το οδοιπορικό μας στα χωριά της Πιερίας, Μακρύγιαλο, Σφενδάμη, Κούκο, Παλιόστανη, Αλώνια και Μικρή Μηλιά, ξεκίνησε στις 3 Απριλίου Μεγάλο Σάββατο του 2010 και συνεχίστηκε στις 5 Ιουνίου. «Η Σφενδάμη» - διηγείται ο Παύλος Καθάριος - πρωτοκατοικήθηκε από Βλάχους και Θρακιώτες. Ύστερα ήρθαν Παλιοελλαδίτες απ' το Λιανοκλάδι και τα χωριά της Λαμίας. Τους έλεγαν Αυλακιώτες. Όμως οι πιο πολλοί, το μεγάλο ποσοστό, ήταν οι Πόντιοι. Τους έφερε ο Βενιζέλος μετά τη Μικρασία.

Εικ.2 Ο Καντσιώτης μάστορας Παύλος Καθάριος (1930) με τη σύζυγό του Ήσαΐα, στην Κατερίνη το 1957.

Τότε και λίγο αργότερα μετά το 1926 έρχονται οι δικοί μας οι Καντσιώτες και πήραν όλες τις δουλειές. Καθαρή δουλειά με τέχνη. Ήταν κι απ' το Λιτόχωρο πολλοί μαστόροι, αλλά δεν τους φτάναν τους Καντσιώτες. Είχαν πολύ φυετιά μέσα στην τέχνη, βάζαν τις πέτρες όρθιες. Ενώ οι δικοί μας τις βάζαν πλάγια για να πιάνει μέσα γερά και σταθερά.

Οι πρώτοι Καντσιώτες μαστόροι που ήρθαν

στη Σφενδάμη ήταν ο Βαγγέλης Κοτολούλης (Φακίρης), ο Ζήσης Βραζιώτης (Γκούσγκουνας) και Κώστας Μακρής (Ζιωγούλας) (1886-1966). Ο Μακρής έζησε και δούλεψε εδώ και εδώ είναι πεθαμένος.

Το σπίτι με τα ονόματα των μαστόρων πάνω στο αγκωνάρι είναι του Δημήτρη Ρίζου. Η καταγωγή του ήταν απ' το Βαρδαλή Λαμίας. Στο σπίτι έγιναν αλλαγές, προσθήκες και καινούρια στέγη.

Οι μαστόροι που το έχτισαν ήταν μεγάλη παρέα και όλοι τους καλοί τεχνίτες. Επειδή ήταν χειμώνας είχαν περισσότερο καιρό και δεν βιάζονταν.

Το περιποιήθηκαν το σπίτι, έκαναν καλή δουλειά (εικ.3). Στα παράθυρα και στα τόξα βλέπεις πρώτα αγκωνάρι και ύστερα τούβλα και συνέχεια το ίδιο (εικ.4). Το μικρό το ρολόι στο αγκωνάρι με τους σταυρούς και τη χρονολογία 1928 Γενάρης 21 το πελέκησε ο Κώστας ο Μακρής. (εικ. 5) Αυτό γωνιάζει με το άλλο με τα ονόματα. Το μεγάλο το ρολόι στον τοίχο, στη μέση απ' τα παράθυρα με τούβλο γύρωγύρω το 'κανε ο Ζήσης ο Βραζιώτης. (εικ.6)

Τα ονόματα άρχισαν να χαλάνε, φεύγει το χρώμα. Φοβάμαι δεν θα κρατήσουν για πολύ καιρό ακόμα. (βλέπε εικ. 1)

Απάνω-απάνω γράφει ότι είναι χτίστες από την Ήπειρο.

ΚΤΙΣΤΑΙ ΗΠΕΙΡΟΣ

ΕΥΑΓ: Λ. ΚΟΤΟΛΟΥ

ΣΤΕΡ: Τ. ΤΖΙΜΟΥΛΙΣ

ΖΗΣΗΣ: Γ. ΒΡΑΖΙΟΤΙΣ

ΣΤΕΡΓ: Α. ΚΑΠΛΑΝΙΣ

ΚΩΝΣ: Γ. ΜΑΚΡΗΣ

ΝΙΚΟΛ: Κ : ΜΑΚΡΗΣ

ΒΑΣΙΛ: Ν. ΣΠΕΛΛΑΣ

ΙΩΑΝΙΣ: ΚΟΤΡΟΜΠΙΝΑΣ

Ο πρώτος είναι ο Βαγγέλης ο Κοτολούλης, (ο Φακίρης) που τον λέγαμε. Δεν χωρούσε η πέτρα όλο το όνομα και δεν έβαλαν τα τρία τελευταία γράμματα. Δεύτερος είναι ο Στέργιος Τζιμούλης, (ο Βλαχογιάννης), του Κώστα Βλαχογιάννη ο παραπατέρας. Ύστερα ο Ζήσης Βραζιώτης, (ο Γκούσγκουνας), ο Στέργιος ο Καπλάνης, ο Κώστας Μακρής, (ο Ζιωγούλας) (1886-1966) που είχε πατέρα το Γιώργο. Παρακάτω είναι ο Νικόλας Μακρής του Κώστα, ο Βασίλης Σπέλλας και ο Γιάννης Κοτρομπίνας, (ο Λαντζιάρης).

Εικ.3 Σφενδάμη Πιερίας, το σπίτι του Δημήτρη Ρίζου, 1928, συνολική άποψη.

Εικ.4 Σφενδάμη Πιερίας, το σπίτι του Δημήτρη Ρίζου, άποψη από την πλευρά του δρόμου.

Εικ.5 Σφενδάμη Πιερίας, το σπίτι του Δημήτρη Ρίζου, Λιθοεσώγλυφη επιχρωματισμένη κτητορική επιγραφή σε αγκωνάρι με την ημερομηνία αποπεράτωσης του κτίσματος, διακοσμημένη με μικρό ρολόι, σταυρούς & κυπαρισάκια, που πελέκισε ο Κώστας Μακρής (Ζιωγούλας).

Εικ.6 Σφενδάμη Πιερίας, το σπίτι του Δημήτρη Ρίζου. Λιθοεσώγλυφη επιχρωματισμένη χάραξη μεγάλου ρολογιού, πλαισιωμένη με διακοσμητικά τουβλάκια, δια χειρός Ζήση Βραζιώτη (Γκούσγκουνας).

Εικ.7 Σφενδάμη Πιερίας. Σύγχρονη φωτογραφία της οικίας Παναγιώτη Σακελαρίου και μετέπειτα Χρήστου Λύτρα.

Εικ.8 Σφενδάμη Πιερίας. Φωτογραφία από το γάμο της Ευγενίας Λύτρα το 1957. Πίσω δεξιά διακρίνεται το παλαιό σπίτι.

Αυτή η παρέα και κάποιοι άλλοι Καντσιώτες που έρχονταν για δουλειά και έφευγαν, έχτισαν από το 1927 μέχρι το 1935 πολλά σπίτια στη Σφενδάμη κι αυτό το ωραιότατο σχολείο. Έφερναν την πέτρα με τα ζώα και τα κάρα απ' τα νταμάρια, από μια περιοχή που την λένε Καψάλα, πέρα στην Αεροπορία. Η πέτρα είναι στο γκρι, δουλεύεται εύκολα αλλά κρατάει μούσλια. Είναι μαλακιά δεν είναι κουραστικά όσο οι άλλες.

Δίπλα απ' το σπίτι του Δημήτρη Ρίζου χτίζουν τα σπίτια του Νικόλα Ρίζου που κατεδαφίστηκε, του Στέλιου Τσιαμασιώτα, του Σπύρου Υφαντή, του Αρέτου, του Πουρνάρα που το έχει σήμερα ο Δημήτρης Κούτρας, το σπίτι του Γιώργου Λύτρα που σώζεται. Έκαναν και το διώροφο πέτρινο του Βασίλη Καλκάνη που ήταν φίλος του αρχιμάστορα Βαγγέλη Κοτολούλη. Εδώ απέναντι, από το σπίτι του Δημήτρη Ρίζου είναι αυτό το διώροφο που βλέπετε του Παναγιώτη Σακελλαρίου (εικ.7). Ήταν κτηματίας και νοικοκύρης. Το πούλησε στο Χρήστο Λύτρα. «Και οι δύο» - διηγείται η Μηλιά Λύτρα- ήταν απ' το Λιανοκλάδι, έναν οικισμό δίπλα στο σταθμό των τραίνων που παλιά το έλεγαν Πική και σήμερα Σταυρό. Μετά το 1920 πήραν κλήρους στη Σφενδάμη και εγκαταστάθηκαν μόνιμα.

Το σπίτι άλλαξε, έγιναν παρεμβάσεις, μετά το 1959 που παντρεύτηκε ο πατέρας μου, ο Χρήστος Λύτρας. Φαίνεται στη φωτογραφία που είναι νύφη η μάνα μου, η Ευγενία (εικ.8). Πίσω στο βάθος δεξιά είναι το παλιό σπίτι. Στο ισόγειο είχε τέσσερις μεγάλες πόρτες που τις έχτισαν και έμεινε μόνο μία. Τις δύο τις έκαναν παράθυρα. Στον πάνω όροφο είχε τέσσερα παράθυρα που τα χάλασαν και έκαναν δύο νέα μεγαλύτερα. Θυμάμαι δεξιά στην πρόσωψη, ψηλά στη γωνία, είχε χρονολογία 1927 που σήμερα δεν υπάρχει. Έγινε απ' τη πλευρά αυτή τσιμεντένια σκάλα και την κάλυψε.

Το διώροφο πέτρινο σχολείο (εικ.9) άρχισε να χτίζεται το 1929 με 1933 από την ίδια παρέα. Ήταν ο Βαγγέλης Κοτολούλης (Φακίρης) και ο Κώστας Μακρής (Ζιωγούλας).

Ο Παύλος Καθάριος τονίζει, ότι έκαναν καθαρή και τεχνική δουλειά και τους εμπιστεύονταν ο κόσμος. Αριστερά όπως το βλέπουμε από την είσοδο, έχει πάνω και κάτω, από τρία παράθυρα κι απ' τα δεξιά και απ' τα αριστερά. Αυτό είναι το πρώτο, το παλιό σχολείο. Ύστερα, το 1956, απ' τα δεξιά έγινε η προσθήκη με

Εικ.9 Σφενδάμη Πιερίας. Το Δημοτικό Σχολείο 1929 - 1932. Η προσθήκη δεξιά χτίστηκε το 1956.

δύο ορόφους και τρία παράθυρα πάνω και κάτω. Αρχιμάστορας ήταν πάλι ο Κώστας Μακρής (Ζιωγούλας), (εικ 10) ο Γιάννης Σίμος, ο Λουκάς Μπλατσίνας και άλλοι. Δούλεψα λίγο κι εγώ και στη συνέχεια έφυγα.

Ήταν χρόνια δύσκολα, κακοπερνούσαν οι μαστόροι. Έτρωγαν ψωμί κι ελιά. Έλεγε ο Παύλος Τσιλιμίγκας: πέντε ελιές σε έξι μέρες. Ο Λουκάς ο Μπλατσίνας έτρωγε ψωμί με δαμάσκηνα. Ο Μακρής μου 'λεγε: δε σε βλέπω καλά Παύλο, και πηγαίναμε και τρώγαμε στο καφενείο.

Το 1935 η ίδια παρέα πήρε να φτιάξει την εκκλησία του Αγίου Νικολάου. Έχτισαν μέχρι τη βάση, εκεί που φαίνεται η πατούρα. Δεν είχε άλλο κονδύλιο η εκκλησιαστική επιτροπή και σταμάτησαν. Ύστερα βγήκε άλλη δημοπρασία και το χτύπησαν οι μαστόροι απ' το Λιτόχωρο. Τώρα τα τελευταία χρόνια έκανα εγώ το χαγιάτι-πρόσοψη του ναού».

Η δεκαετία 1940-1950 είναι δύσκολη για τα μπουλούκια των μαστόρων μας. Ήρθαν ο Παγκόσμιος πόλεμος και ο Εμφύλιος, η Κατοχή, το διακονιό και η πείνα.

Από το 1950 οι Καντσιώτες μαστόροι ταξιδεύουν και πάλι στη Σφενδάμη και στα γύρω χωριά. «Ηρθαμε - διηγείται ο Παύλος Καθάριος - το 1950 δεκαεπτά Καντσιώτες και δου-

Εικ.10 Ο Κώστας Μακρής (Ζιωγούλας) 1886 -1966, σε επίσημη φωτογραφία.

Εικ.11 Κούκος Πιερίας. Η εκκλησία του Αγ. Δημητρίου 1952.

Εικ.12 Κούκος Πιερίας, Η εκκλησία του Αγ. Δημητρίου όπως είναι σήμερα, με κάποιες νεότερες προσθήκες, το νεότερο καμπαναρίο με το ρολόι και το ατυχές σοβάτισμα της αρχικής λιθοδομής.

λέψαμε στο δημόσιο δρόμο από τη Σαλώνα μέχρι το Κίτρος. Κάναμε όλο το δρόμο με καλντερίμι. Ήμασταν πολλοί, ο Παύλος Τσιλιμίγκας, ο Κώστας Κοτσίνας (Κωστάρας), ο Θόδωρας Τσιγκούλης (Σαμαράς), ο Κύρκας Σπέλλας (Ζούρας), ο Γιώργος Μακρής (Μπαμπλέκης), ο Νάσιος Καπλάνης. Στη συνέχεια κατέβηκαν ο Αλκιβιάδης Σίμος, ο Βασιλάκης Σίμος, ο Γιώργος Σίμος (Φούρλας). Τη δουλειά την είχαμε με φαι, μας τάιζαν. Κάπου κάπου μαγειρεύαμε και μόνοι μας. Παίρναμε το τρέχον μέτρο 25-30 δραχμές. Είχαμε νοικιασμένο δωμάτιο για ύπνο στου Μήτσου Μπιζάνα».

Το 1950 χτίζεται στη Σφενδάμη το διώροφο σπίτι του Γιάννη Λύτρα από τους μαστόρους Κώστα Μακρή και Νίκο Κρούλη (Μάγκα). Την ίδια χρονιά έγιναν τα διώροφα πέτρινα σπίτια του Δημήτρη και Μιχάλη Πηχιώτη. Εργάστηκαν οι μαστόροι Κώστας Μακρής, Παύλος Τσιλιμίγκας, Αχιλλέας Τσιγκούλης, Μιχάλης Κουτρουμπίνας, Γιώργος Κουτρουμπίνας και ο Νίκος Κρούλης. Τον άλλο χρόνο χτίζεται το σπίτι του Νίκου Κατώπη από τους μαστόρους Κώστα Μακρή, Γιάννη και Σπύρο Κοτσίνα, Θανάση Καρρά και Βαγγέλη Μουκούλη.

Στα 1952 στο χωριό Κούκος Πιερίας κοντά στη Σφενδάμη οικοδομήθηκε η εκκλησία του Αγίου Δημητρίου. (εικ.11)

Λιθόκτιστη Βασιλική με εγκάρσιο κλίτος, προστώο στα δυτικά καλυπτόμενο από τον γυναικωνίτη στο υπερώο και μικρό κωδωνοστάσιο πιο πάνω. Πρόκειται για ένα ρωμαλέο έργο με καλό κτίσιμο. Ξανασυναντάμε εδώ τον πρωτομάστορα Κώστα Μακρή (Ζιωγούλα) και μια μεγάλη παρέα από Καντσιώτες μαστόρους. «Εργάστηκαν ο Σπύρος Αντωνίου Κοτσίνας (Μυλωνάς), ο Ιωάννης Σίμος του Αλκιβιάδη, Ιωάννης Κουτρουμπίνας του Αθανασίου (Λαντζιάρης), Γιάννης Κοτσίνας (Τζαμιάς) και ο Παύλος Τσιλιμίγκας του Αντωνίου. Έφεραν από το Μαρμαρά Χαλκιδικής το Θωμά Τζήμα (Κουρκούμπα) για να κάνει τα στρόγγυλα, τα τόξα. Έκατσε κάμποσο καιρό και βαρέθηκε.

Μετά τα περίλαβε και τα τελείωσε ο Σπύρος Τσιλογιάννης (Καλιακούρας)».

Τα εγκαίνια έγιναν τέσσερα χρόνια αργότερα, όπως φαίνεται από την αναρτημένη μαρμάρινη πλάκα, στον πρόναο της εκκλησίας.

«Ο ΠΑΝΣΕΠΤΟΣ ΟΥΤΟΣ ΙΕΡΟΣ ΝΑΟΣ
ΤΙΜΩΜΕΝΟΣ ΕΠ' ΟΝΟΜΑΤΙ
ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΕΝΕΚΑΙΝΙΑΣΘΗ
ΥΠΟ ΤΟΥ ΣΕΒΑΣΜΙΩΤΑΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ
ΚΙΤΡΟΥΣ κ.κ. ΒΑΡΝΑΒΑ
ΤΗ 29Η ΜΗΝΟΣ ΙΟΥΛΙΟΥ ΣΩΤΗΡΙΟΥ ΕΤΟΥΣ
1956».

«Το καινούργιο καμπαναριό έγινε εκεί κοντά στο 1959-60 από τον Παύλο Ασλανίδη (Σαρίπαυλο) από τον Κούκο. Τις τοιχοποιίες γύρω απ' την εκκλησία τις έχτισα εγώ μ' ένα μάστορα απ' τον Κούκο. Ύστερα έκαναν τη βλακεία και σοφάτισαν την εκκλησία, χάλασαν την ομορφιά». (εικ.12)

Από το βιβλίο «Κάντσικο – Δροσοπηγή Συγγραφή για ένα Μαστοροχώρι της Ηπείρου» έκδοση της Αδελφότητας Δροσοπηγής – 1993 σελ.209 αντλούμε την πληροφορία ότι το 1952 Καντσιώτες μαστόροι χτίζουν το Δημοτικό Σχολείο Παλιόστανης Κατερίνης (εικ. 13) και την εκκλησία του Αγίου Αθανασίου στο γειτονικό χωριό Κούκο. Η παρέα αποτελείται από τους μαστόρους :

Γεώργιο Καπλάνη (Τσιαμούλη), Πέτρο Λέκκα, Στέργιο Λέκκα, Νικόλαο Λέκκα, Κώστα Μακρή του Νικολάου, Θωμά Λέκκα, Μιχάλη και Κώστα Καπλάνη.

Εικ.13 Παλαιόστενη Πιερίας. Το Δημοτικό σχολείο 1952.

Ο μάστορας Παύλος Καθάριος που εργάζεται εκείνη την περίοδο στα χωριά αυτά υπογραμμίζει ότι : «Πρόκειται για σύγχυση και μεγάλο λάθος. Εκκλησία του Αγίου Αθανασίου δεν υπάρχει στον Κούκο. Άλλοι Καντσιώτες έχτισαν το 1952 τον Άγιο Δημήτριο, και είπαμε προηγουμένως τα ονόματά τους, και άλλοι είναι αυτοί που γράφει το βιβλίο».

Η συνεργάτης μας αρχιτέκτονας Χρυσάνθη Μπεκτά αναφέρει ότι εκκλησία του Αγίου Αθανασίου υπάρχει στην Παλιόστανη. Πρόκειται για παλιό μοναστήρι που αναστηλώθηκε το καθολικό του και είναι ασοβάτιστο.

Και πάλι από το βιβλίο «Κάντσικο – Δροσοπηγή» σελ.208 ανιχνεύουμε την πληροφορία ότι Καντσιώτες μαστόροι έχτισαν το 1939 την κεντρική εκκλησία στο Μακρύγιαλο Πιερίας. (εικ. 14) Εργάστηκαν οι:

Μήτρος Παπαδημητρίου, Γιάννης Κοτσίνας (Κουστάρας), Θεόδωρος Κοτσίνας, Στέργιος Καπλάνης, Θωμάς Τζίμος, Στέργιος Κοτσίνας (εργάτης), Σταύρος Γεράκος.

Ας προστεθεί μια ακόμα λεπτομέρεια από την επίσκεψή μας στο Μακρύγιαλο. Οι ντόπιοι θυμούνται ότι «οι μαστόροι ήταν από την Ήπειρο, μαγείρευαν μεταξύ τους, αλλά αρκετές φορές τους τάιζε και το χωριό και είχαν για ύπνο μία πρόχειρη παράγκα δίπλα στο ναό».

Ο ναός του Αγίου Γεωργίου εγκαινιάστηκε δέκα χρόνια αργότερα. Επιγραφή εντοιχισμένη πάνω από την κύρια είσοδο και το κείμενο έχει ως εξής:

Ο ΠΑΝΣΕΠΤΟΣ ΟΥΤΟΣ ΙΕΡΟΣ ΝΑΟΣ
ΤΙΜΩΜΕΝΟΣ ΕΠ ΟΝΟΜΑΤΙ
ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ
ΕΝΕΚΑΙΝΙΑΣΘΗ

ΥΠΟ ΤΟΥ ΣΕΒΑΣΜΙΩΤΑΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ
ΚΙΤΡΟΥΣ κ.κ. ΒΑΡΝΑΒΑ
ΤΗ 7Η ΜΗΝΟΣ ΜΑΪΟΥ ΣΩΤΗΡΙΟΥ ΕΤΟΥΣ
1950

Δυστυχώς οι τοιχοποιίες της εκκλησίας σοβατίστηκαν και το 1994 προστέθηκε και χαριάτι.

Ξαναγυρνάμε στο μάστορα Παύλο Καθάριο για τις τελευταίες εργασίες της παραδοσιακής πρακτικής στα χωριά της Πιερίας. Όμως ουσιαστικά «ο οικοδομικός οργασμός μετά το 1950, [το τσιμέντο], η τυποποίηση και ταχύτητα στις κατασκευές στέγνωσαν και τα τελευταία ίχνη μιας μεγάλης παράδοσης με περίτεχνα έργα. (Περιοδικό Αρμολόι, τεύχος 3 Μάιος 1977 σελ. 19)».

«Από το 1950 μέχρι και τη μέρα που πήρα σύνταξη κάναμε πολλές δουλειές. Κάναμε πολλά σπίτια με πέτρα και περισσότερα με τούβλα και τσιμέντο. Θυμάμαι το 1952 που χίστηκε η αποθήκη του Σπύρου Παρουσιάδη στη

Εικ.14 Μακρύγιαλος Πιερίας. Η εκκλησία του Αγ. Γεωργίου, 1950.

Σφενδάμη από τον Κώστα Κοτολούλη, Χαρίλαο Καθάριο και εργάτη τον γαμπρό μας Σίμο Κατσανεβάκη. Με πέτρα το ισόγειο και τούβλο τον πάνω όροφο, έγινε το σπίτι του Μωυσή Μαυρίδη. Δούλεψαν ο Κώστας Μακρής, ο Παύλος Τσιλιμίγκας και ο Βαγγέλης Νακούλης.

Το 1955 στο διπλανό χωριό Μικρή Μηλιά, στην περιοχή Μακριά Ράχη, Καντσιώτες μαστόροι έχτισαν την εκκλησία στο μοναστήρι της Παναγίας. (εικ. 15) Εργάστηκαν ο Κώστας Μακρής (Ζιωγούλας), ο Αγγελής Σουφλας, ο Σπύρος Κοτσίνας και ο Ιωάννης Σίμος.

Εικ. 15 Μικρή Μηλιά Πιερίας. Μακριά Ράχη. Η εκκλησία στο μοναστήρι της Παναγίας.

Εκείνα τα χρόνια, το 1958 με '60, έκανα με πέτρα στη Σφενδάμη το σπίτι του Βασίλη Κορίτσα. Το 1965 μαζί με τον αδελφό μου, Γιάννη Καθάριο, και τον Τάκη Μακρή του Κώστα, χτίσαμε μέχρι τη βάση με πέτρα το σπίτι του Βαγγέλη Πισιώτη. Το υπόλοιπο το κάναμε με τούβλα. Το σπίτι είναι εδώ στη Σφενδάμη. Έχω και τη φωτογραφία που φαίνονται τα θεμελιώματα με πέτρα (εικ 16).

Το Κοινοτικό γραφείο της Σφενδάμης το 'κανα το 1968. Είναι διώροφο με τσιμέντο και τούβλα και σοβατισμένο. Τελείωσα το 1978 με '80 με το εργοστάσιο βιοτεχνίας ρούχων του Γεωργιάδη. Έκανα πολλές δουλειές και εγκαταστάθηκα εδώ στη Σφενδάμη. Τα παιδιά μου δεν ακολούθησαν

Εικ. 16 Σφενδάμη Πιερίας. Θεμελίωση της οικίας του Βαγγέλη Πισιώτη, 1965.

το επάγγελμά μου. Η πέτρα δεν δουλεύεται τώρα όπως παλιά με τα μπουλούκια των μαστόρων.

Να τελειώσω και να σας πω ότι ο πατέρας μου Χρήστος Καθάριος με το κανονικό Σπέλλας, γεννήθηκε το 1892 και πέθανε το 1957. Ταξίδευε με τον αδελφό του Βαγγέλη και το Δημήτρη Κοτολούλη στην Στυλίδα και στο χωριό Ράχες της Λαμίας».

Άνοιξη - Καλοκαίρι 2010

Αυτή την ώρα που ο κόσμος είναι άνω κάτω εγώ κορίτσι δεν αρραβωνιάζω!

της Γεωργίας Σ. Σκοπούλη

Πανάγια Κοτολούλη (Ντελή), 80 χρονών

Μια ζωή πεινασμένα θυμάμαι, ήμασταν. Είχαμε στάρια, καλαμπόκια αλλά δεν μας έφταναν. Δεν είχαν απόδοση. Μετά τον πόλεμο, που ρίξαμε λιπάσματα, είδαμαν προκοπή. Η μάνα κι ο πατέρας, τότε με την πείνα, πήγαιναν πολλές φορές στη Θεσσαλία και μάζευαν τα στάχια που έπεφταν από την κομπίνα καθώς αλώνιζαν. Εμείς τα τρία παιδιά μέναμε με την θεία. Μια φορά, για τρεις μήνες, δεν είχαμε καθόλου νέα τους. Και κάμποσο καιρό τους κλαίγαμε για πεθαμένους...

Μόλις τελείωσα το Δημοτικό, άρχισα και το όργωμα με τα βόδια. Μου άρεζε. Αν μ' έβλεπες να κάνω χωράφι! Πέταγα. Και η μάνα μου έλεγε: Άσε τα βόδια να πάρουν μια στάλα ανάσα! Είχαμε ένα μεγάλο χωράφι χωρίς καθόλου πέτρες. Σ' έπαιρνε η χαρά... Θερίζαμε όλη μέρα. Και το άλλο πρωί, πριν ακόμα ξημερώσει, τα μαζεύαμε και τα κάναμε δεμάτια. Πριν τα δει ο ήλιος και τα στεγνώσει κι αρχίσει να πέφτει ο καρπός. Μετά τα κουβαλάγαμε με το μουλάρι και το γαϊδούρι. Το βράδι μέναμε στο χωράφι. Φτιάχναμε τσαρδάκι με φτέρες και κλαριά για να κοιμηθούμε και η μάνα μας έστελνε το φαγητό.

Με τον εμφύλιο ο στρατός συνέχεια βομβάρδιζε το χωριό. Ο κόσμος έφευγε μέσα στα βουνά για να κρυφτεί. Μένανε τα σπαρτά παραπημένα κι αθέριστα. Μας μάζευαν οι αντάρτες και μας έστελναν να τα θερίσουμε, μετά αυτοί τα αλέθανε και μοιράζανε το αλεύρι στους καταυλισμούς. Όταν μας μάζευαν οι αντάρτες για να βοηθήσουμε, μας έδιναν να φάμε και μας πρόσεχαν πολύ. Όμως και τα φορεία που κουβάλησα δεν θα τα ξεχάσω ποτέ. Οι πλάτες ακόμη με πονάνε. Ήμασταν εννιά άτομα, γυναίκες, για κάθε φορείο, και στο δρόμο αλλάζαμε. Όρες πολλές, με τα πόδια, ξυπόλυτες γιατί τα τσαρούχια χάλαγαν εύκολα, ήταν από δέρμα ζώων και δεμένα από πάνω με σκοινιά. Και τί δεν είδαν τα μάτια μας, και τί δεν άκουσαν τ' αυτιά μας! Να βογκάνε και να βρίζουν οι τραυματίες και να μας λένε: Τρέξτε. Πονάω. Πεθαίνω. Δεν αντέχω άλλο... Και

πού να τρέξουμε ξυπόλυτες μέσα στα λιθάρια και τ' αγκάθια; Κι άλλη να είναι κοντή κι άλλη ψηλή και να μην συνταιριάζουμε, και το φορείο να γέρνει πότε απ' εδώ πότε απ' εκεί! Στην αρχή πηγαίναμε πέντε ώρες με τα πόδια και τους αφήναμε στην Λυκόρραχη. Όταν προδόθηκε και αυτός ο καταυλισμός, τους πηγαίναμε πιο ψηλά στον Καμπίσιο. Εμείς δεν ξέραμε πού ήταν ο επόμενος καταυλισμός. Ερχόταν άλλοι και τους έπαιρναν, όμως πάντα είχαμε έναν σύνδεσμο.

Τ' αδέρφια μου σκορπίσανε σαν του λαγού τα παιδιά όταν τα κυνηγάνε. Τα δυο κορίτσια στην Ρουμανία, το αγόρι στη Λαμία, το άλλο πέθανε οχτώ χρονών. Κι έμεινα εγώ εδώ μόνη με τους γερόντους μου, με θεία και θείο. Και τους γηροκόμησα και τους έθαψα. Δεν μ' άφησε η μάνα να πάω κι εγώ στη Ρουμανία. Θα σπούδαζα κι εγώ, μπορεί να έκανα και οικογένεια, θα πέρναγα καλύτερα. Παρόλο που οι αδεφές μου παραπονιούνται και λένε: Τί και αν έχουμε οικογένειες; σε ξένο τόπο είμαστε! ούτε ο αέρας είναι δικός μας, ούτε το χώμα...

Βέβαια μεγάλωσα κι εγώ, μαζί με τη μάνα μου, ένα παιδί της θείας μου, που σκοτώθηκε και το άφησε μωρό. Το είχε φορτωμένο, πίσω στην πλάτη της, και καθώς γύριζε από το χωράφι, πάτησε μια νάρκη και τραυματίστηκε από τη μέση και κάτω. Το μωρό δεν έπαθε τίποτε. Μόνο το βρήκανε αδύναμο, τόσες ώρες χωρίς φαΐ και χωρίς νερό! Γιατί, την άλλη μέρα, η μάνα μου με κάποιον μπάρμπα μου πήραν το θάρρος και πήγαν και την έψαξαν, αφού είδαν ότι δεν είχε γυρίσει το βράδι. Ήταν πολύ επικίνδυνο αυτό που κάνανε γιατί στο σημείο αυτό από την μία μεριά ήταν οι αντάρτες και από την άλλη ο στρατός. Και έτσι από αυτό το μωρό, τώρα, έχω και εγώ εγγόνια και με φωνάζουνε γιαγιά...

Πόλεμος μας έτυχε. Μετά ο εμφύλιος. Οι περισσότεροι νέοι έφυγαν. Άλλοι σκοτώθηκαν. Αυτοί που μείνανε εδώ προτιμούσαν τις μικρότερες. Είχα κι εγώ ένα προξενιό, που τον ήθελα κιόλας, αλλά η μάνα είπε: Αυτή την ώρα που ο κόσμος είναι άνω κάτω εγώ κορίτσι δεν αρραβωνιάζω!

Τον στείλανε για σύνδεσμο στη Ζέρμα και δεν ξαναγύρισε! Σκοτώθηκε...

Κάντσκο Κόνιτσας, 5 Ιούλη 2006

Αναδημοσίευση από το βιβλίο της Γεωργίας Σκοπούλη, «Αυτές που γίναν ένα με τη γη», εκδόσεις ΔΩΔΩΝΗ – Αθήνα 2007, με την άδεια της συγγραφέως.

Ο δάσκαλος Ταμπούρης

του Νίκου Δημητρούλη

Ένα θλιβερό γεγονός συνέβη την άνοιξη του 1947 που συγκλόνισε ολόκληρο το χωριό. Ήταν το αποτρόπαιο έγκλημα που άφησε νεκρό τον αγαπητό μας Φουρκιώτη δάσκαλο Αδαμάντιο Ταμπούρη, ο οποίος διατέλεσε για πολύχρονο διάστημα διευθυντής του δημοτικού σχολείου, εντός του οποίου άφησε την τελευταία του πνοή, όταν δέχτηκε πισώπλατα τη θανάσιμη μαχαιριά από τον ομοχώριο του δάσκαλο Μόκα.

Ο δάσκαλος Μόκας ήταν γιος του Νικόλα Μόκα, ο οποίος, μαζί με τον συνάδελφό του Τούσιο (= Δημήτρης, στα βλάχικα), ήταν πεπειραμένοι ραφτάδες στο φτιάξιμο παραδοσιακών ενδυμάτων του χωριού μας.

Ο απυχής Αδαμάντιος είχε υπεραγαπήσει το Κάντσικο και ιδιαίτερα τα παιδιά, που τόσα επωφελήθηκαν από τη διδαχή του. Πατέρας δυο παιδιών, του Κωστάκη και της Ελενίτσας, κατοικούσαν με τη μητέρα τους στη γειτονική Φούρκα, την οποία ο δάσκαλος επισκέπτονταν σε εβδομαδιαία βάση. Ο ίδιος στο Κάντσικο νοίκιαζε δωμάτιο στου Παπαγιώργη και τελευταία στου Κουτρουμπίνα (Σπανού) στο μεσοχώρι.

Την αποφράδα εκείνη μέρα μας παρέδιδε μάθημα στην κάτω ανατολική αίθουσα. Καθιστοί στα Θρανία, «εν χρω κεκαρμένοι», ανίδειοι για τι επρόκειτο να συμβεί, αλλά ανυποψίαστος και ο δάσκαλος. Η εξάφυλλη πτυσσόμενη πόρτα ήταν κλειστή και η επικοινωνία με τη μεσαία αίθουσα γίνονταν από το κέντρο της. Ξαφνικά ο δάσκαλός μας, ίσως γιατί αντιλήφτηκε κάποιο θόρυβο από τους βηματισμούς του δράστη, κατευθύνθηκε προς τη μέση της εξάφυλλης, προσπαθώντας να δει και να ασφαλίσει την πόρτα. Άλλα εις μάτην. Μέσα από την μισάνοιχτη πόρτα το μαχαίρι του μανιασμένου δολοφόνου πρόλαβε να τρυπήσει την πλευρά του Ταμπούρη. Μετά από την πράξη του αυτή ο μεν μαχαιροβγάλτης δάσκαλος εξαφανίστηκε πανικόβλητος προς Μακεδονία, ο δε Αδαμάντιος σωριάστηκε πάνω σε μια στοίβα από άτακτα ριγμένα καυσόξυλα της σόμπας.

Προς στιγμήν η τάξη έμεινε άναυδη, χωρίς

βέβαια, λόγω ηλικίας, να έχουμε πλήρη συναίσθηση της σοβαρότητας του συμβάντος που τόσο αιφνίδια τελέστηκε. Έπειτα από λίγο πλησίασα το θύμα λέγοντας «Κύριε... Κύριε.... τί έπαθες;». Το πρόσωπό του ήταν πελιδνό, κάτωχρο και το περιέλουζε ένας κρύος ιδρώτας. Επειδή δεν υπήρχε ροή αίματος, υπέθεσα ότι ίσως να πρόκειται για στιγμιαία λιποθυμία. Τον έπληξα με ένα ελαφρό ράπισμα στο μάγουλό του, με την ελπίδα μήπως τελικά συνέλθει, αλλά η φωνή μου και η χειρονομία μου δεν είχαν καμία απολύτως ανταπόκριση.

Η είδηση απλώθηκε σ' όλο το χωριό και ο παρ' ελπίδα ζωντανός δάσκαλος μεταφέρθηκε στο σπίτι του Σπανού, όπου διέμενε. Πριν προσφερθεί κάθε άλλη πρώτη βοήθεια, τοποθετήθηκε εμπρός στους ρώθωνές του καθρέφτης, προκειμένου να διαπιστώσουν αν αναπνέει, αλλά το γυαλί δεν παρουσίασε κανένα ίχνος ανάσας. Τότε η δόλια η μάνα του, μη μπορώντας να κλάψει, ξέσπασε σε λυγμούς, κάνοντας την κραυγή της απελπισίας της γοερό ούρλιασμα : «Αδαμάντιε παιδί μου, κόπηκαν τα δάκρυά μου και δεν μπορώ να θρηνήσω το χαμό σου !!!». Το δωμάτιο όπου είχε τοποθετηθεί ο νεκρός, εκτός από τη μητέρα του και τη σύζυγό του, ήταν ασφυκτικά γεμάτο από τις δικές μας γυναίκες που περιστοίχιζαν το νεκρό με Καντσιώτικα μοιρολόγια, ο ήχος των οποίων συγκινούσε το συνωστισμένο πλήθος στην πλατεία, εκφράζοντας έτσι τον στερνό τους χαιρετισμό. Το μακάβριο σκηνικό προκαλούσε θλίψη και συντάρασσε όραση και ακοή, τόσο που ακόμη και τώρα δεν μπορώ να διώξω από τη μνήμη μου τους πένθιμους εκείνους στοχασμούς.

Την επόμενη μέρα μια ατέλειωτη αλυσίδα κόσμου κατευόδωσε τον εκλιπόντα μέχρι την άκρη του χωριού. Από εκεί και πέρα γεροδεμένοι άνδρες, με το νεκροκρέβατο επ' ώμου, πέρασαν τον «Τρανό Λάκκο» και ανηφόρησαν προς «Μάρμαρο», «Ρόγκος», «Πέτρα Δημητρούλη», «Κριθάρια». Κατάκοποι και αγκομάχώντας έφθασαν στο λαιμό του «Άι Λιά», απ' όπου κατηφορίζοντας τον μετέφεραν στη Φούρκα, στο χωριό του.

Το αίτιο του στυγερού αυτού εγκλήματος είναι άγνωστο, ανεξιχνίαστο μυστήριο. Ίσως ο φονιάς και ο φονεμένος να το πήραν για πάντα κοντά τους. Αργότερα, ο συγχωρεμένος μπάρπια Γιώργος Κοτολούλης και ο γράφων, κατόπιν προσκλήσεως, παρουσιαστήκαμε στην αρμόδια Αρχή, στον Πεντάλοφο Βοΐου,

για ανακρίσεις σχετικά με το πώς και πού έλαβε χώρα το έγκλημα.

Ο Αδαμάντιος Ταμπούρης μόχθησε δίνοντας μόρφωση και ήθος στα καινούρια βλαστάρια ως άριστος παιδαγωγός, σβέλτος γυμναστής, καλλίφωνος ψάλτης. Συν τοις άλλοις ήταν λάτρης της μουσικής που απαλύνει την ψυχή και μακραίνει τη ζωή. Ανάμεσα στις διαμαντένιες αρετές του Αδαμάντιου ήταν και η γνήσια αγάπη του προς τη φτωχολογιά, συνιστώντας πάντοτε «Τα ρούχα σας, παιδιά, δεν πειράζει ας είναι και παλιά, αρκεί να είναι πλυμένα και μπαλωμένα».

Αυτό ήταν περιληπτικά το τραγικό τέλος του δάσκαλου Ταμπούρη, διότι διεξοδικά θα απαιτούσε πολλές σελίδες.

Πρέπει εδώ να σημειωθεί ότι και οι νεότεροι εκπαιδευτικοί που θήτευσαν στο χωριό μας δεν πάνε πίσω. Εξίσου και αυτοί έδειξαν ζήλο και ενδιαφέρον, καθοδηγώντας, νουθετώντας, διδάσκοντας και συμβουλεύοντας τα Καντιωτόπουλα, πράγμα που αποδεικνύεται από τους επιτυχόντες στο γυμνάσιο μαθητές. Αποδείχτηκαν όλοι τους μεγαλοφέρουγοι αετοί διδασκαλίας, με ήθος και ευπρέπεια. Μας εξέπληξαν ευχάριστα οι πολυτάλαντοι, ευγενείς, συνετοί, λίαν πεπαιδευμένοι και ευρυμαθέστατοι αυτοί εκπαιδευτικοί λειτουργοί.

Το έργο του πρώην παιδαγωγού και του νυν εκπαιδευτικού έχει ιδιαίτερη βαρύτητα και αποστολή, με στόχο τη διάπλαση χαρακτήρων. Πρέπει να εκτιμηθεί το μεγαλειώδες και υψηλό αυτό λειτούργημα. Οι δάσκαλοι, οι εργάτες αυτοί του πνεύματος, με φιλότιμο και ηθικά εφόδια μεταλαμπαδεύουν γνώση και αρετή στις τρυφερές ηλικίες. Εκτέλεσαν το καθήκον τους ωθούμενοι από εσωτερική ορμή και κλίση, αγάπησαν τα παιδιά άνευ μεροληψίας, είχαν την ικανότητα να κατέρχονται στο διανοητικό επίπεδο των μαθητών και μετέδωσαν γνώσεις που στόχευαν στον άνοδο της πνευματικής στάθμης της άγουρης εκείνης γενεάς. Εύγε τους!!!

Εν κατακλείδι, ευχόμενος στους εν ενεργείᾳ και αποστρατεία δασκάλους υγεία και ειρήνη, επαναλαμβάνω το γνωστό απόφθεγμα «Ο αληθινός δάσκαλος μοιάζει με το κερί της ανάστασης, λιώνει δίνοντας φως». Έτσι λένε κι έτσι είναι.

Η αυλή του σχολείου

του Χρήστου Τσιγκούλη

Αν όπως λένε στο πέρασμα του χρόνου πατρίδα μας είναι η παιδική ηλικία, τότε μεγάλο κομμάτι απ' την αλήθεια αυτή έχει η αυλή του σχολείου.

Το πρώτο δοκιμαστήριο αναμέτρησης και γνωριμίας ανάμεσα στο εμείς και το εγώ είναι τα μαθητικά χρόνια. Στα προαύλια των σχολείων οι παιδικοί ανεμοστρόβιλοι και η ανεμπόδιστη αθωότητα, η φαντασία να εντυπωσιάζεσαι (θιαμένεσαι) στο μεγαλείο των διαφορετικών και ασήμαντων, η νοερή συμμετοχή στον κόσμο των μαθημάτων και ξανά στην αυλή να ζουν την άμιλλα της νίκης, τις ήπτες και τις εναλλαγές χαράς και θλίψης, είναι το θεμέλιο του μέσα μας νομοθέτη που λέγεται συνείδηση και πυξίδα για τη συνέχεια στο μεταπαιδικό μέλλον.

Κάθεσαι και θυμάσαι το μεθύσι του παιχνιδιού, τους επαίνους, τις προσβολές, όλα εν συντομίᾳ, μικρές τρικυμίες ψυχής, συμφιλιώσεις, αντιπάθειες, φόβους για το μάθημα, ηπτοπάθειες και θολά υπαρξιακά ερεθίσματα για την ικανότητά σου, την ομορφιά, ανησυχίες για του καιρού τις βάρβαρες επιδρομές που νομίζεις πως όλα αυτά θα είχαν μόνιμη παρουσία κι ας ήταν βιαστικά περαστικές σαν τα κυνηγημένα ξερά φύλλα του βοριά.

Συχνά έρχονται μες στη θαμπή ομίχλη της ανάμνησης κάποια συμπηκνωμένα συναισθήματα που έμειναν στάμπα ανεξίτηλη στο λευκό παιδικό μητρώο της αγνότητας.

Ειδικά για το προαύλια των σχολείων στα Μαστοροχώρια, πίσω απ' τα πέτρινα κτίρια - δημιουργήματα των πατεράδων της μαστοριάς - θα μπορούσε κάποιος να τα ονομάσει φυτώρια (ουβραγιές) λογικής και συναισθημάτων, ξέφωτα χρωματιστά στο γκρίζο τοπίο της σκληρής επιβίωσης, αλώνια πανηγυριού και φυγής απ' την μόνιμη ή προσωρινή ορφάνια που ζούσε και ζει κάθε φαμίλια εξαιτίας των πολέμων, της ξενιτιάς, της αρρώστιας και των κακουχιών του τόπου μας.

Όρθιος ο δάσκαλος απ' το ανοιχτό παράθυρο καταγράφει τις δαιμονικές χορεύτριες ψυχές των μαθητών. Παρακολουθεί την ποικιλία των αυτοσχέδιων παιχνιδιών, τους έντονους διαλό-

γους, το βουητό μελισσολόι στο κυνηγητό, τα σκλαβάκια, τους κυκλικούς σχηματισμούς, τα μπάκαλα, και τα τραγούδια για τη μέλισσα, τη μικρή Ελένη και τους ήχους των νικητών και ηπημένων.

Χάνεται στην εικόνα των παιδιών που το καθένα είναι διαφορετικό από τα άλλα, εσωτερικά και εξωτερικά, ψάχνει και βρίσκει το κοινό γνώρισμα συμπεριφοράς και τα αντιμετωπίζει ανάλογα όπως συνήθιζε να κάνει σε κάθε τόπο όπου υπηρέτησε.

Στα παιδιά των Μαστοροχωριών διακρίνει μια κοινή δυσδιάκριτη ντροπαλοσύνη κι ένα ίχνος αγωνίας στο βλέμμα σαν ταπεινή συγγνώμη για τη φτώχια. Τον διακόπτει ένα καλημέρισμα από τις μάνες που περνούν δίπλα στο φράχτη «σαν τα κατσίκια στον τσάρκο (μαντρί) δάσκαλε, απορώ πώς τα κάνετε αζάπι (κουμάντο)...» Εκείνος απαντά όπως πάντα με τη φράση - Έτσι είναι τα παιδιά... - κι αναφέρει κάποιο γνωμικό των αρχαίων ή μια παροιμία των Κινέζων που λένε - άμα το παιδί πάψει να παίζει, πάει χάλασε ο κόσμος -

Έχει συνεχίζει να αναλαμβάνει το ρόλο του διαιτητή στην απονομή δικαιοσύνης, επιβάλλει την τάξη στην αναρχία, βαθμολογεί τις προσάθειες, αναρρωτιέται και φιλοσοφεί ποια θα είναι η σχέση τους με το σωστό ή το λάθος όταν μεγαλώσουν, στη δυστυχία και τη χαρά. Πώς θα διδαχτούν απ' τους μεγάλους, τι επηρεασμούς θα έχουν στον αγώνα της ζωής και αναμετρά τη δική του πορεία καθώς περνούν τα χρόνια καθώς νιώθει μια γλυκόπικρη επιθυμία να ξαναφτιάξει τη ζωή του χωρίς τα λάθη, τους άχαρους συμβιβασμούς, τη μοιρολατρική υποταγή και τις μάταιες λοξοδρομήσεις.

Όταν χτύπησε το κουδούνι και σήμανε το τέλος στο διάλειμμα, θυμήθηκε τα λόγια ενός πρώην συναδέλφου του, τώρα συνταξιούχου, καθώς έλεγε με βαθιά συγκεντρωμένη καρτερικότητα πως «ο πιο δύσκολος αντίπαλός μας είναι ο εαυτός μας» θυμίζοντάς του ένα τραγικό περιστατικό στο σχολείο ενός χωριού κοντά στον Πενταλόφο.

Κάποια παιδιά δεν τα αγγίζει ο λόγος και τα μηνύματα της διδασκαλίας. Ο Νώντας (Επαμεινώνδας) και ο Κώτσιος (Κώστας) της πέμπτης τάξης και οι δύο ήταν η ενσάρκωση της κακιάς αθωότητας. Σχεδόν απροσάρμοστα στο γενικό κανόνα, ο μόνικος πονοκέφαλος του δασκάλου. Καθημερινές πράξεις βίας, άγριες παρενοχλή-

σεις σε όλα τα άλλα παιδιά, ξυλοδαρμοί, τσιμπήματα, χαλασμός των παιχνιδιών, φτύσιμο και κοροϊδευτικά λόγια, έτσι χωρίς καμιά δικαιολογία. Στις ερωτήσεις του δασκάλου, γιατί συμπεριφέρονται έτσι, εκείνα μάζευαν τους ώμους, δεν απαντούσαν, ίσως και οι δύο να απορούσαν γιατί αυτά όλα τους φέρνουν ευχαρίστηση...

Δεν μπορούσαν να πάνε κόντρα στο χαρακτήρα τους, κι ας έλεγαν οι γονείς τους στο δάσκαλο «να τα βαρέσεις, πάρε βέργα... το ξύλο βγήκε απ' τον παράδεισο...» Όλες τις μεθόδους είχε εφαρμόσει ο δάσκαλος, με το καλό, με το άγριο... τίποτα. Ο Νώντας με τον Κώτσιο δεν έπαιρναν χαλινό.

Εκείνη τη χρονιά, στην πρώτη τάξη ήταν μαθήτρια η Ναυσικά. Ένα κορίτσι διαρκώς γελαστό, γήινη χαρά και ισορροπία, δεν θύμωνε ούτε έκλαιγε ποτέ σε ό,τι κι αν της έλεγαν, σε ό,τι κι αν την πονούσαν με τις πράξεις τους οι άλλοι μαθητές. Δημιούργμα σπάνιας καλοσύνης, πρόσθεσε ο δάσκαλος, ένα ανθρώπινο αγαλαματίδιο της αρχαιότητας, ένας αμφορέας με κρύο δροσερό νερό σαν να είχε ποτιστεί με όλα τα ηρεμιστικά βότανα της άνοιξης. Αυτή η μοναδικότητα έδωσε την αφορμή στα παιδιά να τη θεωρούν βλαμένη και να τη φωνάζουν «Ναυσικά η χαζή».

Εκείνη όμως αλαργινή κι ολομόναχη στον ψυχικό της κόσμο ήταν σαν τη γλυκιά μελωδία που δεν την αγγίζουν τα κακόφωνα παράσιτα.

Για τους δύο ατίθασους μαθητές η Ναυσικά ήταν το ιδανικό θύμα για να χορτάσουν την ασύγαστη επιθετικότητά τους. Με όσα κι αν της έκαναν όμως εκείνη ποτέ δεν είπε ένα ωχ, ή να βγάλει ένα δάκρυ κι αυτό τους ερέθιζε περισσότερο.

«Πρέπει να κάνουμε τη χαζή να κλάψει» αυτός ήταν ο στόχος κι έπρεπε με κάθε τρόπο να τον πετύχουν.

Ήταν άνοιξη, θυμόταν ο γεροδάσκαλος. Η μικρή Ναυσικά καθόταν όρθια στο πεζούλι της αυλής. Κοίταζε τα πουλιά καθώς πετούσαν κοπαδιαστά με ανάλαφρο σχηματισμό, ταξίδευε κι αυτή μαζί τους, ίσως να σκεφτόταν πώς κρατιούνται εκεί πάνω και δεν πέφτουν; Έχει συγέρισε το βλέμμα στη μικρή πλαγιά κάτω απ' το πεζούλι, θαύμαζε την ανθισμένη κοσμογονία στα αμέτρητα χρώματα και σχήματα των λουλουδιών, στάθηκε περισσότερο σε μια μικρή, άγρια ανεμώνη που είχε φυτρώσει ανάμεσα στα βράχια, σχεδόν κρυμμένη από παντού κι αναρ-

ρωτήθηκε η Ναυσικά «μα αφού δεν τη βλέπει κανείς, γιατί στολίστηκε τόσο όμορφα...».

Έτσι ξεχασμένη δεν κατάλαβε πίσω της τους δύο μαθητές που είχαν την ιδέα να την σπρώξουν με δύναμη, να κατρακυλήσει στην απότομη πλαγιά και να βρεθεί ανάμεσα στα αγκάθια και τα βράχια, χτυπημένη και λιπόθυμη. Κάποια άλλα παιδιά είδαν τη Ναυσικά να πέφτει, κοίταξαν γελώντας προς τα κάτω κι όταν κατάλαβαν ότι δεν σαλεύει έχασαν το γέλιο τους. Τρομαγμένα έτρεχαν φωνάζοντας «η Ναυσικά... η Ναυσικά... κάτι έπαθε εκεί μες στις πέτρες».

Έτρεξε ο δάσκαλος, πήρε τη Ναυσικά στην αγκαλιά του. Ήταν αναίσθητη. Δεν υπήρχε στο σχολείο εκείνα τα χρόνια ούτε οινόπνευμα, ούτε άλλα φαρμακα, μόνο με κρύο νερό ξέπλυνε τις πληγές της στο χτυπημένο κεφάλι. Για λίγο το κορίτσι άνοιξε τα μάτια, δεν έκλαψε ούτε αυτή τη φορά, παρά μονάχα ακούστηκε ένα παραπονιάρικο «Ωχ... ωχ... ζαλίζομαι».

Ο δάσκαλος την μετέφερε στο σπίτι, την παρέδωσε στη γιαγιά, έλειπε η μάνα στα χωράφια, την ειδοποίησαν. Στο σχολείο τα παιδιά συνέχισαν να παίζουν σαν να μην είχε συμβεί τίποτα το σοβαρό. Ο δάσκαλος ρώτησε να μάθει πώς έγινε το ατύχημα. Εκείνα τα παιδιά που είδαν τους δύο μαθητές να την σπρώχνουν με δύναμη φοβόταν και δεν μίλησαν. Τα άλλα δεν είχαν δει τίποτα.

Πέρασαν τρεις μέρες και η Ναυσικά δεν είχε ξυπνήσει. Άρχισε να φοβάται η μάνα «σάματείναι χειρότερα» είπε με πόνο στο δάσκαλο που την επισκέφθηκε. Εφιάλτες άρχισαν να ζώνουν το δάσκαλο, γιατρός δεν υπήρχε. Κάποιοι πρακτικοί του χωριού δεν ήξεραν τι να κάνουν. Την άλλη μέρα στην ώρα του διαλείμματος ακούστηκαν διαπεραστικές κραυγές από το σπίτι της Ναυσικάς. Ήταν οι φωνές του θανάτου. Η μικρή Ναυσικά πέθανε. Πριν ξεψυχήσει αχνά αναζήτησε τον πατέρα κι ύστερα είπε δύο φορές «μάνα... μάνα» και σώπασε για πάντα.

Οι κραυγές έκοψαν τη φόρα των παιδιών, μαζεύτηκαν γύρω απ' το δάσκαλο, κοίταζαν φοβισμένα κι ανήσυχα προς το σπίτι της Ναυσικάς. Κάποιο απ' τα μικρά κορίτσια φώναξε μισοκλαίγοντας «αυτοί οι δύο την έσπρωξαν» κι έδειξε το Νώντα και τον Κώτσιο, «ήμουν εκεί και τους είδα». Όλα τα παιδιά γύρισαν προς το μέρος τους. Ο δάσκαλος κίτρινος από θυμό είπε «ακόμα αυτό δεν είχατε κάνει, ντροπή σας, γίνατε οι φονιάδες ενός αθώου, δεν έχετε

θέση ανάμεσά μας και να ξέρετε πως με τον καιρό οι τύψεις θα σας βασανίζουν και οι ερινύες θα σας εξοντώσουν».

Η τρομάρα στα πρόσωπα των δύο μαθητών άρχισε μονομιάς να σχηματίζει την όψη του δολοφόνου. Τα παιδιά ξέσπασαν οργισμένα κι άρχισαν να φωνάζουν «Φονιάδες... Φονιάδες» κι από εκείνη τη στιγμή στα φυλλοκάρδια τους φύτρωσε ξαφνικά η μορφή της Ναυσικάς που έγινε η αξέχαστη αγαπημένη όλων.

Την άλλη μέρα οι δύο ένοχοι μαθητές δεν ήρθαν στο σχολείο, δεν επέστρεψαν ποτέ γιατί δεν άντεχαν όπως είπαν στους γονείς τους το ρόλο του φονιά.

Αβάσταχτη ήταν και η προσβολή των οικογενειών τους. Για τιμωρία τους έστειλαν στη δουλειά. Ο Νώντας έγινε τσιράκι σε βαρελάδικο, ο Κώτσιος βρέθηκε στο ασβεστοκάμινο, όμως το επίθετο του «φονιά» έμεινε μόνιμο γνώρισμα και στους δύο, κι όσο περνούσαν τα χρόνια η λέξη αυτή άρχισε να γίνεται θηλιά στο λαιμό σαν να τους έπνιγε.

Άρχισαν να αισθάνονται απομωνομένοι, αταίριαστοι με τους άλλους νέους και στη μνήμη τους έγινε μόνιμη η παρουσία της Ναυσικάς που είχαν σκοτώσει. Ο δάσκαλος είχε δίκιο. Οι τύψεις έγιναν αγκάθια που τους σούβλιζαν τις ψυχές και οι ερινύες του καταδίωκαν ώσπου μια μέρα ο Κώτσιος δεν άντεξε, τρελλάθηκε για να σκοτωθεί λίγο πριν τον πόλεμο από κεραυνό καθώς γύριζε μόνος στα βουνά.

Ο Νώντας έφυγε στη μακρινή Αφρική για να ξεχάσει. Εκεί στη Ροδεσία, κοντά στους θείους του, ρίχτηκε στη δουλειά σαν μανιακός, μονάχα η κούραση και το πιοτό τον έκαναν να ξεχάσει το είδωλο της Ναυσικάς και τις ενοχές, που όσο μεγάλωνε μεγάλωναν κι αυτές μαζί του.

Τα βράδια είχε εφιάλτες, η μορφή του κοριτσιού παρουσιαζόταν ρωτώντας πάντοτε «γιατί...; γιατί...;» Κι όταν πια οι θείοι πέθαναν κι έγινε κληρονόμος μεγάλης φάρμας, πλούσιος πια, του ήρθε η ιδέα να χτίσει ένα δημοτικό σχολείο για τα παιδιά μαύρων και λευκών, ονόμασε το σχολεί «Εκπαιδευτήριον η Ναυσικά» και προς τιμήν της παράγγειλε σε Ιταλούς τεχνίτες ένα μαρμάρινο άγαλμα στο μέγεθος της αδικοχαμένης όπως την είχε δει εκεί στο πεζούλι, πριν το φόνο. Στο κάτω μέρος η επιγραφή έλεγε «Αγία της Αθωότητας Ελέησόν με».

Κάθε μέρα περνούσε απ' έξω να καμαρώσει τα

παιδιά και τα παιχνίδια τους. Αυτό τον παρηγορούσε. Στα βαθιά γεράματα τόλμησε να επιστρέψει στο χωρίο. Είχε μάθει ότι σχεδόν όλοι της ηλικίας του και της εποχής των παιδικών του χρόνων είχαν πεθάνει, ή ζούσαν σε άλλο τόπο και κανείς πια δεν θα τον προσφωνούσε με το επίθετο «ο φονιάς».

Ήταν Κυριακή πρωί όταν έφτασε στο χωριό. Γνωστές εικόνες, χρόνια κρυμμένες στη θύμηση των υποδέχτηκαν. Ξαναδιάβαζε το βιβλίο της παιδικής ζωής, ρώτησε για πρόσωπα που θυμόταν, τον ρώτησαν ποιος είναι, δεν τον γνώριζαν οι νέοι λιγοστοί κάτοικοι. Ένιωσε ξεριζωμένος. Περπάτησε στα σοκάκια, βγήκε στους κήπους και τα χωράφια, εκεί σίγουρα τον γνώριζαν τα παλιά τοπία... Μονάχα αυτά δεν είχαν αλλάξει.

Φθινόπωρο και οι καστανιές έλαμπαν κάτω απ' τον αποχαιρετιστήριο ήλιο, κίτρινα φύλλα αραδιασμένα κάτω να ηχούν σαν χρυσά φλουριά. Κοίταζε συγκινημένος ο γέρος και τη δεύτερη μέρα της επιστροφής του στο χωριό πήγε να επισκεφθεί την αυλή του σχολείου. Το βρήκε αλλαγμένο. Μονάχα το πεζούλι που γκρέμισαν την Ναυσικά ήταν απείραχτο. Μέσα στην τάξη η φωνή μιας δασκάλας μάλωνε κάποιον ανυπάκουο, του είπαν πως είχε μονάχα έξι παιδιά. Κάθησε στην ίδια θέση, ήταν η μέρα που ο ουρανός γέμισε βιαστικά μαύρα κατηφορικά σύννεφα. Η δασκάλα επανέλαβε πιο δυνατά «λοιπόν, τι μάθαμε σήμερα; Ας το πούμε όλοι μαζί δυνατά ότι από μικροί πρέπει να ξεριζώνουμε τα μικρά μας ελαττώματα» Κούνησε ο γέρος με σκεπτικισμό το κεφάλι...

Στο βάθος μακριά στο Σαραντάπορο, στα χωριά πίσω απ' το Κάντσικο ακούγονταν αστραπόβροντα. Ήρθαν πολλές μαζί εικόνες των παιδικών χρόνων. Αναρρίγησε το κορμί του, η μνήμη χτύπησε σαν τρικυμία, θάμπωσε, προσπάθησε να μην κλάψει για τον λάθος χαρακτήρα του σαν παιδι. Ένιωσε κουρασμένος, άρχισε να χάνει το φως, ακούμπησε στο φράχτη κι όλα έσβησαν.

Στο διάλειμμα τα έξι παιδιά έκοψαν φόρα κοιτάζοντας τον άγνωστο γέρο να κοιμάται. Φώναξαν τη δασκάλα, εκείνη ειδοποίησε τον αγροτικό γιατρό κι εκείνος το ασθενοφόρο.

Είχαν αρχίσει να πέφτουν οι πρώτες σταγόνες της βροχής όταν η σειρήνα του ασθενοφόρου χανόταν στο βάθος της στροφής. Όλα είχαν σκοτεινιάσει, η βροχή έγινε μπόρα σε λίγα λεπτά, οι δρόμοι πλημμύρησαν, οι βροντές

συνόδευαν τις παιδικές φωνές που είχαν μαζευτεί στο υπόστεγο. Το καλοκαίρι έφευγε κυνηγημένο μαζί με τη σκόνη και τα ξερά φύλλα. Κοίταζαν μια χελώνα που προσπαθούσε να κρυφτεί πίσω απ' το φράχτη, της φώναζαν να βιαστεί και λυπόταν για την τριανταφυλλιά με τα μαδημένα άνθη της στο χώμα. Η κορνίζα στο κάδρο του χωριού έγινε γκριζόκόκκινη. Κάποια τζάκια άναψαν, το κουδούνι χτύπησε, διάλειμμα τέλος.

Η αυλή του σχολείου έρημη για λίγο, μουσκεμένη με τους γύρω φράχτες και τα ξερά χόρτα, περιμένει όπου να ναι να φανούν τα παιδιά να τους διδάξει τα άγραφα δικά τους συναξάρια...

Σωκράτους 12, Περισσός

Στο Βόλο, τον καιρό εκείνο

Το εργατικό οχτάωρο

του Κώστα Παπαδημητρίου

Ήταν στα μέσα της δεκαετίας του 1950. Πολλοί χωριανοί εργαζόμασταν στο Βόλο, λόγω των καταστρεπτικών σεισμών. Ο καθένας μας εργάζονταν σε διαφορετικές παρέες, αλλά μέναμε πολλοί στο ίδιο σπίτι. Εγώ έμενα με τον Γιάννη Κανναβό και άλλους χωριανούς σε ένα διώροφο ακατάλληλο, λόγω των σεισμικών βλαβών, για να μην πληρώνουμε νοίκι. Όλοι το πρωί φεύγαμε για τις εργασίες μας και γυρίζαμε αργά το απόγευμα. Αυτό γίνονταν κάθε μέρα, εκτός από τις Κυριακές. Την ημέρα αυτή την είχαμε ως ημέρα ξεκούρασης και καθαριότητας. Στον υπόλοιπο ελεύθερο χρόνο της Κυριακής ανταμώναμε ο Κανναβός, εγώ, ο Αλέκος Σίμος, ο Αντώνης Σιούτης (Καζάκης) και ο Θύμιος Μουκούλης και κατευθείαν στο ποδηλατάδικο. Νοικιάζαμε ένα ποδήλατο, πηγαίναμε σ' ένα δρόμο που δεν είχε μεγάλη κίνηση από αυτοκίνητα και με τη σειρά κάναμε βόλτες, έστω και με ζικ-ζακ, διότι όλοι μας ήμασταν ατζαμήδες από οδήγηση ποδηλάτου. Παρόλα αυτά όλοι μας θέλαμε να δείξουμε την ανύπαρκτη τεχνική μας.

Ήρθε και η σειρά του Κανναβού. Ξεκινάει, αρχίζουν τα ζικ-ζακ, εδώ θα πέσει, εκεί θα

πέσει, φτάνει σε μια στροφή και πέφτει πάνω σε έναν κύριο. Βλέποντάς τον εμείς τρέξαμε όλοι μη τυχόν και πιαστούν στο ξύλο. Άλλα αντί γι' αυτό ο κύριος, εύσωμος και γεροδεμένος, κρατάει το ποδήλατο να προστατευτεί ο ίδιος, αλλά να μη χτυπήσει και ο Κανναβός. Κατεβαίνει από το ποδήλατο ο Γιάννης και βλέπουμε να ανταλλάσσει χειραψία και να πιάνουν κουβέντα. Ο κύριος ήταν βουλευτής Βόλου της ΕΔΑ, ονόματι Καρτάλης. Αφού τελείωσαν τη συζήτηση, αντάλλαξαν το «με συγχωρείς» ο ένας με τον άλλο, και τελειώσαμε έτσι την εκμάθηση του ποδηλάτου. Γυρίσαμε στο ποδηλατάδικο, πληρώσαμε συνεταιρικά το αντίτιμο της ενοικίασης και κατ' ευθείαν ο καθένας μας για φαγητό και ξεκούραση.

Ο Κανναβός, όμως, είχε και άλλες υποχρεώσεις. Κάθε απόγευμα έπρεπε να πηγαίνει στην Ασφάλεια να δίνει το «παρών». Στην επιστροφή περνούσε από το περίπτερο, έπαιρνε την εφημερίδα «Αυγή» και κάθονταν στο παγκάκι της «Πλατείας Ελευθερίας» και διάβαζε.

Ένα διάστημα βρεθήκαμε με τον Κανναβό στην ίδια δουλειά, στο συνεργείο του μπάρμπα Σταύρου Ρέβα, όπου υπήρχαν και άλλοι τεχνίτες χωριανοί, μεταξύ των οποίων και ο μπάρμπα Γιώργος Καρανικούλης (Τζιώρης). Έπειτα από λίγο καιρό, και ενώ δουλεύαμε από ήλιο σε νύχτα κουβαλώντας λάσπη, με πλησιάζει ο Γιάννης και μου λέει: «Κωστάκη, εγώ λέω να εφαρμόσουμε το οχτάρω την εργασία μας». Μόλις το άκουσα αυτό άρχισα να γελάω και ο Γιάννης έμεινε άναυδος από τη συμπεριφορά μου. Εγώ, βέβαια, δεν ήξερα τι σημαίνει οχτάρω, καθώς ήμουν μαθημένος από το πρωί ως το βράδι στη δουλειά, και ήμουν και ευχαριστημένος από πάνω. Αφού κατάλαβε την αμηχανία μου, μου εξήγησε λέγοντας: «Άκου Κωστάκη! Το οχτάρω στην εργασία είναι κατάχτηση των εργαζομένων έπειτα από αγώνες και εργατικό αίμα». Εγώ πέρα βρέχει. Με κατάλαβε, βέβαια, ότι είχα πλήρη άγνοια από αυτά που μου έλεγε και δε συνέχισε.

Κάποια άλλη μέρα απευθύνθηκε στον μαστρο-Γιώργο Καρανικούλη, λέγοντάς του ακριβώς ότι είχε πει και σε μένα. Εκεί βρήκε έδαφος πρόσφορο, αφού αμέσως του υποσχέθηκε ότι θα τον ακολουθήσει στην εφαρμογή του οχταρου. Ένα Σάββατο, λοιπόν, αφού συμπληρώθηκαν οι κανονικές ώρες εργασίας, μαζεύει ο Γιάννης τενεκεδάκια, φτυάρια, τσάπες, κτλ, και άρχισε να τα πλένει στο βαρέλι με το νερό. Τον

Μαστοροχωρίτες κτίστες στο «Εστιατόριο Ερμής» στο Βόλο, τον Οκτώβριο του 1955. Από αριστερά: Γαλάνης Σωτήρης Ζιώγας Βασιλης, Ρέββας Σταύρος, Ζιώγας Κώστας (Δόσιας), Τέλης Χρήστος, Γαλανός Ζώης.

βλέπει ο μαστο-Σταύρος και του φωνάζει δυνατά και νευριασμένα : «Ω Γιάννη! Τι κάνεις εκεί;». Του απαντάει ο Γιάννης: «Τελείωσα, μπάρμπα Σταύρο. Το οχτάρο τελείωσε». «Φύγε! Και τη Δευτέρα να μη έρθεις στη δουλειά!» του λέει ο μαστρο-Σταύρος. Και απευθυνόμενος σε μένα πρόσταζε : «Γρήγορα φτιάξε λάσπη και κουβάλα! Δε βλέπεις που οι μαστόροι κάθονται;» Ο Γιάννης κοιτούσε ψηλά στη σκαλωσιά μήπως και τον ακολουθήσει και ο μαστρο-Γιώργος (Τζιώρης). Άλλα που κότσια. Έτσι, τη Δευτέρα το πρωί-πρωί, στο εργατικό καφενείο «Τζέφος», ο Γιάννης έψαχνε για δουλειά. Βέβαια, ο άνθρωπος βρήκε άλλη δουλειά, αλλά, φαντάζομαι, ότι μέσα του περνούσε η ταινία των γεγονότων, και κυρίως το ότι ούτε ένας χωριανός μάστορας δε βρέθηκε να αντιδράσει στην τόσο σκληρή απόφαση του μαστρο-Σταύρου, ούτε καν και ο μαστρο-Γιώργος που είχε συμφωνήσει να τον ακολουθήσει. Όταν μετά από καιρό, όπως μου έλεγε ο Γιάννης, ρώτησε τον μαστρο-Γιώργο γιατί δεν τον ακολούθησε του απάντησε: «Άσ' τα, μωρέ, αυτά τα γιουρούκια», εννοώντας τους άλλους μαστόρους, δηλαδή έριχνε το βάρος στους άλλους, για να δικαιολογηθεί αυτός για την ατολμία του. Έτσι περνούσε τότε ο καιρός, με σκληρή και πολύωρη δουλειά.

Όταν, μετά από χρόνια, άλλαξα δουλειά και πήγα στον ΟΤΕ, όπου εκεί εφαρμόζονταν κανονικά το οχτάρω, τότε κατάλαβα πόσο δίκιο είχε ο Κανναβός. Να'σαι πάντα καλά, ρε Γιάννη!

Ωχ, ο μαύρος τ' έπαθα!

του Γιάννη Κανναβού

Σαν τσομπανόπουλο, στη δούλεψη του μπάρμπα Σταύρου Σπέλλα (Ζούρα), ωραία περνούσαμε, όσες περιπλανήσεις κι αν είχαμε με τα γιδοπρόβατα. Ημερεύεις με τη φύση και τον εαυτό σου! Θησαυρός η πλάστη γύρω σου, που σε συνεπαίρνει και σε αιχμαλωτίζουν χρώματα κι αρώματα, το αζωγράφιστο κάδρο της ομορφιάς της.

Οι νύχτες είχαν τη δική τους μαγεία, όπου κι αν φτάναμε να γρεκιάσουμε, να ξαποστάσουμε τα κορμάκια μας απ' την ολοήμερη ορθοστασία και αεικινησία μας. Η κούραση του κοπαδιού ξαπόσταινε εμάς, μας λαγοκοιμούσε, αλλιώς σούζα σε ό,τι σε προστάξουν, όρθιος και σβέλτος. Σούζα στις θελήσεις κι εντολές του αφεντικού, στη βουλιμία βοσκής του κοπαδιού, που δεν προλαβαίνεις να παίρνεις ανάσα και ξεποδαριάζεσαι στο τρέξιμό τους, στις υποχρεώσεις σου. Να τα βάλεις στο μαντρί, να τα χτυπήσεις να περνάνε στο πορτάκι για άρμεγμα, να σουρώνεις το γάλα απ' τις τρίχες, πότε-πότε κι από γκαγκαράτσες, να το μετρήσεις στα ειδικά ντεπόζιτα, να μαζέψεις ξύλα για φωτιά να βράσει στα καζάνια, αν θα πήζανε τυρί κι ύστερα να πλύνεις τα καρδάρια, το καζάνι, τις τσαντίλες, να φτιάξεις αλατσιέρα και να τα ρίξεις να φάνε αλάτι, να τα σκαρίσεις για βοσκή, να τα πας για πότισμα και να τα φέρεις πίσω σχεδόν την ίδια ώρα καθημερινά για ν' αδειάζουν τα φουσκωτά μαστάρια τους το γάλα. Εμείς δεν είχαμε πάντα μερίδιο από γάλα, να πιούμε ή να φάμε τριψιώνα, παρά μόνο αν περίσσευε απ' το μαξούλι της αναλογίας που δικαιούνταν οι έχων σειρά λήψης του.

Νοιώθαμε σαν ξεχωριστή μέρα όταν "έπεφτε" και σ' εμάς έστω μια κούπα στη τζούμα μας. Άνοιγαν οι δαγκάνες του στομαχιού κι απάλυνε ο λάρυγγας απ' την άχνα και το μοσχομύρισμά του. Ήταν απόλαυση ευδαιμονίας! Άθελα ένοιωθες θλίψη και πίκρα όταν για μας και τα παιδιά του, δεν περίσσευε γάλα, που πάντα βρίσκονταν, σα φτάνανε μουσαφιράιοι. Το φιλότιμό του στην περιποίησή τους χωρίς όρια. Σα να ήταν τιμώμενα πρόσωπα. Θα φρόντιζε το βράσιμο σε ιταλική καραβάνα κι απ' το

καρβέλι του, θα του έκοβε χοντρή φέλκα να τρίψει σε καρδάρι. Τέτοιος συχνός επισκέπτης κι εκλεκτικής περιποίησης ήταν ο μπάρμπα-Γιάννης Σιούτης και συγγενής του, που τον βοηθούσε σε δουλειές μαντριού και είχε σκάψει τα πευκίσια κανάλια να πίνει νερό το κοπάδι. Βογκούσε σα χτυπούσε το τσεκούρι ή το σκεπάρνι κι αναστέναζε το δέντρο που έσκαβε γούρνες στον κορμό του.

Είχα μείνει μόνιμος στο μεγάλο κοπάδι και είχα προσαρμοστεί στην καινούρια ζωή, στα καθήκοντά μου. Πρόθυμος και υπάκουος και χαιρόμουν που άκουγα επαινετικά λόγια για «καλό παιδί». Ευδιάθετος, ενθουσιασμένος για το τσομπανιλίκι και πάντα καλά τα περνούσα κι όταν έλειπε ο Παύλος Τσιλιμίγκας και ήμουν με το Γιάννη ή τον Κύρκα, τους γιους του, μέχρι μια μέρα, που μου έμεινε ατυχίας κι ως καταραμένη. Κόντευε να λήξει η "θητεία" μου κι αυτής της σκληραγωγίας. Ήταν μια μουντή μέρα που κυνηγιούνταν τα σύννεφα σαν κακό προμήνυμα. Σάββατο ήταν και Σαββατογεννημένος κι εγώ που είχα ξεπεράσει προκαταλήψεις και δεισιδαιμονίες. Ο μπάρμπα-Σταύρος έδωσε ορμήνιες στα παιδιά του για δουλειές που είχε κανονίσει και για πρώτη φορά έρχονταν ο ίδιος να βοσκήσουμε το κοπάδι. Χάρηκα σα να ένοιωθα ακόμη μεγαλύτερη σιγουριά για καλό πέρασμα της νύχτας, για όσα μολογούνταν πως ήταν απ' τους πιο άφοβους άντρες, που πήγαινε νύχτα στα κόκαλα του νεκροταφείου κι έπαιρνε νεκροκεφαλές, πως μάζευε τα τζαρτζαβούλια διαβάζοντας κάποιο μυστήριο βιβλίο σολομωνικής, που μυστικά κρατούσε!

Έμοιαζε να μην είναι μόνο αφεντικό αλλά και σαν πατέρας, προστάτης, που έχεις λίγες κουβέντες και δένεται η γλώσσα να μιλήσεις. Στη φαντασία ενός παιδιού και στη νοοτροπία εκείνης της ζωής και του περιβάλλοντος, δεν είχες περιθώρια ξεθαρρέματος, εξοικείωσης με τους μεγάλους και μάλιστα κι από θέση "χουσμεκιάρη" που ήμουν εγώ. Ευθύνη είχα να κάνω καλά το χουσμέτι που είχα αναλάβει και με είχε στείλει η μάνα μου κι αυτό βασικά με ενδιέφερε να καταφέρω. Φεύγοντας απ' το μαντρί, μας είχε ακολουθήσει κι ένα κουταβάκι, λες και ήθελε να δοκιμάσει τις αντοχές του, τι το περιμένει, ποια θα ήταν η αποστολή της ζωής του. Προσπάθησε να το ξεφορτωθεί ο μπάρμπα-Σταύρος, αλλά πίσω δεν γύριζε. Συμπτωματικά τα δύο μεγάλα σκυλιά που είχαμε δεν ήρθαν μαζί μας, σα να είχαν ρεπό και νοιώθανε ασφάλεια

για το κοπάδι, απ' τον ερχομό του κουταβιού, που τελικά στάθηκε μοιραίο και πολύ μου στοίχισε. Ήταν η πρώτη βραδιά του μπάρμπα-Σταύρου στο κοπάδι μαζί μου κι η τελευταία για μένα ως τσομπανόπουλο.

Προχωρώντας η μέρα κατέβαινε η νύχτα. Χορτασμένα απ' τα στάχια είχαν κουρνιάσει τα πουλιά και νωρίς πλάγιαζαν στα χωράφια όσοι-ες την επομένη πρωί θα ξυπνούσαν να συνεχίσουν το θέρισμα των σπαρτών τους. Απ' τον Μπλο φτάσαμε στο Καντσούλι, πέσαμε χαμηλά προς την ποταμιά να πιούν νερό κι ακολουθώντας την πορεία του φεγγαριού, που λαμποκούσε, ανηφορίζαμε. Ο μπάρμπα-Σταύρος μπροστά κι εγώ να χουγιάζω πίσω, να μη ξεκοπεί κάποιο τεμπέλικο ή αχόρταγο. Βασίλευε απέραντη ησυχία κι έκανε πιο ήρεμη τη νύχτα που σε αποκοίμιζε και σε σεργιάνιζε ο αχός των κουδουνιών σε στράτες παραμυθιών και κατακόμβες δράκων. Καλύτερα να είσαι μπροστά! Σε προφυλάσσει, από έγνοιες φοβικές, το κοπάδι που σ' ακολουθεί, τα κουδούνια που λαλούνε. Πίσω είσαι μόνος κι ίσως να μην σε ακολουθεί μόνο η σκιά σου. Από ένα σμάρι να πιαστείς, μια πέτρα να γλιστρήσεις, ακούς ένα τσακ της καρδιάς μέχρι να συνέλθεις, να βρεις το βηματισμό σου. Στα σιάδα ανταμώναμε και μου έλεγε ιστορίες απ' τον πόλεμο της Μικράς Ασίας που ήταν νοσοκόμος, πως είχε σώσει το Λάμπρο Καρανικούλη (Κολιούρα) που είχε τραυματιστεί και τον κουβάλησε στην πλάτη κι άλλα σκόρπια και φευγαλέα σπάζοντας τη σιγαλιά της νύχτας και τη δική μας βουβαμάρα. Είχε ωραίον αφηγηματικό τρόπο εξιστόρησης γεγονότων που σε συνάρπαζε και σε διψούσε ν' ακούς και να μαθαίνεις. Σαν είσαι παιδί κορυφώνεται και η περιέργεια και η διάθεση κι ας μένουν μισές, χωρίς τελειωμό οι κουβέντες. Το κοπάδι είχε το δικό του πρόγραμμα και το μεγαλύτερο σταμάτημα το καθόριζε η ποιότητα βοσκής που συναντούσε.

Τότε δίνονταν ευκαιρία ν' ακούω ιστορίες που φρέσκιες ακόμη τις θυμάμαι. Όταν φτάσαμε πάνω απ' τη Λιάσκα, στο χωράφι που είχε σκοτωθεί ο Περικλής Γεράκος, κόβοντας έναν έλατο και το δρασκελίζαμε, μου είπε λεπτομέρειες και με συμβούλεψε να μην ακούω αυτά που λέγανε πως «σκούζει το αίμα των σκοτωμένων κι ότι βγαίνουν οι πεθαμένοι». Όποιος πεθαίνει δεν ξανασηκώνεται και να μην σκιάζομαι, μου είπε σα να επισφράγιζε αποκρυστάλλωση εμπειριών, μαρτυριών, παθημάτων σοφίας της ζωής του. Το κοπάδι κουρασμένο

αργοκινούνταν σ' ανηφόρα. Πριν προσπεράσουμε στο Κόντσμα και μη βλέποντας ότι είναι μαζί μας και το κουτάβι, ανήσυχος μήπως είχε χαθεί, μου είπε να πάω παρακάτω και να το «μαυλίσω», να έρθει να μας βρει. Κατέβηκα και όταν έφτασα σε λόφο, πικνότερο μου φάνηκε το σκοτάδι κι αχνοφέγγανε τ' αστέρια. Τα σύννεφα, σαν τυφλοί εραστές, πολιορκούσαν τη Σελήνη κι απορροφούσαν το φως της κι ως θρόισμα από απαλό χάδι ένοιωθες τον αέρα και στα ασάλευτα δέντρα. Η φωνή μου διαπεραστική διέσχιζε τη βουβή νύχτα κι απάντηση δεν έρχονταν μήτε από γαύγισμα, μήτε από θόρυβο βημάτων. Φώναζα και ξαναφώναζα με όση δύναμη είχα : «Να κουτ - κο να» μα σκύλος δεν φαίνονταν. Το «να κουτ - κο να» ήταν το κάλεσμά μας για τα σκυλιά, όπως το «Ψιτ - Ψιτ - Ψιτ» για τις γάτες, το «πριρ - πριρ» για τ' αρνιά, το «πουλ - πουλ» για τις κότες, το «τζιουχ - τζιουχ» για τα γουρούνια κ.α. Κατέβηκα πιο κάτω κι είχα αποκοπεί, απομακρυνθεί απ' το κοπάδι κι επανέλαβα το μαύλισμα στο σκύλο με σφυρίγματα και συνεχόμενα «να κουτ - κο να»! Μιλούσα με τη νύχτα και το σκοτάδι της. Μιλούσα χωρίς καμία απόκριση. Παράτεινα την αναμονή και τα σκουξίματα κι όταν έχασα κάθε ελπίδα παρατήθηκα κάθε άλλης προσπάθειας και φωνής.

Γύρισα βαλαντωμένος να συναντήσω το κοπάδι στο Κόντσμα, στο πηγάδι που θα γρεκιάζαμε. Στην άργητά μου, αποκαμωμένος, πίνοντας κι νερό, είχαν πλαγιάσει τα γιδοπρόβατα, μαζί τους κι ο μπάρμπα-Σταύρος. Από σεβασμό δεν τον ξύπνησα να τον ενημερώσω, πως δεν βρέθηκε το κουτάβι και κάτω από μια γκουργκανιά κουλουριάστηκα να κοιμηθώ. Ήμασταν το πρώτο κοπάδι που φτάναμε σ' αυτό το γρέκι, με δυο πανύψηλα φουντωτά πεύκα για σκιά τα μεσημέρια, σα γιγάντιες ομπρέλες, και μεγάλα κανάλια ποτίσματος ζωντανών. Μόλις είχαν θερίσει το κριθάρι, που ήταν σπαρμένο και τα σίτκα (βούρλα) στο τέλος της μπάρας νερού απ' τα κανάλια, άκοπα κι απάτητα. Απ' τη γκουργκανιά του καταλύματός μου, που ζάρωσα να κοιμηθώ, μέχρι τη ρηχιά μπάρα νερού και τα σίτκα ήταν μια απόσταση περίπου 20 μέτρων. Πριν με πιάσει ύπνος ξαφνιάστηκα από περίεργο θόρυβο. Έψαξα με το κεφάλι χωρίς να σηκωθώ. Εκεί, ανάμεσα στα σίτκα της μπάρας, κάτι γυρόφερνε. Ξεκόλλησα διπλανούς σβώλους και πέταξα μα δε σκιάχτηκε τίποτα, δεν άλλαξε τίποτα. Συνεχίζονταν το περίεργο γυρόφερμα άφωνο κι αβόγγητο. Ο νους μου πήγε στο κουτάβι. Αθώα υπέθεσα πως είχε επιστρέψει και παιχνίδιζε με

κάτι ξετρελαμένο. Κάτι, μέσα στα πυκνά και ψηλά σίτκα, που το σκοτάδι το έκανε αξεδιάλυτο και το διευκόλυνε. Υπέθεσα... και με δόση ευχαρίστησης για εμφάνιση του κουταβιού, με πήρε ύπνος βαρύς κι ονειροπάρνησης.

Νυχτιάτικα σκάρισε το σκοτάδι κι ο μπάρμπα-Σταύρος το κατεύθυνε προς Καψάλια και Ρόγκους μεριά. Πετάχτηκα απότομα σα ξάγρυπνος από τις φωνές σκαρίσματος και τη συναυλία των κουδουνιών και μάτι δεν γύρισα να ρίξω προς τα σίτκα, έστω από απορίες, για της νύχτας το παρατεταμένο, το παράξενο στριφογύρισμα "παιχνιδιού"!! Ήμουν τόσο σίγουρος πως έπαιζε το κουτάβι που έδινα και όρκο, φιλούσα και σταυρό στα δάχτυλα! Όταν με προφυλάξεις βγήκαμε από κλοιούς αθέριστων χωραφιών και με ρώτησε ο μπάρμπα-Σταύρος, τι έγινε με το κουτάβι, που πάλι πουθενά δεν φαίνονταν, με ακαταμάχητη πεποίθηση του είπα: «Τη νύχτα ήταν στο πηγάδι κι έπαιζε με τα σίτκα». Ήσυχασε κι αυτός και θα υπολόγισε, αφού έλειπε, πως θα είχε γυρίσει στη στρούγκα. Καμιά αντίρρηση σε ότι του είπα. Άλλωστε και για ποιον λόγο, αφού με θεωρούσε καλό παιδί και ως χαρακτήρα με είχε ψυχολογήσει πως δεν έλεγα ψέματα; Ακόμη-ακόμη, γιατί να σκάρωνα ψέμα και τι άλλο να ήταν αυτό που "έπαιζε" στα σίτκα εκτός απ' το κουτάβι; Κάναμε έναν τρανό κύκλο περιπάτου βοσκής του κοπαδιού και στην ώρα μας, το μεσημέρι, γυρίστηκε στη στρούγκα για άρμεγμα. Το κουτάβι ήταν εκεί και με πλησίασε χαδιάρικα κουνώντας την ουρά. Αν δεν με βλέπανε θα του έδινα κλωτσιά να πονοκαρδούσε μέρες, για της νύχτας την ταλαιπωρία μου, αλλά τη γλίτωσε χάρη στους προστάτες του και αφεντικά μου. Το είχα πολύ άχτι! Ήταν εκεί κι ο Γιάννης κι ο Κύρκας και βοήθησαν στο άρμεγμα. Μου είχαν φέρει ψωμί, τυρί κι ένα μεγάλο φλι πίτας απ' τη μάνα μου.

Ήταν μια ηλιόλουστη Κυριακή που ξεφάντωναν τα τζιτζίκια και φτερούγιζαν σε γυμνάσματα τα νεοπούλια κάθε ομοταξίας. Είχαμε πλύνει τα καρδάρια κι είχαμε μισοφάει, όταν αξεκαθάριστα ακούσαμε φωνές. Φωνές δυνατές, επίμονες, από ψηλά και μακριά που ο αέρας κι η φασαρία με τα τσανάκια που ανακατεύαμε, τις μπέρδευαν περισσότερο. «Σκάστε ν' ακούσουμε σαφλιάνια» πρόσταξε ο μπάρμπα-Σταύρος και πνίγηκε η ανάσα μας. Μετά οι φωνές ξεδιάλυναν. Είχαν όνομα και επώνυμο! Είχαν παραλήπτη κι αποδέκτη! Άκουγες και βουβαινόσουν! «Ω! Σταύρο Ζούρα» επαναλαμβανόμενο που πήραν απόκριση μ' ένα στεντόρειο:

«Εεεε...!» για να 'ρθει η συνέχεια. «Μια προβατίνα είναι εδώ φαγωμένη....».

Παγώσαμε! Ήταν ο Γιώργος Γεράκος και τα παιδιά του, ο Κώστας που σκοτώθηκε αργότερα στο αντάρτικο και ο μικρότερος ο Βασίλης. Ο Γ.Γεράκος ήταν τότε ο γελαδάρης του χωριού κι όταν πήγαν τα βόδια για πότισμα στο πηγάδι στο Κόντσιμα, βρήκαν φαγωμένη προβατίνα και ρωτώντας μάθανε πως εκεί, τη νύχτα, είχε γρεκιάσει το κοπάδι του μπάρμπα-Σταύρου, γι' αυτό και αυτόν φώναζαν κι άλλος δεν είχε περάσει. Ακούγοντας την απροσδόκητη αγγελία και ταραγμένος φώναξε τα παιδιά του να «τσακιστούν» και να τρέξουν, να δουν τι συνέβηκε. Σφαίρες γίνανε Γιάννης και Κύρκας κι όταν γρήγορα, λαχανιασμένοι γύρισαν, πικρά ήταν τα μαντάτα. Κοντά στη μπάρα νερού των καναλιών και μες στα σίτκα, μια μαύρη προβατίνα ήταν φαγωμένη κι απ' το κατασπάραγμά της δεν είχαν μείνει μήτε τα σημάδια απ' τ' αφτιά της. Τότε, το κάθε σπίτι, είχε τα δικά του αποκλειστικά σημάδια στα γιδοπρόβατά του για να τα ξεχωρίζει, με κοψίματα στ' αφτιά, όταν ήταν μικρά κατσίκια ή αρνιά. Αυτά αποτελούσαν την ταυτότητα αναγνώρισής τους και συνήθως άθιχτα μένανε απ' τα λυκοφαγώματα. Παραδόξως, στην προβατίνα, δεν είχαν μείνει μήτε τα σημάδια των αφτιών της. Αν υπήρχαν, εύκολα θα εντοπίζονταν ποιας οικογένειας ήταν. Ο μπάρμπα-Σταύρος τα έβαλε μ' εμένα. Φώναζε εξοργισμένος, χωρίς συγκράτηση της σκληρής του γλώσσας: «Στραβομάρα είχες και δεν έβλεπες το λύκο; Αυτό ήταν το κουτάβι που έπαιζε;» Δεν μιλούσα, σα δαρμένο σκυλί κι άδικα. Συλλογιζόμουν σε τι να είχα φταίξει, τι θα γινόμουν αν πήγαινα κοντά, που νόμιζα πως ήταν το κουτάβι, πώς μπόρεσα και κοιμήθηκα τόσο ξέγνοιαστος σ' απόσταση αναπνοής απ' τον πεινασμένο λύκο, πώς είχα ξεγελαστεί τόσο και έτσι; Συλλογιζόμουν φριχτές εικόνες πάλης με το λύκο, πως από θαύμα είχα γλιτώσει κι ευχαριστούσα τη θεία χάρη του Θεού που ήμουν Σαββατογεννημένος. Με τη θρησκοληψία μου κι εκεί το απέδιδα. Μέσα μου γεννιόταν φόβος και τον έκρυβα, σκέψεις αμάζευτες και σύγκρουσης καταστάσεων. Άσχημα μάλωσε και τα παιδιά του που δεν κυνήγησαν τα σκυλιά να ακολουθήσουν το κοπάδι.

Στο άρμεγμα κανείς δεν αντιλήφθηκε πως έλειπε προβατίνα, να δημιουργηθούν ανησυχίες. Παρακαλούσα να ήταν απ' τις λίγες δικές μας προβατίνες και να γλίτωνα απ' τις φωνές του,

αλλά εμείς δεν είχαμε μαύρη. Σε ποια άραγε οικογένεια είχε "πέσει" ο λύκος να χάσει την προβατίνα; Ο νους του σκάλωσε πως ήταν δική του και διέταξε να τις μαζέψουμε όλες στο μαντρί να κάνει αναγνώριση. Κάπου στην ταραχή που τον είχε κυριεύσει, είχαν θολώσει και τα μάτια του και στην αναγνωριστική καταμέτρηση, παραείδε και επιβεβαίωνε πως ήταν δική του κι έβγαλε στεναγμό μεγάλο πόνου και θυμού οργής : «Ωχ!! Ο μαύρος τ' έπαθα! Πάει η προβατίνα, το καλύτερο νταμάρι μου! Τι μου 'κανες αντίχριστε! Ωχ ο καημένος, κακό που με βρήκε! Δεν έτρωγε εσένα μωρέ, έφαγε την προβατίνα μου!...» Ήμουν μπροστά σε μια έξαλλη κατάσταση κι εκτός ελέγχου λογικής. Άκουγα, μετρούσα κι έπνιγα παράπονα κι αδικία σωπαίνοντας με πολύ πόνο κι ανυπεράσπιστος.

Τα ξαναβάλαμε τα πρόβατα στο μαντρί για 2η αναγνώριση και ω του θαύματος! Βρέθηκε πως ήταν ζωντανή η δική του προβατίνα. Κάλμαρε λίγο τον εκνευρισμό, αλλά τα λόγια πετούσαν φαρμακερά. Το έφερνε βαριά κι ασυγχώρητο να είναι ο ίδιος στο κοπάδι και να βγει λύκος να φάει προβατίνα. Το ένοιωθε σα προσβολή γι' αυτόν, τον αγέρωχο κι ατρόμητο άντρα, που το κακό είχε γίνει τη μοναδική βραδιά που είχε έρθει στο κοπάδι. Ναι μεν, όλοι ξέρουν πως «ο λύκος απ' τα μετρημένα τρώει» αρκεί «το μετρημένο» να μην είναι δικό τους. Το δικό τους, τους πονάει και τους σφάζει και γίνονται απίστευτα αγνώριστοι σε συμπεριφορές.

Καταλάβαινα πως και ο Γιάννης και ο Κύρκας με συμπονούσαν, αλλά το βλέμμα του πατέρα τους, τους μούδιαζε από κάθε κίνηση συμπαράστασης. Ευτυχώς που εκείνη τη νύχτα ήμουν εγώ κι όχι κάποιος απ' αυτούς, που η οποία στάση του πατέρα τους να μην περιορίζονταν μόνο σε λόγια οργής.

Είχαν έρθει κι άλλοι τσομπάνηδες, θεριστάδες και τα Γερακούλια απ' τα γελάδια που λέγανε λεπτομέρειες τι είδαν μέχρι που κατέληγαν πως οι λύκοι δεν τρώνε έτσι και ταίριαζε να ήταν από τσακάλι.

Είπε να ξαναβάλουμε στο μαντρί τις προβατίνες για να λυθεί το πρόβλημα τίνος ήταν η φαγωμένη. Στην 3η καταμέτρηση αναγνωρίστηκε πως ήταν της Λουκάκαινας του Μπλατσίνα κι ένα απ' τα παιδιά του θα κατέβαινε να της το έλεγε. Σιγά-σιγά κόπασαν οι φωνές και πονεμένα επήλθε μορφή γαλήνης. Είχα γινάτι μέσα μου, φαρμάκι πίκρας, στοιχείο που μ' έσπρωχνε να φύγω, να φύγω γρήγορα και να

ρίξω πέτρα πίσω μου. Ίσως να ήταν η δύναμη του πληγωμένου φιλότιμου, του κατάκαρδου χτυπήματος της αδικίας που βούρκωνε τα μάτια κι από πείσμα περηφάνιας δεν βγαίναν δάκρυα. Δεν με είχε μαλώσει ο πατέρας μου, η μάνα μου, που πάντα αν ήθελα κάτι, με το «άι σκότια μ'» με παρακαλούσε και να με μαλώνει, να με προσβάλει έτσι ένας ξένος χωρίς και να φταίω! Βουβά δεν το ανεχόμουν! Βουβά κι ακαριαία κι η αντίδρασή μου.

Πήρα τον τρουβά μου, που σταύρωναν στην πλάτη τα πλεκτά σκοινιά του, μάζεψα το παγούρι και την καραβάνα μου χωρίς ν' αποτελείωσω ότι έτρωγα, απ' την πίκρα που δοκίμασα και σα να τους ξάφνιαζα τους είπα: «Φεύγω! Γεια σας!» και δεν απάντησα στο: «Στάσου, πού πας;» που ξεθυμασμένα αποκρίθηκε ο μπάρμπα-Σταύρος. Με αχώριστη την τσιομπανίκα άνοιξα βήμα, έτρεξα κιόλας κι έφτασα απόγευμα σπίτι. Με ζόρι συγκράτησα τα δάκρυα, σα να ορκιζόμουν να καταπολεμήσω το άδικο και τη φτώχεια, το μη σεβασμό στον άνθρωπο κι όταν βρίσκεται σε "ξένα χέρια". Ήθελα να κλάψω, να φωνάξω ως ξέσπασμα πόνου ψυχής, αλλά ήταν ισχυρότερο το πείσμα να φανώ δυνατός και άντρας. Στο μυαλό μου είχε τυπωθεί πως «οι άντρες δεν κλαίνε» κι εμείς ήμασταν άντρες των σπιτιών μας απ' τα έξι και τα εφτά μας χρόνια. Στη ζωή μου έκλαψα μόνο στο χάσιμο προσφιλών μου προσώπων που πολύ λάτρεψα και αγάπησα. Σε όλες τις άλλες περιπτώσεις, σ' όσα μου συνέβησαν, έσφιγγα, δάγκωνα τα χείλη μου και πείσμωνα. Χωρίς πείσμα για την αξιοπρέπειά σου και πίστη στην πίστη σου, μειώνονται οι αντοχές αντιστάσεων, αντρειοσύνης σου. Έτσι και τότε! Περίσσευε το πείσμα να μην κλάψω. Αχ αυτή η μάνα μου, ως η κάθε μάνα, πόσο ήξερε ν' απαλύνει τους πόνους μου και πόση δύναμη μου έδινε με το χάδι της! Το ίδιο και τότε, που γύρισα σα πληγωμένος κι αδικημένος, σα χτυπημένος στο φιλότιμο και στον εγωισμό μου, στο μπόι που αποχτούσα του άντρα και ας μετρούσα δώδεκα χρονών παιδί.

Όταν, αργότερα, γύρισα απ' τη Ρουμανία, το 1954, ο μπάρμπα-Σταύρος, μου είχε ξεχωρίστη εκτίμηση και ίσως όχι μόνο για το θάρρος που έλεγα «ενοχλητικές» αλήθειες, αλλά και για το «θράσος» που είχα να "επαναστατήσω" και να φύγω απ' τη δούλεψή του, εξαιτίας του φερσίματός του, μιας «κακιάς ώρας», που πλέον θα είχε αναθεωρήσει και μετανιώσει και ο ίδιος. Πάντα ο χρόνος φέρνει μεταλλάξεις,

διδάσκει σοφότερα κι η κριτική επανεξέταση ψυχραιμότερα πάντα ωφελεί. Κουβεντιάζοντας, αναλογιζόμασταν πώς ήταν τότε η ζωή, η άχαρη και πικραμένη, η αβόλευτη σε υποχρεώσεις, στερήσεις και δυσκολίες που όλα έπρεπε να τα υπομένεις, να τα κατανοείς και να τα συγχωρείς. Συχώριο κάναμε κι εμείς, αφού η λήθη απ' τη μεγαλοκαρδία μας είχε επέλθει νωρίτερα χωρίς σκιές κακίας. «Πτερόεντα» τα λόγια και στους ανέμους πια πεταμένα! Ο μπάρμπα-Σταύρος διέθετε και μεγαλοκαρδία και πολύ φιλότιμο στην άμεση εξυπηρέτηση, κάθε συγχωριανού μας, που στις αρρώστιες τους χρειάζονταν τη βοήθειά του ως νοσοκόμου. Αυτός είχε μεσολαβήσει και στο λοχαγό Πια το 1946 να παρουσιασθεί ο Βαγγέλης Νακούλης και να του δώσει άδεια ταξιδιού, μετά τη δραπέτευσή του απ' το άντρο του δήμου Κούρκουλα στην Πυρσόγιαννη. Περίπου για 10 μέρες τον φιλοξενήσαμε σπίτι μας που είχε έρθει για προβλήματα υγείας του κι αντάμωσε και το φίλο του στρατιωτικό γιατρό που επί Πια υπηρετούσε στο χωριό μας και έμεινε στην Καλλιθέα. Είχαμε τόσα πολλά να πούμε που επιστρέφοντας στο χωριό, συνέχισε τα καλά του λόγια για μας και ας τον άκουγαν και οι χωροφύλακες. Ήταν το μοναδικό ταξίδι εξόδου του απ' το χωριό, μετά το γυρισμό του απ' τον Μικρασιατικό πόλεμο το 1922. Μια ζωή αμετακίνητος, στεριωμένος εκεί, σα βαθύρριζο και πλατύσκιωτο δέντρο του χωριού, φανατικός λάτρης του και λεύθερος αετός στην άπλα και στα κορφοβούνια του. Ακάματος σκληρής βιοπάλης για λίγο πικρόγλυκο ψωμί της ωραίας φαμίλιας του. Πάθος του αξεπέραστο το τσομπανιλίκι και με σχέσεις κοινωνικότητας αξιοσέβαστου απ' όλους. Ξεχώριζε και δέσποζε με αρχοντοσύνη απ' το συνάφι του. Έτσι και έφυγε για την αιώνια του ανάπauση κι έτσι θα τον θυμούνται όσοι των γνώρισαν, τους αγάπησε και τον αγάπησαν.

Οκτώβρης 2009

Κάντσικο- Κεράσοβο 3-5

Οι πρώτοι αγώνες της ποδοσφαιρικής ομάδας Καντσίκου του Νίκου Δ. Καθάριου¹

Το 1957 είχαν επιστρέψει στο χωριό, σχεδόν, όλα τα παιδιά από τις ανατολικές χώρες και από τις Παιδουπόλεις. Και το χωριό άρχισε να παίρνει ζωή. Άνοιξαν οι οικοδομικές εργασίες και τα συνεργία των μαστόρων δεν δυσκολεύονταν να βρουν δουλειά. Τώρα ήμασταν κι εμείς αρκετά μεγάλοι και μπορούσαμε να δουλεύουμε κοντά τους (μαστορούλια) και να βγάζουμε κάτι παραπάνω από το χαρτζιλίκι μας. Έτσι μετά τη δουλειά δεν είχαμε άλλη απασχόληση και ξεπέφταμε στα καφενεία και παίζαμε χαρτάκια («Ξερή», «Κολτσίνα», «Δηλωτή» και τέτοια).

Όμως αυτό δεν μας ικανοποιούσε και σκεφτόμασταν πώς θα βρούμε άλλους τρόπους, καλύτερους, για να περνάμε τις ελεύθερες ώρες μας. Στις αναζητήσεις μας αυτές βρήκαμε πως ο καλύτερος τρόπος διασκέδασης ήταν να φτιάξομε μια ομάδα ποδοσφαίρου.

Το να φτιάξομε ομάδα ποδοσφαίρου σαν ιδέα ήταν καλή, αλλά στην πράξη οι δυσκολίες ήταν μεγάλες. Μπάλα δεν υπήρχε· για να την αγοράσουμε ήταν αδύνατο, γιατί αυτή «κόστιζε όσο ... ένα βόιδο», που λέει ο λόγος. Η μπάλα βρέθηκε· είχε φέρει μία από τη Ρουμανία ο Κώστας τ' Θεοχάρης² αλλά με τι να τη φουσκώσουμε; Δεν είχαμε και τρόμπα, αλλά βρέθηκε και αυτή. Ο Κώστας, ο ιδιοκτήτης της μπάλας, τη φούσκωνε με το στόμα. Διέθετε τέτοια πλεμόνια, που την έκανε «κάχτα»!

1. Οι υποσημειώσεις και τα σχόλια είναι του επιμελητή της ύλης Θωμά Αθαν. Μουκούλη.

2. Κάχτα = καρύδι. Η αυθόρυμη έκφραση του κ. Καθάριου ότι «ο Κώστας φούσκωνε τη μπάλα και «την έκανε κάχτα», αρχικά ξαφνιάζει με την πρωτοτυπία της. Εντρυφώντας όμως λίγο περισσότερο στο λεξιλόγιο του χωριού μας, λίγο-λιγο θα πάμε πολύ μακριά, στα παιχνίδια με μπάλα στην αρχαιότητα και ιδιαίτερα στο «καρυδίζειν», δηλαδή παιχνίδι που αντί για σφαιρα (μπάλα) χρησιμοποιούνταν καρύδια. Ο χώρος του περιοδικού μας είναι περιορισμένος και δεν μας επιτρέπει να επεκταθούμε.

Γήπεδο δεν είχαμε. Έτσι αρχίσαμε να παίζομε μπάλα πότε στην πλατεία κάτω από τον πλάτανο, πότε στο προαύλιο του σχολείου. Άλλα αυτό δεν ήταν λύση. Έπρεπε να βρούμε μέρος και να φτιάξουμε γήπεδο. Προτάθηκαν πολλές τοποθεσίες³, έγιναν σχετικές συζητήσεις και σε μια στιγμή κάποιος είπε: «στην Αλατσιά». Η ιδέα-πρόταση φάνηκε καλή σε όλη την παρέα. Εκεί υπήρχε μεγάλο, χέρσο χωράφι του Μπάρμπα Γιάννη του Βελλά, ο οποίος βρισκόταν ακόμα στη Ρωσία. Και αμέσως πάρθηκε η απόφαση ομόφωνα, να γίνει το γήπεδο στην Αλατσιά.

Συνεννοηθήκαμε λοιπόν όλα τα παιδιά και, τις ημέρες που δεν είχαμε δουλειά στην οικοδομή, με κασμάδες, με φτυάρια και με καζάκες⁴ αρχίσαμε την πάστρα του χωραφιού. Σε δυο τρεις μέρες το είχαμε έτοιμο. Στήσαμε και τα γκολπόστ και κάθε Κυριακή απόγευμα άρχιζε η μεγάλη «Τίτανομαχία» μεταξύ του πέρα μαχαλά και του δώθε.

Σαν μάθαμε να κλωτσάμε λίγο και πήρε «το χλιάρ' μας νερό», δηλαδή ξεθαρρέψαμε που λέμε και στο χωριό μας, σκεφθήκαμε να αντιμετωπίσουμε τις ομάδες των γύρω χωριών αρχί-

ζοντας από το Κεράσοβο (Αγία Παρασκευή σήμερα). Τις διαπραγματεύσεις για τις συναντήσεις αυτές είχε αναλάβει ο μπάρμπα Μιλτιάδης ο Ζώτος, μια και γνώριζε καλύτερα τους Κερασοβίτες, για τι η γυναικά του ήταν κερασοβίτισσα. Ο αγώνας ορίστηκε να γίνει την ημέρα της Αγίας Παρασκευής, που γιόρταζε και το χωριό.

Όταν έφτασε η πολυπόθητη μέρα, η ομάδα μας, που αποτελούνταν από καμιά δωδεκαριά παιδιά, πρωί- πρωί με τα τρουβάδια στην πλάτη «τζιομπαναραΐκα» (μέσα είχαν το ψωμοτύρι), το ξεκινήσαμε για τη μεγάλη συνάντηση. Στο δρόμο καθώς πηγαίναμε φτιάχναμε και την ενδεκάδα και καθορίζαμε και τη θέση που θα παίξει ο καθένας. Το περιβραχιόνιο του αρχηγού το είχε ο Χαρίλαος ο Καθάριος (ο αδελφός μου), που «έλνει κι έδενε». Εμείς «τσιούτα» (τσιμουδιά), ό,τι πει ο αρχηγός! Κάποτε φτάσαμε. Καθίσαμε στην πλατεία και περιμέναμε.

Στις έντεκα η ώρα και μετά το τέλος της λειτουργίας όλο το χωριό μαζεύτηκε στο γήπεδο, για να παρακολουθήσει τον αγώνα. Το γήπεδο λίγο καλύτερο από το δικό μας. Διαιτητής ήταν ο Μπάμπης ο χωροφύλακας από το δικό μας Σταθμό Χωροφυλακής.

Ο αγώνας άρχισε πεισματικά η κάθε ομάδα προσπαθούσε να φέρει το καλύτερο αποτέλεσμα. Δυστυχώς, δεχτήκαμε πρώτοι γκολ. Όλο το χωριό χειροκρότησε τα παιδιά του. Ψυχρολουσία για μας. Προσπαθήσαμε να συνέλθομε αλλά μάλλον ήταν λίγο αργά, γιατί σε λίγο ήρθε το δεύτερο γκολ για τους Κερασοβίτες και μάλιστα με τρόπο αναπάντεχο: Για μια στιγμή η μπάλα έφτασε στον Τάκη το Δημόκα, που ήταν μπακ. Εκείνος δεν πρόλαβε να την κλωτσήσει αμέσως και προσπάθησε να τη στήσει πρώτα, να πάρει «φουύσμα» (φόρα) και να την κλωτσύσει στη συνέχεια όσο πιο μακριά μπορούσε την πρόλαβε, όμως, ο Παντελής ο Τσούμπανος (ήταν καλός παίχτης, φορούσε και ποδοσφαιρικά παπούτσια) και με ένα γερό «ξερόμυτο» μας βάζει το δεύτερο γκολ. «Κηροπάννιασε» ο Χρίστος ο Τσιγκούλης, που ήταν τερματοφύλακας, αλλά τι να έκανε; Το σουτ πέρασε δίπλα από το πρόσωπό του αλλά ήταν άπιαστο και άδικα οι δικοί μας έριξαν όλο το φταίξιμο στον τερματοφύλακα και περισσότερο από όλους ο αρχηγός, ο Χαρίλαος, ο οποίος τον ζυγώνει και του λέει: «Αν φας και άλλο μαϊμανάκο θα σε παπαρώσω» (δηλ. θα σε

3. Οι προσπάθειες για την απόκτηση μόνιμου και κανονικού γηπέδου συνεχίστηκαν και πολύ αργότερα αποφασίστηκε να γίνει το γήπεδο στον περίβολο της εκκλησίας της Παναγίας. Και επειδή στο χωριό, συμπτωματικά, βρισκόταν και μια μπουλντόζα, άρχισε αμέσως το κόψιμο των δέντρων και η ισοπέδωση του χώρου. Διαπιστώθηκε όμως ότι το μέρος αυτό δεν ήταν και το πιο κατάλληλο για γήπεδο (με μια αδέξια κλωτσιά η μπάλα θα έπαιρνε τον κατήφορο στις «Ντρίχηρες» και θα κατέληγε στο γεφύρι) και επιπλέον υπήρχαν και κάποιες επιφυλάξεις των γεροντότερων για την ιερότητα του χώρου και έτσι οι εργασίες σταμάτησαν. Το περίεργο είναι ότι ο «τραυματισμός» εκείνος του ιερού χώρου ήταν τέτοιος και τόσο μεγάλος, που ακόμα και σήμερα – ύστερα από πενήντα τρία ολόκληρα χρόνια – είναι το μόνο σημείο του περιβόλου της εκκλησίας, σο οποίο δεν έχουν αναπυγχεί μεγάλα δέντρα...!

4. Καζάκα = Ανοιχτό ξύλινο φορείο για να μεταφέρονται από δύο άτομα σε μικρές αποστάσεις υλικά με μεγάλο βάρος π.χ. πέτρες. Κατασκευάζεται από δυο ανθεκτικές «λούρες» επάνω στις οποίες καρφώνονται σανίδες, μήκους και πλάτους 60 εκατοστών περίπου, αφήνοντας για χερούλια ακάλυπτες τις δύο άκρες από τις «λούρες».

Ο Φώτης Κόντογλου την ταυτίζει την καζάκα με τα έλκηθρο: «... Παρευθύς οι στρατιώτες προχωρούν προς τον αρχιεπίσκοπο, τραβάνε από πάνω του τα άμφια, του ρίχνουν στην πλάτη του ένα κουρελιασμένο καλογερίστικο ράσο και τον ανεβάζουνε επάνω σε μια καζάκα (έλκηθρο) χωριάτικη, βρίζοντάς τον και χτυπώντας τον με τις σκουπίες τους». [Φώτη Κόντογλου – Ιβάν ο Τρομερός κι οι μάρτυρες τα Ορθοδοξίας (από το «Ασάλευτο Θεμέλιο», Ακρίτας 1996)].

κάνω «παπάρα»⁵. Τέλος πάντων, τα πνεύματα ηρέμησαν γρήγορα και ο αγώνας συνεχίστηκε κανονικά. Και τα πράγματα έγιναν ακόμα καλύτερα, όταν ήρθε και η σειρά μας να χαρούμε λίγο: Σε κάποια στιγμή που είχαμε τη μπάλα έγινε μια αναμπουμπούλα στο κερασοβίτικο το τέρμα ο Ευριπίδης ο Σδούκος με μια γερή κλωτσιά ταρακούνησε το κερασοβίτικο τέρμα κι έτσι βάλαμε το πρώτο γκολ. Μέσα από τους φιλάθλους ακούστηκαν παρατεταμένα χειροκροτήματα... από το μπάρμπα Μιλτιάδη.

Κάθε αγώνας έχει και τα σοβαρά αλλά έχει και τα ευτράπελά του. Σε αυτόν τον αγώνα έγιναν τα ακόλουθα, όπως τα διηγείται ο Χρίστος ο Τσ'γκούλης, ο οποίος από τη θέση του τερματοφύλακα μπορούσε να παρακολουθεί όλες τις λεπτομέρειες του αγώνα: Κάποιος παίχτης της αντίπαλης ομάδας πάτησε το Θωμά το Σπέλλα, τι πάτημα τον «ξενύχιασε» δηλαδή (ποδοσφαιρικά παπούτσια ο κερασοβίτης, λάστιχα ο Θωμάς και όλοι οι άλλοι εκτός από το Χαρίλαο Καθάριο, το Νίκο τον Τσιγκούλη και τον Ευριπίδη Σδούκο, που φορούσαν αρβίλες που τους έδιναν στα ΤΕΑ)! Και ο Θωμάς νευριασμένος του λέει κάτι ... γαλλικά, από αυτά που ακούμε συχνά και σήμερα στους ποδοσφαιρικούς αγώνες, τον μουντζώνει και του λέει: «πάρτην παλιοκερατά...» και παρατάει τη μπάλα και φεύγει.

Αλλά το πιο αστείο γεγονός- πάντα σύμφωνα με την ομολογία του Χρήστου του τερματοφύλακα- ήταν όταν είδε το Χαρίλαο να έχει σβάρνα το σκοινί από την πατούνα και τον Τσούμπανο να πατά το σκοινί και το Χαρίλαο να σωριάζεται στο έδαφος. Τον κοίταξε ο Χαρίλαος άγρια και του είπε: «Θα σε κανονίσω εγώ». Σε μια στιγμή που πήγε ο Τσούμπανος να του πάρει τη μπάλα, του «σναζ» ο Χαρίλαος μια κλωτσιά με τ' άρβυλα στο καλάμ' καταής (κάτω, καταγής) ο Τσούμπανος.

-«Με σκότωσε !», φώναζε.

-«Όχι, θα σε φλάγου κουρουμπλιά», του είπε ο Χαρίλαος.

Εν τω μεταξύ οι φίλαθλοι απ' έξω φώναζαν δυνατά: «Έξω ο γέρος από το παιχνίδι...».

Τελικά ο αγώνας έληξε εις βάρος μας πέντετρία (5-3). Εμείς τα μαζέψαμε τα «τούϊα» (τα σέα μας» μας στεναχωρημένοι. Το μόνο που μας παρηγορούσε ήταν η σκέψη ότι «ήταν η πρώτη φορά»!

Πήραμε το δρόμο της επιστροφής με το κεφάλι σκυφτό. Ανεβήκαμε τον Τσιρίβαχο και καταδρωμένοι φτάσαμε στην κορυφή και καθίσαμε στη βρύση. Βάλαμε το «σμούρο» μέσα και ήπιαμε από το δροσερό νερό της. Αφού ξεκουραστήκαμε λιγάκι, κατηφορίσαμε προς το χωριό. Σε όλη τη διαδρομή ο Χρίστος απέφευγε να βρεθεί κοντά στο Χαρίλαο, γιατί φοβόταν το ... «παπάρωμα»!

Αργότερα δώσαμε και άλλους αγώνες με τα γύρω χωριά, ακόμα και με το Επταχώρι. Καλά τα πήγαμε!

Καστοριά, Καλοκαίρι 2010

5. Ως «παπάρα» χαρακτηρίζεται το ψωμί που βουτιέται σε υγρά πόσιμα / φαγώσιμα προϊόντα και αφήνεται να μουλιάσει. Τυπική περίπτωση είναι το βούτηγμα ξερού ψωμιού ή παξιμαδιού σε γάλα. Παπάρα λέγεται επίσης το ψωμί που βουτάμε στο λάδι που μένει στη σαλάτα (ειδικά στη χωριάτικη). Η παπάρα στη σαλάτα θεωρείται ότι δεν είναι ιδιαίτερα ευγενική κίνηση, αλλά αποτελεί ιδιαίτερη γευστική εμπειρία, δεδομένου ότι συνδυάζει και το λάδι αλλά και το ζουμί της ντομάτας.

Παλαιότερα στο χωριό μας την παπάρα την έλεγαν και «ζμι» (ζουμι) και την παρασκεύαζαν ως εξής: Πρώτα έκοβαν μικρά κομματάκια (μπουκιές) το ψωμί. Μετά, σε ένα τηγάνι έριχναν νερό, αλάτι και λάδι ή βούτυρο και το έβαζαν στη φωτιά. Όταν το νερό με τα υλικά «έπαιρνε μια βράση», το έριχναν επάνω στο τεμαχισμένο ψωμί, το έκαναν «παπάρα» και το έβαζαν στο τραπέζι. Αυτό- στους τότε δύσκολους εκείνους καιρούς, που πολύ φοβάμαι πως ξανάρχονται - πολλές φορές ήταν και το κύριο φαγητό τους (μεσημεριανό ή δείπνο).

Ντάφης ο χορευταράς

του Θωμά Β. Ζιώγα

Μολογάει η μάνα μου, 94 ετών πλέον, ότι, όταν ήταν κορίτσι, μεγάλος χορευταράς που ξεσήκωνε όλο το μεσοχώρι στα πανηγύρια ήταν ο Ντάφης. Το πραγματικό του όνομα ήταν Κώστας και κατάγονταν από το γένος Πατσιωτός. Όλοι όμως στο χωριό τον ήξεραν και τον φώναζαν Ντάφη. Αυτό το παρόνομά του είχε επικρατήσει τόσο που αρκετοί νεότεροι αγνοούσαν την καταγωγή του από τη φυλή των Πατσιωτών. Ήταν αδελφός του πάππου Χαράλαμπου Πατσιωτού, ο οποίος, ύστερα από αγορά του σημερινού οικοπέδου στην κάτω γειτονιά πάνω από τη «Σκήπη», κατοίκησε εκεί ιδρύοντας και το «μαγαζί του Πατσιωτού». Η γενεά τους είχε κοιτίδα στη Β/ΒΔ πάνω πλευρά του χωριού, γειτονιά με τους Γκατζωναίους.

Ο πάππος ο Ντάφης δεν ακολούθησε καθόλου τη μαστορική. Δεν έπιαναν τα χέρια του και δεν ήταν ταξιδευτής. Ίσως δεν ταίριαζε αυτό στον χαρακτήρα του. Ένα εργαλείο χειρίζονταν επιδέξια – την «κλίτσα», την ποιμενική ράβδο, γι' αυτό έμενε μόνιμα στο χωριό και ήταν ένας από τους κατ' επάγγηλα βοσκούς. Είχε δικό του κοπάδι από γιδοπρόβατα. Πολύ συχνά, μαζί με τα δικά του, βοσκούσε και αιγοπρόβατα των χωριανών με «ρόγα», δηλ. αμοιβή σε είδος ή χρήμα. Ήταν τακτικός «μπακατιάρης» του χωριού, δηλ. έβοσκε την ημέρα και επ' αμοιβή τα οικόσιτα γιδοπρόβατα. Λόγω της ενασχόλησής του με τα ζωντανά, ζούσε για πολύ καιρό πάνω στα ψηλά βουνά. Ο καθαρός αέρας, η συχνή διατροφή του με γαλακτοκομικά και η περιπατητική βουκολική ζωή τον είχαν κάνει γεροδεμένο, δυνατό και υγιέστατο. Ήταν εύρωστος και αρειμάνιος συνάμα, σωστό παλληκάρι. Γι' αυτό το λόγο, τον καιρό της τουρκοκρατίας ακόμη, κάποιος Τούρκος τον αποκάλεσε Ντάφη, δηλ. παλληκάρι, αφού στην τούρκικη γλώσσα *dafi* (= ο απωθών, ο αποκρούων – παλληκάρι) και αυτό καθιερώθηκε ως παρόνομά του. Με τον καιρό και με τη συνεχή χρήση του ξεχάστηκε τελείως τόσο το όνομά του Κώστας, όσο και το επώνυμό του Πατσιωτός. Όλοι στο εξής τον αποκαλούσαν μονολεκτικά με το παρόνομα Ντάφης.

Ο Ντάφης, λοιπόν, που ήταν γερός, όμορφος

και παλληκάρι, είχε έμφυτο το χάρισμα του καλού χορευτή. Η μούσα Τερψιχόρη του είχε χαριστεί με περισσή γενναιοδωρία. Όλες οι χάρες της ήταν στη διάθεσή του. Στα νιάτα του χόρευε κάθε σκοπό και τραγούδι. Και επειδή έμενε μόνιμα στο χωριό συμμετείχε σε όλα τα πανηγύρια, όπου και καλλιέργησε ακόμη πιο πολύ το έμφυτο χάρισμα του «βαλλίζειν». Εξελίχτηκε σε καλλιτέχνη χορευτή. Όπου χορός, φλογέρα και ζουρνάς και ο Ντάφης μέσα. «Συγκάθιζε» και «σουμπετούσε» τόσο ωραία και ζηλευτά, που συχνά σκαντάλιζε τους θεατές. Κυρίως τις νεαρές γυναίκες, οι οποίες με ζήλεια καλοτύχιζαν τη συμβία του, που της έτυχε ένα τόσο όμορφο παλληκάρι και συνάμα ένας τόσο έξοχος χορευτής. Πάντα, όταν ήταν αυτός πρωτοχορευτής, η «ζυγιά» των οργανοπαιχτών σηκώνονταν και τον ακολουθούσε στο χορό. Ήταν χάρμα οφθαλμών να τον βλέπει κάποιος να χορεύει. Στο μεσοχώρι σηκώνονταν οι θεατές όρθιοι για να τον καμαρώσουν και να αντιγράψουν το κάτι τι από τη χορευτική του τέχνη. Ο γιός του Γιάννης πήρε το παρόνομα Ντάφης από τον πατέρα του, αλλά τόσο αυτός, όσο και οι λοιποί Πατσιωτοί δεν κληρονόμησαν την εξαισία χορευτική έφεση και τέχνη του πάππου Ντάφη. Είναι κανόνας της ζωής η καλλιτεχνία, η πίστη και τα γράμματα να μην κληρονομούνται.

Τα χρόνια όμως περνούσαν. Ο Ντάφης ο καλοχορευτής μεγάλωσε και σε λίγο γέρασε. Πάντα, όμως, είχε μέσα του ασύγαστο τον δαιμόνα του βαλλισμού, δηλ. του χορού και της ευφορίας που αυτός προκαλεί. Γι' αυτό και δεν έπαψε να χορεύει μέχρι τα βαθιά γεράματα. Έτσι, περί το 1930 όπως θυμάται η μάνα μου που ήταν τότε 13χρονη παιδούλα, πολύ γέρος και χωρίς να του το λένε πλέον τα κότσια, έμπαινε και πάλι στο χορό. Τώρα ούτε «συγκάθιζε», ούτε «σουμπετούσε». Τα γεράματα του είχαν στερήσει κάθε ικμάδα. Σε ανάμνηση, όμως, της παλιάς δόξας και περηφάνιας του, και έχοντας επίγνωση της σωματικής του αδυναμίας, παράγγελνε και χόρευε «σανάπαλα-σανάπαλα» τον παρακάτω χορό:

*Nt' ήμαν νιός και παλληκάρι,
μ' αγαπούσαν τα κορίτσια,
μ' ήθελαν κι παντρεμένες.*

*Τώρα γέρασα ο καημένος,
δε με θέλουν τα κορίτσια,
με κλωτσούν οι παντρεμένες.*

Πολιτισμικά – Τοπικός Πολιτισμός

του Θωμά Β. Ζιώγα

Πριν πολλά χρόνια με βασάνιζε νοητικά το πώς θα αναδείξουμε τον τοπικό μας πολιτισμό. Να βρούμε δηλ. κίνητρα, τρόπους και μέσα για την διατήρησή του, την παραπέρα καλλιέργειά του και την διάδοσή του στις νέες γενεές. Αυτές τις σκέψεις τις είχα καταχωρίσει σε μια κόλλα χαρτί. Έτυχε να πέσω πάνω του σε μια πρόσφατη ανάδευση του αρχείου μου. Τις βρήκα και για το σήμερα επίκαιρες και σκέψητηκα να κάνω κοινωνούς των σκέψεών αυτών και τους προβληματιζόμενους για τα πολιτισμικά του τόπου μας αναγνώστες.

Κατ' αρχήν δε θα ασχοληθούμε καθόλου με τον ορισμό του πολιτισμού. Άλλοι πιο σοφοί μελετητές ασχολήθηκαν με αυτό. Περιττεύουν, άλλωστε, οι βαθυστόχαστες αναλύσεις, γιατί όλοι μας νιώθουμε την ουσία του πολιτισμού, ακόμα και όταν αγνοούμε τον ακριβή ορισμό του. Σαν αγαθό είναι ό,τι πολυτιμότερο δημιούργησε ο έλλογος και κοινωνικός άνθρωπος στην εξελικτική του πορεία.

Η αξία και η δύναμη του πολιτισμού δεν ισοζυγίζεται με κανένα άλλο ανθρώπινο δημιούργημα. Ο πλούτος και η εξουσία είναι προϊόντα ευτελή, αν συγκριθούν με τη φωτεινή διαχρονικότητα του πολιτισμού. Και για να γίνω σαφέστερος ερωτώ. Μήπως θυμάται κανείς κάποιον πλούσιο από την αρχαιότητα; Μήπως η ιστορία διέσωσε κάποιον και το αγνοούμε; Όχι, σαφώς όχι, εκτός από ελάχιστους και αυτούς μόνο γιατί έκαναν έργα ευποίησας και στήριξαν τον πολιτισμό. Παραδείγματος χάριν τον πάμπλουτο Ηρώδη τον Αττικό γιατί τον μνημονεύουμε ακόμη και σήμερα; Μα ακριβώς γιατί έκτισε το ομώνυμο θέατρο κάτω από την ακρόπολη της Αθήνας και όχι για τους θησαυρούς του.

Η επιρροή του πολιτισμού στην ανθρώπινη σκέψη και συμπεριφορά είναι καταλυτική. Η αποδοχή ενός ποιοτικά ανώτερου πολιτισμού συντελεί στην εκούσια αναγνώριση και ανοχή μιας ανωτερότητας στον δημιουργό και φορέα του. Και δεν αναφέρομαι εδώ για μια εσκεμμένη κατακτητική διάθεση του φορέα, γιατί αυτή είναι έξω από το πλαίσιο και τις αξίες του πολιτισμού.

Αδιάψευστο μάρτυρα γι' αυτά που γράφουμε έχουμε την ιστορία. Ο εξελληνισμός της Ανατολής, κατά τους ελληνιστικούς και μετέπειτα χρόνους, ήταν ένα θαυμαστό πολιτιστικό φαινόμενο που η ακτινοβολία του φτάνει μέχρι τις μέρες μας. Τότε, το να είναι κανείς «ελληνικός», με την πολιτισμική έννοια του όρου, ήταν το επιζητητό «άριστο» σε όλη την Ανατολή, αλλά και στην άρχουσα τάξη της ρωμαϊκής Δύσης.

Ο κάθε πολιτισμός δεν είναι ένα άκαμπτο σύνολο κανόνων δογματικών που κάποιοι επώνυμοι ή ανώνυμοι θέσπισαν. Κάθε άλλο, μάλιστα, γιατί αυτός πάντα προβάλλει σαν η συνισταμένη των επί μέρους πολιτισμικών εκφάνσεων των μικροκοινωνιών που απαρτίζουν το σύνολο. Αυτές οι εκφάνσεις, μέσα από τη σύνθεση και την κοινωνική διεργασία, δημιουργούν τις πανανθρώπινες πολιτιστικές αξίες, οι οποίες είναι υψηλότερες από τις βιοτικές. Με τα παραπάνω θέλω να τονίσω ότι ο πολιτισμός είναι, και πρέπει να είναι πάντα, πολυποίκιλος και πολύτυπος. Η επιβεβλημένη ή μη ομοιομορφία του προκαλεί ασφυξία και δεν μπορεί να καρποφορήσει νέες ύψιστες αξίες.

Εδώ πρέπει να κάνουμε αναφορά στο σύγχρονο ευρωπαϊκό πολιτισμό, ο οποίος επίσης είναι προϊόν σύνθεσης και σε μεγάλο ποσοστό είναι τέκνο του ελληνικού πολιτισμού. Ευθύς εξ αρχής δηλώνουμε ότι δεν εναντιωνόμαστε σ' αυτόν και τις αξίες του. Και δεν μπορούμε να κάνουμε και διαφορετικά, γιατί εν πολλοίς δικό μας ελληνικό δημιούργημα είναι και μέσα σ' αυτόν και μ' αυτόν ζούμε και πορευόμαστε. Αντιστεκόμαστε, όμως, στην ισοπεδωτική φορά του, γιατί αυτή σύντομα θα εξαφανίσει τον πολυσύνθετο χαρακτήρα του, ο οποίος στάθηκε η αιτία για την ανάδειξή του. Τα σύγχρονα ΜΕΣΑ (τηλεόραση, διαδίκτυο, ραδιόφωνο, κλπ) συντελούν στην αρνητική αυτή εξέλιξη. Γι' αυτό η αντίθεσή μας αυτή δεν είναι άρνηση, αλλά μια συνειδητή δράση που θα προστατεύσει τη γενεσιονάργο του αιτία, δηλ. την αρχική του πολυτυπία.

Για να συμβάλλουμε ενεργά σ' αυτό, πρέπει και η μικρή κοινωνία της επαρχίας μας να προβάλλει τον πολιτισμό της σε όλες τις εκδοχές του, τόσο μέσα στο μικροχώρο της, όσο και έξω από αυτόν. Απαιτείται συλλογική δράση. Χρειάζονται γνώμες τεκμηριωμένες, προτάσεις εφαρμόσιμες και όχι για το θεαθήναι, ενέργειες πρακτικές και όχι γενικόλογες.

Τολμώ να πω από τώρα ότι το καλύτερο που έχουμε να κάνουμε για το σκοπό αυτό είναι βαθιά να μη σουμε τα παιδιά μας, τη νεολαία μας, στον τοπικό πολιτισμό και να την μπολιάσουμε με τις αξίες του. Θα είναι οι ασφαλέστεροι και διαχρονικότεροι φορείς, οι καλύτεροι θεράποντες και οι λαμπρότεροι φωστήρες του.

Διαπιστωμένο είναι ότι οι νέοι μας, από δική μας επίδραση, έχουν μια λανθάνουσα αγάπη και μια κρυφή ροπή να υπηρετούν την πατρώα γη, πολύ δε περισσότερο τον πολιτισμό της. Έκδηλο είναι αυτό σε όλες τις συλλογικές εκδηλώσεις που γίνονται στα αστικά κέντρα, αλλά κυρίως τα καλοκαίρια, όταν τα χωριά είναι γεμάτα από νιάτα. Εναπόκειται σε μας, λοιπόν, να βρούμε κίνητρα και πρακτικές που να τονώνουν το πολιτισμικό ενδιαφέρον των νέων, να θεριεύουν τον «νόστο» των ηλικιωμένων και να τα μετουσιώνουν σε τελούμενα έργα πολιτισμού, με ενεργό συμμετοχή όλων.

Ως παράδειγμα θα καταθέσω εδώ την εμπειρία που αποκτήθηκε από παρόμοια προσπάθεια στα χωριά Καστάνιανη (Καστανέα) και Κεράσοβο (Αγία Παρασκευή). Εκεί, φωτισμένοι και δραστήριοι άνθρωποι, είτε μέσω των συλλόγων είτε και κατ' ιδίαν, καθοδήγησαν και στήριξαν τα παιδιά να ασχοληθούν με τον τοπικό πολιτισμό και να οργανώσουν εκδηλώσεις. Ξοδεύτηκαν αρκετά χρήματα για να δημιουργηθεί η κατάλληλη υποδομή σε χώρους και μηχανήματα ήχου.

Η ανταπόκριση των νέων ήταν μεγάλη και το αποτέλεσμα ένα θαύμα στην κυριολεξία. Μια πολιτισμική παλιγεννεσία. Όσοι παρακολούθησαν κατά καιρούς, τα καλοκαίρια, τις καταπληκτικές εκδηλώσεις που έγιναν και γίνονται κάθε χρόνο σ' αυτά τα χωριά από τους γηγενείς νέους έχουν να το ομολογούν. Οι εκδηλώσεις συνήγειραν τους νέους, κέντρισαν το ενδιαφέρον τους, έθρεψαν την αγάπη τους για τον τόπο, σε σημείο που να αμιλλώνται μεταξύ τους για τις επόμενες εμφανίσεις. Και με αυτά τα θαυμαστά που συνέβησαν, ο γέρος, που απελπισμένος κάθονταν στο πέτρινο πεζούλι, χαμογέλασε και θάρρεψε ότι το χωριό του δε θα χαθεί.

Τέλος, θα ήθελα να επισημάνω ότι η ευφυέστατη σύλληψη, για τη σύνδεση της παράδοσης, εξελικτικά, με τη σύγχρονη πολιτιστική πραγματικότητα την οποία οι νέοι βιώνουν, ήταν το δέλεαρ, αλλά και το κίνητρο να δράσουν οι νέοι. Νομίζω τα κατάφεραν και πέτυχαν.

Οι εκδηλώσεις στην Καστάνιανη (αρκετά εσω-

στρεφείς) και στο Κεράσοβο (πιο ανοιχτές και εξωστρεφείς) είναι ένα καλό δείγμα για να σκεφτούμε την παραπέρα προοπτική τέτοιων δράσεων, σε επίπεδο χωριού ή συλλογικότερα, και να βρεθούν εφαρμογές και πρακτικές για να απλωθεί η ευωδία της πολιτιστικής αύρας σε όλα τα χωριά και πέρα από αυτά.

Νομίζω ότι με όσα γράφω παραπάνω έδωσα το στίγμα και το έναυσμα σε όλους μας, αλλά κυρίως στους νέους, για δράση. Ίδωμεν!

Αθήνα, Δεκέμβριος 2010

Οι ευεργέτες του χωριού μας του Γιώργου Κοτολούλη *

Σε κάθε κοινωνία, μικρή ή μεγάλη, συγαντάμε άτομα που έχουν το χάρισμα της κοινωνικής δράσης και αγωνίζονται για το κοινό συμφέρον, με ανιδιοτέλεια, κόντρα στα προσωπικά τους συμφέροντα, την ατομική και οικογενειακή τους ηρεμία και γαλήνη.

Τέτοια ξεχωριστά άτομα με ευαισθησίες, με αγάπη για τον τόπο τους, γέννησε και το Κάντσικο, το χωριό μας.

Με τις προσωπικές τους θυσίες συνέβαλλαν καθοριστικά στην διαμόρφωση της ταυτότητας του χωριού μας.

Σίγουρα είναι πολλοί και σπουδαίοι, θα αναφερθώ όμως, λόγω έλλειψης χώρου αλλά και ενδεχόμενα ευρύτερης έλλειψης γνώσης ή πληροφόρησης, μόνο στους ευεργέτες του χωριού μας.

Πρώτος ευεργέτης υπήρξε ο Κώστας Γιαννάκης ή Κρούλης.

Ο Κώστας Γιαννάκης ή Κρούλης το 1909 χρηματοδότησε την ανέγερση του σημερινού «Αμπηλιακού» που είναι επάνω από την πλατεία δίπλα στο Κοινοτικό Γραφείο, ένα έργο που προορίζονταν για ξενώνας.

* Βιβλιογραφία: Κάντσικο - Δροσοπηγή (Συγγραφή για ένα μαστοροχώρι της Ηπείρου 1993) & Περιοδικό «Τα Καντσιώτικα» τεύχος 50 Θωμάς Μουκούλης.

Ο Κώστας Γιαννάκης ή Κρούλης, ανάπτηρος από παιδί, ήταν σαμαράς στο επάγγελμα. Η πράξη του έχει ιδιαίτερη αξία αν σκεφτούμε ότι τα χρήματα για την κατασκευή του «Αμπηλιακού» τα συγκέντρωνε μία ζωή από την δουλειά του.

Δυστυχώς πολλοί λίγοι σήμερα γνωρίζουν για την πράξη του εξαιρετού συγχωριανού μας, αφού δεν μπορέσαμε, σαν δείγμα ευγνωμοσύνης, να αναρτήσουμε ούτε μία επιγραφή που να γνωστοποιεί την δωρεά. Για να ακριβολογώ υπάρχει μία μαρμάρινη επιγραφή η οποία είναι σε αποθήκη της Κοινότητας.

Ο ευεργέτης Ιωάννης Λύτρας

Ο Ιωάννης Λύτρας ήρθε στη ζωή αδικημένος από τη φύση, γεννήθηκε κουτσός.

Λόγω της αναπηρίας του δεν ακολούθησε τους μαστόρους στα ταξίδια τους.

Έφυγε από το χωριό μας σε ηλικία 24 χρόνων, το 1891. Πήγε στην Αθήνα και από εκεί έφυγε μετανάστης στην Αμερική. Ήταν ο πρώτος Καντσιώτης μετανάστης στην Αμερική.

Στην Αμερική εργάσθηκε πολύ σκληρά, ως ζαχαροπλάστης, και είχε ανοίξει δικά του καταστήματα με μεγάλη επιτυχία. Έγινε ένας από τους πλούσιους Έλληνες της Αμερικής και στα καταστήματά του εργάσθηκαν σχεδόν όλοι οι Καντσιώτες μετανάστες. Είχαν να λένε λόγια θαυμασμού για την ανθρωπιά του.

Παρά τον πλούτο του, παρέμεινε ένας απλός άνθρωπος και γνήσιος Καντσιώτης με άσβεστη τη νοσταλγία για την γενέτειρά του. Πέθανε στην Αμερική το 1930.

Με διαθήκη του άφησε την τεράστια περιουσία του στο χωριό με την εντολή και την επιθυμία να συγκροτηθεί επιτροπή διαχείρισης των χρημάτων του και να προικίζονται κάθε χρόνο δύο ή τρία ορφανά ή πτωχά κορίτσια «υπανδρευσίμου ηλικίας» από το χωριό μας και να αγοράζονται με τα χρήματα «τα αναγκαία δια τον γάμον των έπιπλα ή κοινώς λεγόμενα Μόμιλα - προικώα»

Η πράξη αυτή ξαφνιάζει με τον ανθρωπισμό της σήμερα και αποτελεί λαμπρή συνέχεια των μεγάλων Ηπειρωτών ευεργετών.

Η Κοινότητα τον ανακήρυξε ευεργέτη και έστησε μνημείο με την προτομή του στην πλατεία του χωριού, με την επιγραφή:

Η ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΚΑΝΤΣΙΚΟΥ
ΕΥΓΝΩΜΟΝΕΙ ΤΟΝ ΕΥΕΡΓΕΤΗ ΙΩΑΝΝΗ
ΛΥΤΡΑ
1867 – 1930

Την βάση της προτομής έκτισαν οι μαστόροι του χωριού μας Νίκος Λέκκας και Νίκος Κρούλης.

Την 5/7/1931 συγκροτήθηκε η πρώτη Επιτροπή κληροδοτήματος, εκλεγμένη από τους κατοίκους του χωριού. Το πρώτο συμβούλιο αποτελούσαν οι:

Κουτουλούλης Γεώργιος Πρόεδρος, Πατσιωτός Χαράλαμπος Ταμίας και μέλη οι Παπαδημητρίου Δημήτριος, Κουτουλούλης Βασίλειος (Καραμπέρης), Μουκούλης Χρήστος, Παπαγεωργίου Γ. Ιερέας.

Το 1932 οι κοπέλες που παντρεύτηκαν είναι και οι πρώτες που προικοδοτήθηκαν από το κληροδότημα του Ιωάννη Λύτρα. Το ποσό ήταν 32.250 δραχμές, ποσό εντυπωσιακά μεγάλο για την εποχή εκείνη.

Οι κοπέλες που προικοδοτήθηκαν ήταν: η Ουρανία Ντακουβάνου, η Σοφία Παπαδημητρίου, η Κατερίνα Γεράκου, η Κυράτσω Κρούλη και η Αθανασία Βελλά.

Το 1940, λόγω του πολέμου, το μεγαλύτερο μέρος των χρημάτων του κληροδοτήματος χάνεται και με το ποσό που απέμεινε εξακολουθούν μέχρι σήμερα να προικίζονται οι κοπέλες του χωριού που παντρεύονται.

Η ευεργέτης Αλεξάνδρα Μακρή

Η Αλεξάνδρα Μακρή ήταν σύζυγος του Δημητρίου Μακρή και μοναχοκόρη του μεγαλοεργολάβου συγχωριανού μας στην Αθήνα Δημητρίου Κοτσίνα, από τον οποίο κληρονόμησε μεγάλη περιουσία.

Σεμνή, ταπεινή και πονετική γυναίκα η Αλεξάνδρα ανάλωσε όλη τη ζωή της σε έργα αγαθοεργίας, που άμβλυναν τον ανθρώπινο πόνο.

Όταν πέθανε δώρισε με διαθήκη την τεράστια περιουσία της στον Ερυθρό Σταυρό.

Ο Ερυθρός Σταυρός με τα χρήματα αυτά δημιούργησε στο Νοσοκομείο του Ασκληπιείου Βούλας (στον 2ο όροφο του κεντρικού κτιρίου) μια χειρουργική κλινική.

Επάνω από την είσοδο της κλινικής αυτής υπάρχει μαρμάρινη πλάκα με την επιγραφή:

ΑΙΘΟΥΣΑ ΧΕΙΡΟΥΡΓΕΙΟΥ Α'
ΔΩΡΕΑ ΑΛΕΞΑΝΔΡΑΣ ΔΗΜ. ΜΑΚΡΗ
ΕΙΣ ΜΝΗΜΗ ΤΩΝ ΓΟΝΕΩΝ ΑΥΤΗΣ
ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΚΑΙ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗΣ ΚΟΤΣΙΝΑ
ΕΚ ΚΑΝΤΖΙΚΟΥ ΗΠΕΙΡΟΥ

Με τη δωρεά αυτή η Αλεξάνδρα Μακρή συνέχισε την παράδοση των Ηπειρωτών Ευεργετών και κράτησε ζωντανή τη θύμηση της καταγωγής της.

Ο δωρητής Στυλιανός Τσιγκούλης

Ο συγχωριανός μας Στυλιανός Τσιγκούλης ζούσε στην πολιτεία NEW JERSEY (Νιού Τζερσεϋ) των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής και πέθανε την 31 Ιανουαρίου 1981.

Στην διαθήκη του μέσω του πληρεξουσίου του και εκτελεστή της διαθήκης του συγχωριανού μας Ουιλλιαμ – Βασιλείου Σούφλα του Δημητρίου, άφησε το ποσό των 1.000 δολαρίων στους μαθητές του Δημοτικού Σχολείου Δροσοπηγής. Όπως προκύπτει από τα έγγραφα του Σχολείου το ποσό μοιράσθηκε ισόποσα στους μαθητές που φοιτούσαν εκείνη τη χρονική στιγμή στο Δημοτικό Σχολείο, με Δάσκαλο τον κ. Τάττη Δημήτριο.

Οι μαθητές ήταν: Καρανικούλης Κώστας του Ηλία, Σίμος Χαράλαμπος του Ανδρέα, Ζηκούλη Ελένη του Κων/νου, Τάττης Παύλος του Δημητρίου, Μουκούλη Αγγελική του Βασιλείου, Καρανικούλης Ιπποκράτης του Ηλία,

Πατσιωτός Κώστας του Στέργιου, Κρούλης Αθανάσιος του Βασιλείου, Κατσιαμάνης Ιωάννης του Δημητρίου, Κατσιαμάνης Χρήστος του Δημητρίου, Τάττης Αριστοτέλης του Δημητρίου, Τσιλογιάννη Μαρία του Ιωάννη και Βύτανος Σταμάτης του Ιωάννη.

Είμαστε υπερήφανοι όλοι οι Καντσιώτες για τους παραπάνω αναφερόμενους ευεργέτες και για το χωριό μας που δίνει στην κοινωνία τέτοιους ανθρώπους.

Πνευματικό – Συνεδριακό Κέντρο Δροσοπηγής

του Γιώργου Κοτολούλη

Στις 11 Αυγούστου 2010 εγκαινιάστηκε το παλαιό κτίριο του δημοτικού σχολείου Δροσοπηγής, το οποίο μετατράπηκε σε ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ – ΣΥΝΕΔΡΙΑΚΟ ΚΕΝΤΡΟ.

Στα εγκαίνια παραβρέθηκαν οι: ο Βουλευτής Ιωαννίνων κ. Παντούλας Μιχάλης, ο Δήμαρχος Μαστοροχωρίων κ. Κοσμάς Σδούκος, Δημοτικοί Σύμβουλοι του Δήμου Μαστοροχωρίων, ο υποψήφιος και νυν εκλεγμένος Δήμαρχος του νέου διευρυμένου Δήμου Κόνιτσας κ. Γαργάλας Παναγιώτης και πολλοί συγχωριανοί. Όλος ο χώρος του Σχολείου ήταν ασφυκτικά γεμάτος.

Την έναρξη της εκδήλωσης, με αναφορά στο χρονικό της αποπεράτωσης των εργασιών και σ' αυτούς που συνέδραμαν στην υλοποίηση του έργου, έκανε ο συγχωριανός μας Δημοτικός Σύμβουλος κ. Σίμος Χαράλαμπος, ο οποίος είχε την ευθύνη της όλης διοργάνωσης και το συντονισμό της όλης εκδήλωσης.

Χαιρετισμό έκαναν επίσης ο Βουλευτής Ιωαννίνων κ. Παντούλας Μιχάλης, ο Δήμαρχος κ. Σδούκος Κοσμάς, ο Πάρεδρος του Τ.Σ κ. Κοτσίνας Νίκος και ο Πρόεδρος του Δ.Σ της Αδελφότητας Δροσοπηγής κ. Κοτολούλης Γιώργος.

Κεντρικός ομιλητής των εγκαινίων ήταν ο Επίτιμος Πάρεδρος του παιδαγωγικού Ινστιτούτου κ. Θωμάς Αθανασίου Μουκούλης, ο οποίος παρουσίασε την ιστορική διαδρομή του Δημοτικού σχολείου, καθώς και το νέο ρόλο και τη νέα αποστολή που καλείται να παίξει το σχολι-

κό κτίριο του χωριού μας.

Παραθέτω αυτούσια τον επίλογο της ομιλίας του:

Κυρίες και Κύριοι

Αυτός ο τόπος είχε, έχει και θα έχει πνευματικές, ιστορικές και κοινωνικές ανθρώπινες αξίες. Χρέος μας είναι αφ' ενός να τις αναδείξουμε και αφ' ετέρου να στηριχτούμε σ' αυτές. Να στηριχθούμε στην Ιστορία μας. Στα ήθη και έθιμά μας. Στις παραδόσεις μας και στις ρίζες μας. Οι ρίζες αυτές οι δυνατές είναι ρίζες της καντσιώτικης πρωτοκοινότητας. Οι ρίζες που τροφοδότησαν με χυμούς εξαίσιους ολόκληρη την πνευματική μας πορεία, όπως την σκιαγράφησα στη σύντομη ιστορική αναδρομή του σχολείου μας. Και ξέρομε καλά, πως ένας λαός που γαντζώνεται στις ρίζες του, ποτέ δεν χάνεται.

Εγκαινιάζεται σήμερα μια νέα εποχή για το διδακτήριό μας και δίκαια παίρνει πανηγυρικό χαρακτήρα, γιατί σε όλες τις τέτοιου είδους τελετές, τα πάσης φύσεως εγκαίνια αποτελούν αφορμή, για να αναδειχθεί ένα έργο και να ξεκινήσει το επόμενο. Και, όπως προανέφερα, επόμενο έργο μας είναι η κατασκευή του ΞΕΝΩΝΑ.

Λίγη σημασία έχει το ποιος τελικά θα κόψη την κορδέλα, όταν έρθει η ώρα. Γιατί το δέντρο (Το σχολικό κτίριο χθες, το Πνευματικό Κέντρο σήμερα, ο Ξενώνας αύριο) βρίσκεται σε σχέση όχι με ένα μόνο άτομο, αλλά με τις ρίζες τις βαθύτερες του λαού μας στις αρχαιότερες πνευματικές πηγές του.

Σημασία και χρήσιμο είναι να φθάνουμε στο τέρμα και να γίνονται εγκαίνια, έστω και με καθυστέρηση, γιατί αποτελούν μια εκδήλωση χαράς για όσους θα απολαμβάνουν το έργο σήμερα και βαθιά πίστη κι ελπίδα ότι θα το χαίρονται και οι ερχόμενες γενεές.

Ελπίδα όλων μας, επαναλαμβάνω, είναι ότι το δεντράκι που φυτέψαμε σήμερα, δηλαδή το Πνευματικό-Συνεδριακό μας Κέντρο, γρήγορα θα μεγαλώσει, θα ανθοφορήσει και θα δώσει άφθονους, εύχυμους και εύγευστους πνευματικούς καρπούς.

Θα τα καταφέρει;

Την απάντηση σ' αυτό το ερώτημα θα τη δώσει ο χρόνος που ελέγχει τα πεπρωμένα των ανθρώπων!

Εγώ, πάντως το ελπίζω, το εύχομαι και (με μαθητικούς στίχους του Γ. Βιζυηνού) προσεύχομαι με όλη μου την καρδιά:

Άγγελοι σας παρακαλώ,
Θεέ, σε ικετεύω,
να γίνει δέντρο αψηλό¹
το δέντρο που φυτεύω.

Σας ευχαριστώ»

Σχολείο – Συνεδριακό Κέντρο Δροσοπηγής.

του Κώστα Παπαδημητρίου

Για την αποκατάσταση της αλήθειας

Την 12-08-2010 πραγματοποιήθηκαν τα εγκαίνια για την ανακαίνιση, γενικά, του πρώην δημοτικού σχολείου του χωριού μας. Παραβρέθηκαν πολλοί χωριανοί, ο Δήμαρχος και τα μέλη του Δημοτικού συμβουλίου, ο πρόεδρος της αδελφότητας, ο βουλευτής κος Μ. Παντούλας, όπως και πολλοί φίλοι του χωριού μας.

Έγινε ο καθιερωμένος αγιασμός από τον παπα-Χρήστο και αμέσως άρχισαν οι χαιρετισμοί. Πρώτος ομιλητής ο δημοτικός σύμβουλος Χαράλαμπος Σίμος, ο οποίος αναφερόμενος στις προσπάθειες που έχουν καταβληθεί για την ολοκλήρωση αυτού του έργου, ευχαρίστησε τους διατελέσαντες στη διοίκηση από την ημέρα που ανέλαβε την τύχη του Δήμου Μαστοροχωρίων ο δήμαρχος κος Κοσμάς Σδούκος μέχρι και σήμερα. Στο ίδιο μήκος κύματος κινήθηκε και η ομιλία του κου δημάρχου, ο οποίος έλαβε αμέσως μετά τον λόγο.

Με προσοχή και έκπληξη παρακολούθησα τους δυο ομιλητές, που άφησαν στο κοινό να εννοήσει ότι πριν αναλάβει τον Δήμο ο κος Σδούκος υπήρχε χάος και απόλυτο σκοτάδι, ωσάν η δημιουργία του σύμπαντος έγινε από αυτούς, ευθύς μόλις ανέλαβαν την διοίκηση του Δήμου. Χαιρετισμούς απηύθυναν: Ο πρόεδρος του Τοπικού Συμβουλίου Νίκος Κοτσίνας, ο πρόεδρος της Αδελφότητος Γιώργος Κοτολούλης, ο βουλευτής κος Παντούλας, και την τελετή έκλεισε ο κύριος ομιλητής/εισηγητής Θωμάς Μουκούλης.

Μπαίνω αμέσως στο θέμα πως και πότε άρχισε η χρηματοδότηση για τη σωτηρία, τουλάχιστον ως κτηρίου, του δημοτικού σχολείου. Και πριν γίνουν οι νέοι Δήμοι με τον σχέδιο «Καποδίστριας», υπήρχαν άνθρωποι και κοινοτικοί σύμβουλοι που είχαν και ευαισθησία και προβληματισμό για τη διάσωση αυτού του ερειπίου, που κάποτε ήταν και λέγονταν δημοτικό σχολείο. Το τελευταίο Κοινοτικό Συμβούλιο, που είχε αναλάβει το έτος 1995 τις τύχες του χωριού, μαζί με τα πολλά άλλα προβλήματα του χωριού ασχολήθηκε αμέσως και με την σωτηρία αυτού του κτηρίου. Απευθύνθηκε στον χωριανό μας πολιτικό μηχανικό Χρήστο Καπλάνη, τον οποίο για μια ακόμη φορά ευχαριστούμε, να μας συντάξει μια ολοκληρωμένη μελέτη με σχέδια, κλπ., προκειμένου να την εντάξουμε στο τότε ευρωπαϊκό πρόγραμμα leader. Πράγματι κατατέθηκε έγκαιρα ο φάκελος στην ειδική επιτροπή αξιολόγησης έργων της Νομαρχίας. Βέβαια, δεν εγκρίθηκε η μελέτη, λόγω δήθεν της μεγάλης δαπάνης 80.000.000 δρχ.

Παρά την μη έγκριση εμείς, ως Κοινοτικό συμβούλιο, δεν μείναμε εκεί. Με παρεμβάσεις μας στον τότε νομάρχη κο Ζαρμπαλά, κατορθώσαμε και εξασφαλίσαμε από νομαρχιακό πρόγραμμα 20.000.000 δρχ. Ευθύς έγινε ανάθεση της μελέτης σε μηχανικό της ΤΥΔΚ, ο οποίος επισκέφτηκε πολλές φορές το χωριό μας και με βάση τα σχέδια του μηχανικού Χρήστου Καπλάνη αποφασίστηκε να γίνουν οι παρακάτω εργασίες: 1) Επισκευή στέγης με σχιστόπλακες, 2) Κατασκευή του δαπέδου και 3) αντικατάσταση των κουφωμάτων, που πράγματι ήσαν ερείπια.

Όλα ήταν έτοιμα για τη δημοπράτηση του έργου, μια και υπήρχε η χρηματοδότηση. Το έτος 1999, οπότε έγινε η κατάργηση των κοινοτήτων και η δημιουργία νέων δήμων με το σχέδιο «Καποδίστριας», όλα τα παραπέρα τα αναλαμβάνει ο νέος Δήμος Μαστοροχωρίων, με δήμαρχο τον κο Παπανώτη. Πριν αρχίσουν οι εργασίες που αναφέρω παραπάνω, κατέρρευσε ο τοίχος αντιστήριξης κάτω από το σχολείο. Το τότε Δημοτικό Συμβούλιο θεώρησε σκόπιμο να τροποποιήσει τη μελέτη και να κατασκευάσει πρώτα αυτόν τον τοίχο, για να προλάβει τα χειρότερα και να σωθεί το κτήριο. Με τα υπόλοιπα χρήματα επισκευάστηκε η στέγη, όπως προέβλεπε η μελέτη. Αυτή είναι η πραγματική αλήθεια και η αφετηρία των εργασιών ανακαίνισης του σχολείου, και όχι αυτή

που κάποιοι με τις ομιλίες τους θέλησαν να παρουσιάσουν.

Βέβαια, με την ανάληψη των καθηκόντων ως δημάρχου του κου Σδούκου, συνεχίστηκε το ενδιαφέρον για το ίδιο θέμα, γιατί βρήκαν μια κατάσταση και έπρεπε να την συνεχίσουν. Στη συνέχεια, με δικές τους ενέργειες, πέτυχαν νέα χρηματοδότηση για να συνεχιστούν οι εργασίες, μέσω του αναπτυξιακού προγράμματος Κονίτσης. Πρέπει εδώ να τονιστεί η επιτυχία του προέδρου του Τοπικού Συμβουλίου Νίκου Κοτσίνα, που λόγω γνωριμιών του πέτυχε να εξασφαλιστεί ποσό 60.000,00 _ από τους τότε Υφυπουργούς. Ο Δήμος δεν είχε καμία συμμετοχή στην παραπάνω χρηματοδότηση, απλώς διαχειρίστηκε την υπόθεση. Αυτή είναι η πραγματική αλήθεια, αγαπητοί μου χωριανοί, και όχι όπως ορισμένοι θέλουν να την παρουσιάσουν.

Όλοι όσοι διαχρονικά ασχολήθηκαν με τα κοινά του χωριού μας, είτε ως κοινοτικού είτε ως δημοτικού σύμβουλοι, προσέφεραν πολλά και τα εύσημα δεν ανήκουν σε κανέναν. Γιατί ήταν καθήκον και υποχρέωση όλων μας να δουλέψουμε, για να καμαρώνουμε σήμερα αυτό το στολίδι, αυτό το κόσμημα του χωριού μας, που είναι δημιούργημα και ιδιοκτησία όλων των χωριανών. Το βήμα, μάλιστα, και το μικρόφωνο ανήκουν σε όλους μας. Αυτό, κυρίως, ας μη το ξεχνούν μερικοί, για να ακούγεται η αλήθεια.

Δροσοπηγή 13-08-2010

Ένα μικρό εισαγωγικό σημείωμα για ένα μεγάλο θέμα

του Κώστα Κατσιαμάνη

Στο περιοδικό μας «Τα Καντιώτικα» τεύχος No 11 του 2008, γίνεται λόγος για τη Γ. Συνέλευση της Αδελφότητας (της 16/8/2008) και για κάποιες παρατηρήσεις που έγιναν σ' αυτήν σχετικά με την ύλη ενός προηγούμενου τεύχους. Εκφράζεται η άποψη εάν πρέπει ή όχι να δημοσιεύονται κείμενα για τον εμφύλιο πόλεμο του 1946-1949. Το γεγονός ότι η Γ. Συνέλευση, στην πλειοψηφία της, ήταν αντίθετη, αποσιωπάται. Σε επόμενο τεύχος όμως, δημοσιεύθηκε κείμενο που αναφέρεται στον εμφύλιο.

Προσωπικά είμαι υπέρ της δημοσίευσης τέτοιων κειμένων. Ο λόγος είναι ότι μετά από 60 και άνω χρόνια από τη λήξη του εμφυλίου, είναι καιρός να συζητηθεί σοβαρά αυτό το ιστορικό γεγονός προκειμένου να μάθουν τα παιδιά και τα εγγόνια μας την σύγχρονη ιστορία του χωριού μας. Το πρόβλημα όμως είναι το πώς θα γίνει η προσέγγισή του, με ποιες προϋποθέσεις, τι επιδιώξεις επιθυμούμε, τι συμπεράσματα-διδάγματα θα προκύψουν για την σημερινή στάση μας κ.τ.λ. Έτσι με αυτό το μικρό σημείωμα θέλω να διατυπώσω ορισμένες σκέψεις και απόψεις που είναι σημαντικές για την σωστή επιστημονική γνώση και ανάλυση, την εκτίμηση και την αξιολόγηση ενός τέτοιου σημαντικού ιστορικού γεγονότος.

Οι επιστήμονες-ιστορικοί, κοινωνιολόγοι, φιλόσοφοι κ.α., εδώ και πολλά χρόνια, κατέληξαν στο συμπέρασμα πως η ζωή καθώς και η ιστορία του κάθε ανθρώπου, της κάθε οικογένειας, κοινότητας, χώρας και γενικότερα όλης της ανθρωπότητας, αποτελείται από διάφορα συμβάντα και πράξεις. Οι πράξεις αυτές είτε είναι ασυνείδητες είτε συνειδητές, συνδέονται με την φύση, τους ανθρώπους, την κοινωνία. Τα συμβάντα και οι πράξεις δεν ταυτίζονται.

Συμβάντα και πράξεις, ενέργειες που έχουν ευρύτερες συνέπειες, θετικά και αρνητικά αποτελέσματα για τη ζωή των ανθρώπων και της κοινωνίας, που διατυπώνονται και διατρούνται στην μνήμη μας, τα ονομάζουμε «ιστορικά γεγονότα». Αυτά αποτελούν τον ιστορικό

μας βίο, την ιστορική μας πραγματικότητα. Ποιο συμβάν και ποια πράξη όμως αποτελεί «ιστορικό γεγονός» δεν είναι δεδομένο.

Τα συμβάντα και οι πράξεις, οι ενέργειες μας, καταγράφονται, περιγράφονται και ερμηνεύονται. Αυτή είναι η διαδικασία στην οποία η ερμηνεία είναι το κυριότερο στοιχείο, η σπουδαιότερη και σημαντικότερη πτυχή της, διότι σ' αυτό το στάδιο διατυπώνονται οι απόψεις, οι γνώμες και οι αντιλήψεις μας. Η λαϊκή ρήση λέει πως όσα κεφάλια τόσες σκούφιες, δηλαδή όσα κεφάλια τόσες αντιλήψεις και απόψεις για ένα συμβάν ή μια πράξη. Αυτό βέβαια δεν σημαίνει πως όλες είναι σωστές, πως εκφράζουν την αντικειμενική πραγματικότητα, την γνώση ή την αλήθεια στην ολότητά της. Μια γνώμη ή άποψη δεν μπορεί να είναι η «αβασινιστη αντίληψη των πολλών».

Για να είναι σωστή, αληθινή και να αντανακλά την αντικειμενική πραγματικότητα, πρέπει η άποψη να είναι τεκμηριωμένη επιστημονικά, επώνυμη και υπεύθυνη. Αυτό εξασφαλίζεται μόνο από τους ειδικούς, τους επιστήμονες, τους γνώστες. Αυτοί έχουν τις γνώσεις και την κριτική ικανότητα, την μέθοδο επιστημονικής μελέτης και ανάλυσης των πραγμάτων. Αυτοί προσδιορίζουν τις αιτίες, τις επιπτώσεις, τα αποτελέσματα, τη σημασία κάθε πράξης και ενέργειας. Κάνουν την επιλογή και προσδιορίζουν το «ιστορικό γεγονός».

Η αναζήτηση των αιτιών έχει μεγάλη σημασία. Μας επιτρέπει να εμβαθύνουμε στα γεγονότα, να βρούμε και να αναγνωρίσουμε την σχέση αιτίας και αποτελέσματος, να διαπιστώσουμε τα προηγούμενα και τα επόμενα, της πράξης, του γεγονότος, που αποτελούν στιγμές της ίδιας της πραγματικότητας η οποία βρίσκεται σε συνεχή κίνηση και μεταβολή. Πρέπει δηλαδή να φτάσουμε στην επαρκή αιτία από την οποία απορρέει το αποτέλεσμα. Πρέπει να εξετάσουμε και να γνωρίσουμε πολλές πτυχές και παραμέτρους, καθώς και όλα τα συναφή προβλήματα διότι κάθε πρόβλημα έχει την ιστορία του. Έτσι η γνώση της ουσίας του θα μας βοηθήσει με την σειρά της να κατανοήσουμε, έστω και ως ένα βαθμό, την ιστορική εξέλιξη του συγκεκριμένου γεγονότος, την αλήθεια.

Ο αναπληρωτής καθηγητής της Πολιτικής Επιστήμης του Πανεπιστημίου Αθηνών, κύριος Σωτηρόπουλος, σε άρθρο του στην εφημερίδα «Το Βήμα» της Κυριακής στις 9/9/2010 γράφει: «Το κριτήριο για να διακρίνει κανείς την επι-

σημονική από την "καφενειακή" ανάλυση της κοινωνίας είναι απλό: να ξεκινά από μια στέρεη θεωρία». Η άποψη αυτή με βρίσκει σύμφωνο γιατί η γενική, στέρεη θεωρία έχει μεγάλη σημασία. Το κριτήριο όμως της αλήθειας είναι η ιστορική αντικειμενική πραγματικότητα, η ίδια η ζωή και η πράξη.

Πολύ σημαντικό είναι να λάβουμε υπόψη μας ότι οι επιστήμονες, οι μελετητές των ιστορικών πράξεων και γεγονότων, ζουν σε ένα ορισμένο κοινωνικό περιβάλλον, έχουν συγκεκριμένη κοινωνική προέλευση, προσωπικά βιώματα, συγκεκριμένη ανατροφή, αγωγή και αντιλήψεις που εκφράζουν τον χρόνο και τον χώρο της ζωής τους. Δεν πρέπει η ελευθερία της επιλογής και της κρίσης τους να είναι απεριόριστη. Αντιθέτως πρέπει να αποφύγουν τα προσωπικά τους συμφέροντα, τις προκαταλήψεις και την κοινωνική ταξική τους συνείδηση, να επιμείνουν στην αιτιότητα, να επισημάνουν τις κοινωνικές δυνά-

μεις που συμμετέχουν στο γεγονός, στους παράγοντες που δρουν συγκρουόμενοι στο πλαίσιο της συγκεκριμένης ιστορικής στιγμής και συγκυρίας. Με δύο λόγια να πιστοποιήσουν την αντικειμενική πραγματικότητα, την αλήθεια.

Ο εμφύλιος πόλεμος 1946-1949 είναι το κυριότερο και το σημαντικότερο ιστορικό γεγονός που γνώρισε το χωριό μας, με μεγάλες αρνητικές και θετικές συνέπειες για τους κατοίκους του. Για να κρίνουμε αμερόληπτα αυτόν τον πόλεμο δεν πρέπει να τον αποκόψουμε από τα προηγούμενα γεγονότα. Χρειάζεται να γνωρίζουμε, πριν από αυτόν, τις ιστορικές συνθήκες στην Ελλάδα και στον κόσμο, ποιοι και γιατί είχαν συμφέρον να τον κηρύξουν, τι επιδίωκαν, ποια κόμματα υπήρχαν και ποιες πολιτικές εφάρμοζαν, ποιος ήταν ο συσχετισμός δύναμης μεταξύ τους κ.λπ.

Αθήνα 18/11/2010

ΠΑΡΑΔΟΣΗ - ΕΘΙΜΑ

Από τα ξεχασμένα παλιά μας παιχνίδια: ΜΕΡΟΣ Β'

του Θωμά Αθανασίου Μουκούλη

A. ΜΙΚΡΗ ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το παιχνίδι αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της καθημερινότητας των παιδιών σε όλους τους λαούς της γης και σε όλες τις εποχές και δεν είναι τυχαίο ότι πολλά παιχνίδια δεν έχουν αλλάξει στο πέρασμα του χρόνου. Μέσα από το παιχνίδι το παιδί ανακαλύπτει τον κόσμο, μαθαίνει, αναπτύσσει την μνήμη του, καλλιεργεί την ψυχή του, την κριτική του σκέψη· διαμορφώνει την προσωπικότητά του, αναπτύσσει την αυτοπεποίθηση και την αυτοεκτίμηση, την υπομονή και γενικά διευρύνει τους πνευματικούς του ορίζοντες. Με τους διάφορους ρόλους, που καλείται το παιδί να παίξει μέσω του παιχνιδιού, «δουλεύει» διαφορετικά συναισθήματα και εικόνες, μιμείται και μαθαίνει ότι υπάρχουν διαφόρων ειδών άνθρωποι. Οι γονείς, λοιπόν, και οι εκπαιδευτικοί χρειάζεται να δώσουν μεγαλύτερη έμφαση στο δημιουρ-

γικό παιχνίδι και στη δημιουργική σκέψη των παιδιών.

Τα παιδιά μας σήμερα δεν παίζουν, γιατί δεν έχουν ούτε ελεύθερους χώρους, (οι μεγάλες αυλές, οι αλάνες και τα μπαΐρια εξαφανίστηκαν), αλλά ούτε ελεύθερο χρόνο, αφού είναι τόσο επιβαρυμένα από τα σχολικά καθήκοντα. Άλλα και όταν παίζουν, το κάνουν συνήθως μόνα τους. Τα συλλογικά, ομαδικά παιχνίδια τείνουν να ξεχαστούν, ενώ τα παλιά παραδοσιακά δεν παίζονται πια ούτε στην επαρχία. Τα παιδιά μας δε δίνουν διέξοδο στη δημιουργική φαντασία τους, ούτε, ουσιαστικά, διαλέγουν τα παιχνίδια τους. Διαλέγουν, αντί γι' αυτά, η τηλεόραση, οι βιομηχανίες, οι έμποροι και μετά οι γονείς. Κι όμως, το να μην παίζουν τα παιδιά εγκυμονεί κινδύνους γι' αυτά τα ίδια!

Για τους παραπάνω λόγους - και κυρίως γιατί χάνονται τα παλιά παιχνίδια- μια γραπτή καταγραφή των παραδοσιακών παιχνιδιών ίσως περισώσει μερικές μορφές τους, που όταν τις διαβάζουμε εμείς οι μεγαλύτεροι φέρνουν στη μνήμη μας συγκινήσεις τρυφερές και χαρούμενες αναμνήσεις της ανέμελης παιδικής μας ζωής, της ζωής της «μυθικής» μας ηλικίας· πριν γίνουμε «δωδεκαετείς!».

Στο περιοδικό: «Τα Καντιώτικα» -τεύχος 11/2008, σ. 30 - είχα γράψει για τα παλιά ομαδικά παιχνίδια, που έπαιζαν στο χωριό μας τα παιδιά όλων των ηλικιών, και είχα περιγράψει ενδεικτικά δύο: Τα «Μπάκαλα» και την «Τζιούχνα». παιχνίδια δυνατά κυρίως για αγόρια.

Ολοκληρώνω σήμερα την ενότητα με τέσσερα ακόμα παιχνίδια: «Το δαχτυλίδι πέρασε», «Το κουτσό», Το «μαντήλι» και το «Ο λύκος και τ' αρνί». Τα δύο πρώτα τα έπαιζαν, συνήθως, κορίτσια ενώ τα δυο τελευταία ήταν «μικτά», δηλαδή παίζονταν και από αγόρια και από κορίτσια.

Σημείωση: Για το πώς παίζοντα τα παιχνίδια: το «Δαχτυλίδι πέρασε» και το «Μαντήλι», υπάρχει και ηχητικό ντοκουμέντο της μητέρας μου, που μαγνητοφωνήθηκε πριν από τριάντα πέντε (35), περίπου, χρόνια. Το ηχητικό αυτό ντοκουμέντο δίνεται δωρεάν από την Αδελφότητα ή τον υπογραφόμενο στον κάθε ενδιαφερόμενο.

B. ΤΑ ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ ΜΑΣ

1. Το δαχτυλίδι πέρασε

Πρόκειται για ένα ομαδικό παιχνίδι, που απαιτεί οξεία αντίληψη, παρατηρητικότητα και ... μαντικές ικανότητες.

Προετοιμασία: Τα παιδιά με κλήρο αποφασίζουν πρώτα ποιος θα μείνει έξω από τον κύκλο· ύστερα του δίνουν ένα δαχτυλίδι ή ένα μικρό αντικείμενο που το βαφτίζουν δαχτυλίδι και στη συνέχεια κάθονται στο έδαφος –σχεδόν κολλητά το ένα δίπλα στο άλλο- σχηματίζοντας κύκλο, τεντώνουν μπροστά τα πόδια τους σε σχήμα καμάρας και βάζουν τα χέρια τους κάτω από την καμάρα των ποδιών τους.

Εκτέλεση: Το παιδί, που στέκεται όρθιο έξω από τον κύκλο, γυρίζει την πλάτη του προς τα παιδιά και χωρίς να τα βλέπει πετάει το δαχτυλίδι μέσα στον κύκλο. Αμέσως το παιδί, που βρίσκεται πιο κοντά το παίρνει με το δεξί του χέρι και το κρύβει κάτω από την καμάρα των δικών του ποδιών. Με ένα νόημα προς τα άλλα παιδιά δίνει το σύνθημα ότι «όλα είναι έτοιμα» και ... το παιχνίδι αρχίζει τραγουδώντας:

«Το δαχτυλίδιν πέρασε
Και πάει πέρα-πέρα
Σύρει Γιαννούλα μ' να του βρεις,
Σύρει και να του πάρεις- του πάρεις
Γιεμ', Γιαννούλαμ' γιεμ' ...».

Και συγχρόνως σπρώχνει το δαχτυλίδι από το δεξί στο αριστερό χέρι και το περνάει στο διπλανό του όσο μπορεί πιο γρήγορα και με τρόπο που να μην φαίνεται σε ποιο σημείο του κύκλου βρίσκεται το δαχτυλίδι.

Το παιδί, τώρα που βρίσκεται απ' έξω, γυρίζει γύρω-γύρω από τον κύκλο και προσπαθεί να εντοπίσει το δαχτυλίδι. Αν υποψιαστεί ή εντοπίσει το παιδί που έχει το δαχτυλίδι, το χτυπάει στην πλάτη, το τραγούδι σταματάει και γίνεται ο σχετικός έλεγχος. Αν βρεθεί το δαχτυλίδι τότε σηκώνεται αυτός το που είχε και βγαίνει έξω ενώ τη θέση την παίρνει την παίρνει ο προηγούμενος, αν όχι, το παιχνίδι συνεχίζεται μέχρι που τα παιδιά να κουραστούν και να διακόψουν το παιχνίδι.

2. Το μαντήλι ή «Τόμπλο»

Είναι ένα ομαδικό, έξυπνο και πολύ διασκεδαστικό παιχνίδι που παίζεται από αγόρια και κορίτσια. Απαιτεί ταχύτητα, οξυδέρκεια, γρήγορα αντανακλαστικά και διαρκή ετοιμότητα.

Προετοιμασία: Τα παιδιά χαράζουν δυο παράλληλες γραμμές που απέχουν μεταξύ τους 20, περίπου, μέτρα. Στο κέντρο αυτής της απόστασης φτιάχνουν έναν μικρό κύκλο. Στη συνέχεια δένουν ένα μαντήλι σε ένα μικρό ξύλο (που το λένε και «Τόμπλο») και το τοποθετούν μέσα στον κύκλο.

Μετά ορίζουν έναν αρχηγό, ο οποίος δίνει εντολή στα παιδιά να χωριστούν σε δύο ισάριθμες ομάδες, να παραταχθούν στις δύο αντικριστές γραμμές και ν' αριθμήσουν κατ' αύξοντα αριθμό αρχίζοντας από το ένα. Έτσι το κάθε παιδί παίρνει κι έναν αριθμό. Ο αρχηγός στέκεται στο ενδιάμεσο αλλά έξω από το χώρο των παιδιών.

Εκτέλεση: Ο αρχηγός φωνάζει κάποιο νούμερο: π.χ. τρία (3)· το παιδί από κάθε γραμμή, που άκουσε τον αριθμό του, πρέπει να τρέξει με μεγάλη ταχύτητα προς τον κύκλο, να πάρει το μαντήλι και να επιστρέψει στη θέση του πριν προλάβει να το πάρει ο αντίπαλος. Αν τα καταφέρει, η ομάδα του κερδίζει έναν πόντο (ένα «ρούμπο»). Άλλα και ο αντίπαλος δεν παραιτείται αμέσως από την προσπάθεια· κυνηγάει αυτόν που πήρε το μαντήλι και, αν τον ακουμπήσει πριν εκείνος προλάβει να φθάσει στη θέση του, τον πόντο τον κερδίζει η ομάδα του.

Συμβαίνει πολλές φορές οι δύο παιχτες να φτάσουν συγχρόνως στο κέντρο του κύκλου και κανείς να μην προλάβει να πάρει το μαντήλι. Τότε αρχίζει ένας άλλος αγώνας μεταξύ των δύο· το καθένα από τα δυο παιδιά με προσποιήσεις, ελιγμούς και διάφορα τερτίπια, προσπαθεί να ξεγελάσει τον αντίπαλο και να πάρει το μαντήλι. Στο σημείο αυτό οι άλλοι παιχτες ενθαρρύνουν και παροτρύνουν τον «δικό» τους με φωνές, γέλια και χάχανα· με άλλα λόγια: γίνεται χαμός...

Το παιχνίδι ολοκληρώνεται, όταν κληθούν να προσπαθήσουν όλοι οι παιχτες (ο αρχηγός, αν θέλει μπορεί να καλέσει τον ίδιο αριθμό-παιχτη περισσότερες από μία φορές). Νικήτρια ομάδα είναι αυτή που καταφέρνει να συγκεντρώσει τους περισσότερους πόντους.

Μετά την ολοκλήρωση του παιχνιδιού ακολουθεί ένα τελετουργικό:

Οι παιχτες της ηπημένης ομάδας πιάνοντας ο ένας τη μέση του άλλου και σχηματίζουν μια γραμμή. Στη συνέχεια με αργά, συγχρονισμένα βήματα κατευθύνονται προς τον πρώτο παιχτη της άλλης ομάδας τραγουδώντας:

«Ντουμ, ντουμ κι αμπαλντούμ»,
άει να πάμει στουν Κρασσά, στουν Κρασσά
τουν κερατά.
Να μας δώσει μια ρακή, μια ρακή καλή-καλή,
κι άλλ' μια καλύτερη».

Και όταν φτάσουν μπροστά του τον ρωτούν:

- «Πέρασαν κλέφτες Θωμά; (λένε το όνομα του κάθε παιδιού του).
- «Πέρασαν ...».
- «Τι τους κέρασες ...»;
- «Μια ... πορδή τσαγκάδα...».

Μετά με τον ίδιο ρυθμό περνούν στον δεύτερο, στον τρίτο κτλ., ώσπου να περάσουν και από τον τελευταίο παιχτη και να ολοκληρωθεί το παιχνίδι.

3. Το Κουτσό

Είναι ένα παιχνίδι που εμφανίζεται στην αρχαιότητα με το όνομα "ασκωλιασμός". Παιζόνταν τότε στις γιορτές κυρίως των Διονυσίων, που γι' αυτό το λόγο ονομάζονταν και "Ασκώλια". Λέγεται ότι κατά τη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία χρησιμοποιούνταν για εξάσκηση των ποδιών των μαχόμενων. Το πώς μεταλλάχτηκε σε παιχνίδι δεν το γνωρίζω. Συνεχίζει όμως και σήμε-

ρα να παίζεται και στοχεύει στην ανάπτυξη της αντίληψης του χώρου και στην καλλιέργεια της μνήμης και της παρατηρητικότητας.

Προετοιμασία: Τα παιδιά σχεδιάζουν στο έδαφος ένα μεγάλο παραλληλόγραμμο, το οποίο το χωρίζουν στη μέση κάθετα σε δύο μέρη και κάθε μέρος του σε πέντε τμήματα, τρία ίσα και δύο μεγαλύτερα. Συνήθως τα αριθμούσαν κιόλας από το ένα μέχρι το δέκα. Παράλληλα το κάθε παιδί έχει φροντίσει να έχει μια λεία και πλατιά πέτρα, περίπου 8-10 πόντων – την οποία ονομάζουν «ομάδα» ή «αμάδα» («σσμάδα» την έλεγαν στο χωριό). Η «σσμάδα» μπορούσε να είναι μία και κοινή για όλους τους παιχτες. Με κλήρο ορίζεται το παιδί που θ' αρχίσει να παίζει πρώτο.

Κανόνας του παιχνιδιού: Το κάθε παιδί πρέπει να περάσει, σπρώχνοντας την πέτρα με κουτσό, απ' όλους τους χώρους του πρώτου μέρους και να επιστρέψει από τους χώρους του δεύτερου μέρους, βγάζοντας την πέτρα έξω από το τελευταίο παραλληλόγραμμο, χωρίς ποτέ να πατήσει πάνω στη γραμμή.

Εκτέλεση: Το κάθε παιδί ρίχνει την «ομάδα» παραλληλόγραμμο ένα, με πήδημα κουτσό πηδά μέσα και αρχίζει να σπρώχνει την πέτρα από παραλληλόγραμμο σε παραλληλόγραμμο, χωρίς ούτε η πέτρα ούτε κάποια άκρη του πέλματος να αγγίξουν τη κάθε γραμμή. Έχουν δικαίωμα τα παιδιά να ξεκουράζονται με το πάτημα της μύτης του σηκωμένου ποδιού.

Στη συνέχεια, αφού το παιδί έχει περάσει με επιτυχία όλα τα παραλληλόγραμμα, θα πιάσει την πέτρα και θα την ρίξει στο παραλληλόγραμμο δύο, με προσοχή να πέσει μέσα, γιατί αν πέσει έξω θα χάσει τη σειρά. Αυτό γίνεται συνέχεια πετώντας κάθε φορά την πέτρα στο επόμενο παραλληλόγραμμο.

Νικητής είναι το παιδί που θα περάσει όλους τους χώρους χωρίς να πατήσει τη γραμμή.

4. Ο λύκος και τ' αρνί

Είναι ένα μικτό, ομαδικό παιχνίδι (που παίζεται και σήμερα), το οποίο απαιτεί ταχύτητα, ευελιξία, ευκαμψία και πονηριά.

Προετοιμασία: Τα παιδιά πρώτα αποφασίζουν με κλήρο ποιο θα κάνει το λύκο και ποιο το αρνί. Στη συνέχεια πιάνονται χέρι με χέρι (και για τους ποδοσφαιρόφιλους ... όπως οι ποδο-

σφαιριστές για να χαιρετίσουν τον κόσμο μετά από μεγάλη νίκη της ομάδας τους) και σχηματίζουν κύκλο. Ο «λύκος» στέκεται σε ένα σημείο έξω από τον κύκλο και σε ένα άλλο, εκ διαμέτρου αντίθετο, στέκεται το «αρνί».

Εκτέλεση: Με το σύνθημα ο λύκος ξεκινάει τρέχοντας και προσπαθεί να πιάσει το αρνί, το οποίο τρέχει γύρω-γύρω από τον κύκλο, μπαίνει και βγαίνει μέσα σ' αυτόν. Τα παιδιά, που αποτελούν τον κύκλο, διευκολύνουν το αρνί να μπει μέσα στον κύκλο σηκώνοντας ψηλά τα χέρια (όπως στο ... όλε ... όλε ... των ποδοσφαιριστών), ενώ αντίθετα, για να προστατεύσουν το αρνί από τον λύκο, χαμηλώνουν τα χέρια τους κάθε φορά που ο λύκος θα προσπαθήσει να μπει μέσα στον κύκλο.

Ο λύκος με διάφορες προσποιήσεις προσπαθεί να παρασύρει το αρνί έξω από τον κύκλο μαντρί, ώστε να βρεθεί χώρος να περάσει μέσα ή έξω από τον κύκλο. Όταν ο λύκος κατορθώσει να πιάσει το αρνί, τότε το παιχνίδι συνεχίζεται με άλλα παιδιά, που θα κάνουν τον λύκο και το αρνί.

Το παιχνίδι τελειώνει, όταν τα παιδιά κουραστούν ή το βαρεθούν.

Αθήνα, Μάιος 2010

Καντιώτικες λαγγίτες στη γάστρα: «ήδιστον λογόδειπνον»

του Θωμά Αθανασίου Μουκούλη

Από τη φράση του Αθήναιου: «ήδιστον λογόδειπνον» (Αθήναιος, Δειπνοσοφισταί, I, b) εμπνεύστηκε ο Jean-Francois Revel τον τίτλο του βιβλίου του: «Ο γαστρονομικός πολιτισμός από την αρχαιότητα έως σήμερα». Στο βιβλίο αυτό ο Revel μας προσκαλεί να φάμε μιλώντας για το φαγητό, σε ένα γεύμα μέσα από τις λέξεις, σε μια γαστρονομική περιπλάνη μέσα από κείμενα από την αρχαιότητα έως σήμερα. Αναζητά όχι τόσο το ίδιο το φαγητό και την ιστορία του αλλά τον γαστρονομικό πολιτισμό κάθε εποχής όπως τον κατέγραψαν ακούσια οι άνθρωποι στα κείμενά τους. Γι' αυτόν, το φαγητό δεν μπορεί να διαχωριστεί από τη φαντασία και η γαστρονομική φαντασία προηγείται της εμπειρίας, την συνοδεύει και εν μέρει την υποκαθιστά.

Εμείς θ' αφήσουμε τις συνταγές του Ρεβέλ και με τη δική μας φαντασία θα μεταφερθούμε για λίγο στα Χριστουγεννιάτικα έθιμα του χωριού μας και πιο συγκεκριμένα στις «λαγγίτες στη γάστρα» («πλακούντες», λέγονταν γενικά όλες οι πίτες στην αρχαιότητα).

Η παραδοσιακή κουζίνα της περιοχής μας συνδέοταν άμεσα με τις κοινωνικές εκδηλώσεις της κοινότητας, είτε αυτές συνδέονταν με γιορτές -όπως Χριστούγεννα, Πάσχα, Κοίμηση της Παναγίας, είτε με προσωπικές χαρές και λύπες, όπως οι γάμοι, οι κηδείες, οι ονομαστικές γιορτές- και τα πανηγύρια του χωριού και οι γευστικές συνήθειες δένονταν με τις αλλαγές των εποχών του έτους, εξαρτιόνταν αποκλειστικά από τα προϊόντα που παρήγαγε ο τόπος και από τον κύκλο της ζωής. Οι λαγγίτες στη γάστρα (τις λένε και σπάργανα της Παναγίας) συνδέθηκαν με το γαστρονομικό τυπικό των Χριστουγέννων διότι - όπως πιστεύεται- συμβολίζουν τα σπάργανα με τα οποία η Παναγία τύλιξε το Θείο Βρέφος.

Λαγγίτες στη γάστρα έφτιαχναν δυο φορές το χρόνο: Την παραμονή των Χριστουγέννων και την παραμονή των Θεοφανείων. Η διαδικασία, όπως περιγράφεται σε ηχητικό ντοκουμέντο της μητέρας μου, ήταν η ακόλουθη:

Ανάβουν φωτιά στο τζάκι και αφήνουν τα ξύλα να καούν και γίνουν κάρβουνα. Μετά τραβούν τα κάρβουνα στη μέση της εστίας, βάζουν από πάνω την πυροστιά και πάνω στην πυροστιά τοποθετούν τη γάστρα, για να ζεσταθεί. Δίπλα στο τζάκι έχουν ένα γκιούμι με νερό και μέσα στο νερό ένα αδράχτι. Στη συνέχεια ετοιμάζουν τη ζύμη: Παίρνουν αλεύρι σιταρένιο - «καθάριο»- το βάζουν μέσα σε μια κατσαρόλα, ρίχνουν μέσα νερό και φτιάχνουν ένα ζυμάρι αραιό χωρίς προζύμι και αλάτι. (Το άζυμο ήταν γενικά το τελετουργικό ψωμί, ενώ το άλλο με προζύμι ήταν το «το καθημερινό»).

Μόλις η γάστρα ζεσταθεί αρκετά -χωρίς να πυρώσει-, παίρνουν μια κουτάλα με μακρύ χερούλι -«κύαθο» την έλεγαν στην αρχαιότητα, την βυθίζουν μέσα στο αραιό ζυμάρι, την γεμίζουν και ρίχνουν το περιεχόμενό της επάνω στη γάστρα και το απλώνουν με το βρεγμένο (για να μην κολλάει στο ζυμάρι) αδράχτι, για να πλατύνει και να λειπτύνει. Όταν ψηθεί απ' το ένα μέρος, το γυρίζουν κι από το άλλο. Μόλις ψηθεί (γίνεται σκληρό και τραγανό σαν γαλέτα), η λαγγίτα είναι έτοιμη. Την βγάζουν με μια ξύστρα (ή «το μάσια», αν δεν έχουν ξύστρα!)

και την βάζουν μέσα σε ένα ταψί. Ύστερα παίρνουν πάλι ζυμάρι το ρίχνουν επάνω στη γάστρα και ακολουθείται η ίδια διαδικασία έως ότου τελειώσει το ζυμάρι. Τις ψημένες λαγγίτες τις τοποθετούν τη μια πάνω στην άλλη μέσα σε ένα ταψί.

Μετά μέσα σε μια «τζιούμα» (ξύλινη γαβάθα), βάζουν αλάτι χοντρό, λίγο ξίδι και σκόρδο και τα «τσιουμπούν» ώσπου να λειώσουν. (Εάν επρόκειτο να μεταλάβουν την επόμενη μέρα, «για να μην μυρίζουν», αντί για σκόρδο και ξίδι βάζουν καρύδια). Στη συνέχεια το μείγμα αυτό το αραιώνουν με χλιαρό νερό και το ρίχνουν επάνω στις λαγγίτες, για να μαλακώσουν. Όταν αυτές μαλάκωναν αρκετά τις βάζουν στο στρωμένο τραπέζι και... -χαρά στον «αξιότερο!»-, ο καθένας τρώει το μερτικό του.

Τη στάχτη από τα κάρβουνα που έψησαν τις λαγγίτες δεν την πετάνε, αλλά την φυλάγουν, για να απολυμάνουν (... πού να βρεθεί γαλαζόπετρα!) με αυτήν το σιτάρι, που θα χρησιμοποιήσουν για σπόρο την άνοιξη. Το ίδιο βράδυ, δηλαδή την παραμονή των Χριστουγέννων και των Φώτων, πήγαιναν το υνί στη βρύση και το άφηναν και το άφηναν κάτω από το τρεχούμενο νερό, «για να τρέχουν και τα γεννήματα, όπως το νερό».

Αθήνα, Δεκέμβριος 2010

Συνταγές από το χωριό

του Σταύρου Ζηκούλη

Το κουρκούτι

Σήμερα όλοι γνωρίζουμε ότι τη βάση της πυραμίδας υγιεινής διατροφής αποτελούν τα δημητριακά. Και στο χωριό μας τα παλιότερα χρόνια, από φτώχεια όμως και όχι από γνώση, το ψωμί ήταν η βασική τροφή κάθε οικογένειας. «Να σταματήσουμε να χάψουμε λίγο ψωμί» λέγανε στα χωράφια ή στις άλλες δουλειές. Ότι συνόδευε το ψωμί ήταν για να διευκολύνει την κατάποσή του. Θυμάμαι μια φορά στο αμπέλι, όταν τα «δευτερίζαμε» Ιούνιο περίπου, φάγαμε για μεσημεριανό ξύδι με νερό και λίγη ζάχαρη μέσα. Δαγκώναμε ψωμί και με το κουτάλι παίρναμε το νερόξυδο για να «σκαπετίσουμε» τη μπουκιά.

Πρώτη φροντίδα του οικογενειάρχη ήταν «να βάλει το ψωμί της φαμπλιάς του» δηλαδή να γεμίσει το αμπάρι με σιτάρι ή αλεύρι που θα τους έφθανε να ξεχειμωνιάσουν. Αν εξασφάλιζαν και κάποια ποσότητα λαδιού, η οικογένεια θεωρούνταν πλούσια και ευτυχισμένη. Κάποιες οικογένειες για περισσότερη οικονομία προσθέτανε και καλαμποκίσιο αλεύρι στο ψωμί γιατί ήταν πιο φθηνό. Μερικές πολύ φτωχές και πολύτεκνες, θυμάμαι από τα μαθητικά συσσίτια, φτιάχνανε ψωμί μόνο από καλαμποκίσιο αλεύρι, που, όσο ήτανε φρέσκο, τρωγότανε. Μετά σκλήραινε πολύ.

Το αλεύρι λοιπόν αποτελούσε τη βάση της διατροφής.

Οι νοικοκυρές τώρα, έχοντας στη διάθεσή τους μικρή ποικιλία προϊόντων για να θρέψουν την οικογένεια, χρησιμοποιούσαν την παράδοση και τη φαντασία τους ώστε να παρουσιάζουν κάτι διαφορετικό στο οικογενειακό τραπέζι. Το αλεύρι π.χ. γινόταν πίτα με διαφορετική γέμιση (με πράσα, λάπατα κ.ά.)

Άξια θαυμασμού ήταν η εφευρετικότητά τους στο κουρκούτι. Ενώ ήταν το ίδιο φαγητό, με την προσθήκη κάποιου προϊόντος άλλαζε γεύση και έδινε την εντύπωση άλλου φαγητού. Έτσι έχουμε τις εξής συνταγές:

Κουρκούτι με μπάτζιο

(τυρί σκληρό αποβούτυρωμένο)

Το τυρί κόβεται σε παραλληλεπίπεδα κομμάτια διαστάσεων 7X2,5X2,5 εκατοστών περίπου. Το αλευρώνουμε και το τηγανίζουμε με λάδι ή βούτυρο ρίχνοντας και κόκκινο πιπέρι. Μετά το βγάζουμε σε ένα πιάτο. Στο λίπος που μένει καίμε το αλεύρι μέχρι να ροδίσει. Υπολογίζουμε μια κουταλιά αλεύρι για κάθε πιάτο-μερίδα που θέλουμε να μαγειρέψουμε. Αφήνουμε να κριώσει λίγο και ρίχνουμε λίγο χλιαρό νερό για να το διαλύσουμε και να μη σβολιάσει (γρουδιάσει). Το βάζουμε στη φωτιά και ρίχνουμε και άλλο νερό ανακατεύοντας συνεχώς. Αφού βράσει 10 λεπτά περίπου ρίχνουμε 3-4 σκελίδες σκόρδο στουμπισμένο με χοντρό αλάτι. Όταν αρχίζει το πήξιμο βγάζουμε λίγο κουρκούτι σε ένα πιάτο ρίχνουμε μέσα ξυνάδα και την διαλύουμε. Μετά το ρίχνουμε μέσα στο κουρκούτι ανακατεύοντας. Στο τέλος ρίχνουμε μέσα και το τυρί, που είχαμε βγάλει στο πιάτο, για να ζεσταθεί κι αυτό και σερβίρουμε.

Το μαγείρεμα του κουρκουτιού και άλλων φαγητών, που χρειάζονταν πολύ ανακάτεμα, γινόταν σε τηγάνι με βάθος 10 εκατοστών περίπου και μακριά ουρά, για να το κρατά γερά η νοικοκυρά και να μην καίγεται από τη φωτιά, αφού μαγειρεύανε με ξύλα.

Κουρκούτι λιανοτύρι

(με τυρί φέτα)

Σε βαθύ δοχείο ρίχνουμε τριμμένη φέτα, δυο-τρία αυγά, το αλεύρι και νερό και τα ανακατεύουμε.

Στο τηγάνι καίμε βούτυρο με κόκκινο πιπέρι και ρίχνουμε μέσα το περιεχόμενο του δοχείου ανακατεύοντας συνεχώς. Το αφήνουμε να βράσει και όταν πήξει το κατεβάζουμε από τη φωτιά και το σερβίρουμε.

Κουρκούτι με πατάτες

Βράζουμε τις πατάτες καλά πλυμένες. Μετά τις καθαρίζουμε και τις κόβουμε σε κομμάτια όπως το μπάτζιο. Στο βαθύ τηγάνι καίμε λάδι ή βούτυρο με κόκκινο πιπέρι και τσιγαρίζουμε τις πατάτες. Τις βγάζουμε σε πιάτο και ακολουθούμε τη διαδικασία όπως με το μπάτζιο.

Κουρκούτι με κεφτέδες

Τηγανίζουμε τους κεφτέδες και τους βγάζουμε από το τηγάνι. Στο λίπος που έμεινε ρίχνουμε

και καίμε το αλεύρι και συνεχίζουμε τη διαδικασία με το μπάτζιο. Στο τέλος ρίχνουμε μέσα και τους κεφτέδες να βράσουν λίγο ώστε να ζεσταθούν και να πάρει τη γεύση το κουρκούτι.

Κουρκούτι με κοτόπουλο ή κουνέλι

Βράζουμε το κοτόπουλο και βγάζουμε σε πιάτο τα κομμάτια του. Στο τηγάνι καίμε βούτυρο με κόκκινο πιπέρι και καίμε εκεί το αλεύρι. Για να διαλύσουμε το αλεύρι ρίχνουμε το ζωμό από το κοτόπουλο και βράζουμε το κουρκούτι να χυλώσει. Αν θέλουμε ρίχνουμε μέσα και το κοτόπουλο να ζεσταθεί. Όμως επειδή το φαγητό έχει τη γεύση από το ζωμό συνήθιζαν να τσιγαρίζουν χωριστά το βρασμένο κρέας με λίγο βούτυρο και το τρώγανε σαν μεζέ.

Κουρκούτι με πράσο

Ψιλοκόβουμε το πράσο και το τσιγαρίζουμε με κόκκινο πιπέρι. Μαζί καίμε και το αλεύρι. Το κατεβάζουμε και με λίγο νερό πρώτα το διαλύουμε και το βάζουμε να βράσει προσθέτοντας και το υπόλοιπο νερό, πάντα ανακατεύοντας καλά. Στο τέλος ρίχνουμε και ξυνάδα αλλά όχι σκόρδο, αφού έχει το πράσο. Το φαγητό αυτό το λέγανε και ξυνά πρασα.

Κουρκούτι τσιτσιμάρα

(όταν εξέτρεφαν γουρούνι)

Σε βαθύ δοχείο διαλύουμε καλαμποκίσιο αλεύρι και αφού διαλυθεί καλά το ρίχνουμε στο τηγάνι όπου έχουμε κάψει λίγδα και τσιγαρίδες μαζί. Το βράζουμε ανακατεύοντας και αφού χυλώσει το κατεβάζουμε. Μετά καίμε λίγδα με κόκκινο πιπέρι και το ρίχνουμε πάνω στο κουρκούτι και φαίνεται σαν να έχει σάλτσα.

Δεν ρίχνουμε ούτε σκόρδο ούτε ξυνάδα.

Δροσοπηγή, Οκτώβριος '09

Οι συνταγές δόθηκαν από τη θεία Αγγελική (Κούλη) Κουτρουμπίνα έτος γεν. 1919.

Έκδοση βιβλίων για τα Μαστοροχώρια

Στα μέσα του Γενάρη 2011 θα κυκλοφορήσει το βιβλίο με τίτλο «Κουδαρίτικα» του συγχωριανού μας Πολιτικού Μηχανικού Θωμά Β. Ζιώγα.

Είναι ένα καλαίσθητο βιβλίο 116 σελίδων πρωτογενούς έρευνας, το οποίο περιέχει την καταγραφή, ερμηνεία, ετυμολογία της συντεχνιακής συνθηματικής γλώσσας (κώδικας) που μιλούν οι πετράδες κτίστες των Μαστοροχωρίων της επαρχίας Κόνιτσας, καθώς και άλλα συναφή με το επάγγελμα του κτίστη θέματα. Οι νεότεροι μαστοροχωρίτες, που ακροθιγώς ήλθαν σε επαφή με αυτόν τον κώδικα ή απλώς τον έχουν ακουστά, μπορούν να κατανοήσουν πλήρως τις μαστόρικες αυτές λέξεις και να μάθουν την προέλευσή τους, η οποία, στην πλειονότητα των λέξεων, είναι ελληνική. Το βιβλίο, μάλιστα, έχει πολλές ειδικές αναφορές στη Δροσοπηγή, όπως π.χ. το κεφάλαιο «Το Καντσιώτικο γεφύρι», και αυτό είναι ιδιαίτερα τιμητικό για το χωριό μας. Όσοι το διαβάσουν, και ελπίζουμε να είναι πολλοί, θα βρουν σ' αυτό πολλά ενδιαφέροντα και θα λύσουν πολλές απορίες. Και αυτό είναι αυτογνωσία.

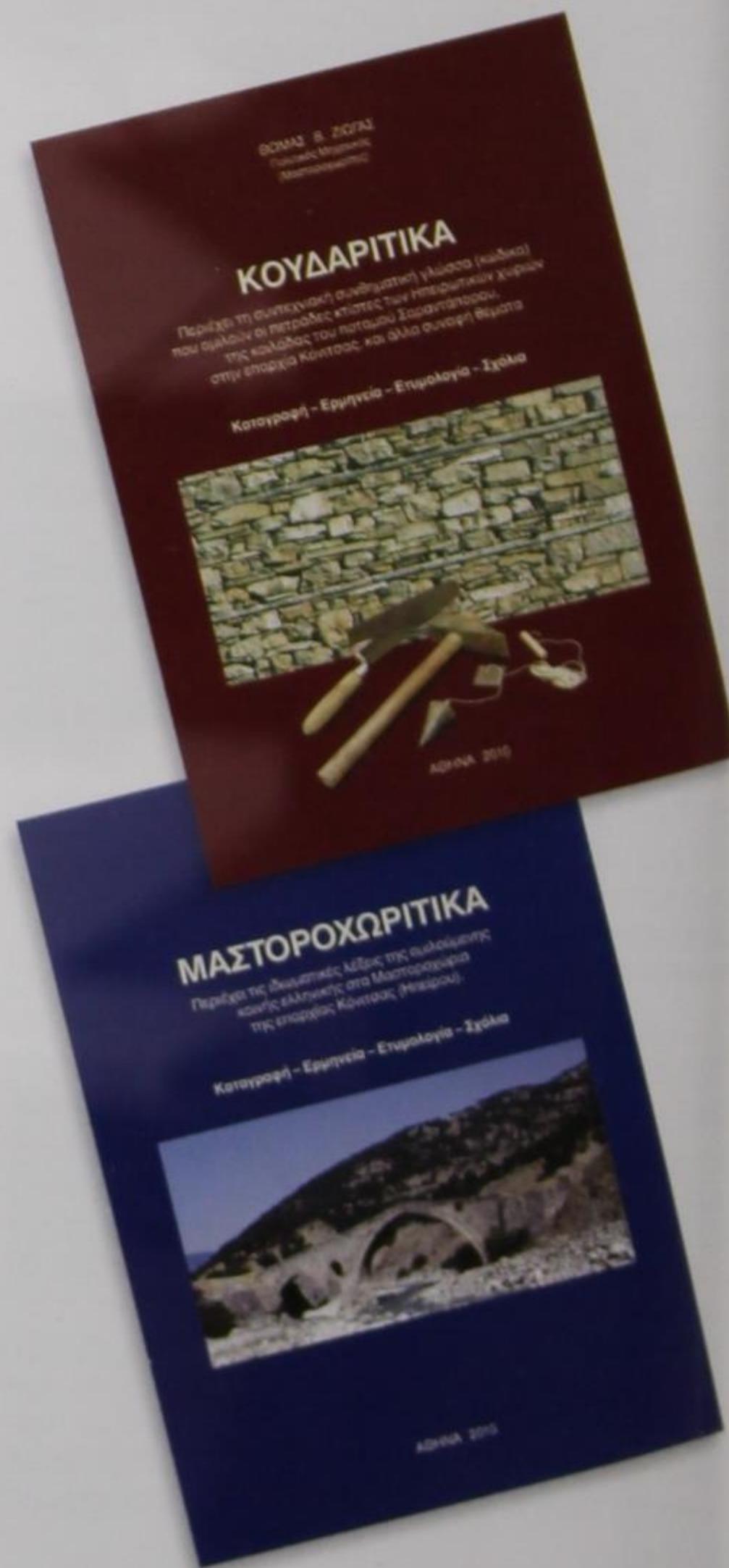
Ο συγγραφέας Θωμάς Β. Ζιώγας γνωστοποίησε στο Δ.Σ. ότι δωρίζει στην Αδελφότητα 300 αντίτυπα του βιβλίου, το οποίο τυπώθηκε με δική του δαπάνη και με καλλιτεχνική επιμέλεια του Κώστα Τζιμούλη. Επιθυμία του είναι τα έσοδα από την πώληση αυτών των αντίτυπων να διατεθούν για την ανέγερση από την Αδελφότητα του Ξενώνα στη Δροσοπηγή.

Το Δ.Σ., σε συνεδρίασή του, έκανε ομόφωνα αποδεκτή την δωρεά και ευχαριστεί τον συγγραφέα, τόσο για την προσφορά του αυτή, όσο και για την εν γένει συμβολή του στη λειτουργία της Αδελφότητας και στην έκδοση του περιοδικού μας «Τα Καντσιώτικα», στο οποίο είναι εξ αρχής μέλος της Συντακτικής Ομάδας.

Όπως μας πληροφόρησε ο συγγραφέας, σύντομα και πάντως εντός του 2011, θα κυκλοφορήσει και ένα νέο βιβλίο του με τίτλο «Μαστοροχωρίτικα», το οποίο είναι ήδη έτοιμο. Πρόκειται για ένα πόνημα 256 σελίδων βασικής έρευνας, το οποίο περιέχει τις ιδιωματικές λέξεις που χρησιμοποιούν στην καθημερινή

ομιλία τους οι κάτοικοι των Μαστοροχωρίων της Κόνιτσας. Στο βιβλίο γίνεται καταγραφή, ερμηνεία και ετυμολογία των λέξεων αυτών, από την οποία αποκαλύπτεται η νοηματική ουσία τους, αλλά και η προέλευσή τους. Από την έρευνα καταφαίνονται οι επιρροές που δέχτηκαν από άλλους λαούς, γειτονικούς και μη. Και αυτό συντελεί τα μέγιστα στην κατανόηση της ταυτότητάς τους, όπως αυτή διαμορφώθηκε ανά τους αιώνες.

Το Δ.Σ. της Αδελφότητας

ΦΩΤΟΘΗΚΗ

Φωτογραφία του 1962. Από αριστερά: Η ευεργέτιδα συγχωριανή μας Αλεξάνδρα Μακρή με το σύζυγό της Δημήτριο Μακρή και το ζεύγος Παύλο και Στυλιανή Κοτολούλη.

Από τα γραφόμενα στο πίσω μέρος αυτής της φωτογραφίας, συμπεραίνουμε ότι, ο αποστολέας είναι ο "Δεκανεύς Θ. Μερόπουλος VIII Συνοριακός τομεύς Προκαταλύψεως". Κατά την μαρτυρία της Ελ. Τζιμούλη στο κέντρο είναι ο Π. Γεράκος και δεξιά ο νεαρός τότε Λευτέρης Κουτρουμπίνας. Το κείμενο της φωτογραφίας στην πίσω πλευρά γράφει: *Είναι σκιά που δεν μιλή σόμα που δεν κυνίται αλλά είναι ένα ενθύμιον που δεν αλισμονίται.* (από το αρχείο οικ. Τζιμούλη)

Αθανάσιος Κοτσίνας. «Εν Αθήναις την 7..... 5» (πιθανή χρονολογία 1935),
με παραλήπτη τον Γεώργιο Τζιμούλη. (από το αρχείο οικ. Τζιμούλη)

Νέα για τις δραστηριότητες της Αδελφότητάς μας

3ήμερο παραδοσιακό πανηγύρι

Χρόνια τώρα, κύριο μέλημα των Διοικ. Συμβουλίων και των Επιτροπών Πόλεων της Αδελφότητας είναι να κρατήσουμε τον παραδοσιακό χαρακτήρα του 3ήμερου Πανηγυριού μας.

Το πανηγύρι έγινε και φέτος ομαδικά στην κεντρική πλατεία, κάτω από τον πλάτανο των 123 χρόνων.

Σε χωριστές σειρές, στο εσωτερικό μέρος του χορού οι άνδρες και στο εξωτερικό μέρος οι γυναίκες, με την συνοδεία της παραδοσιακής ορχήστρας Χαλκιά, οι Καντσιώτισες και οι Καντσιώτες χόρεψαν και σιγοτραγούδησαν τα τραγούδια της αγάπης και της ξενιτιάς.

Τραγούδια με τα οποία μεγαλώσαμε όλοι.

14 Αυγούστου:

Το πανηγύρι ξεκίνησε με το χορευτικό των μικρών παιδιών. Με την καθοδήγηση της Άρτεμις Ζιώγα, χρόνια τώρα, το παιδικό χορευτικό συγκρότημα δίνει το γιορταστικό χρώμα της ημέρας, ζωντανεύει τα έθιμα και την παράδοση.

Τα μικρά παιδιά χορεύουν με κέφι και δίνουν ελπιδοφόρο μήνυμα για την διάσωση της παράδοσής μας.

15 Αυγούστου:

Γιορτάζει το εξωκλήσι της Παναγίας. Κόσμος πολύς, μέσα και έξω από την εκκλησία, παρακολουθεί με ευλάβεια την Θεία Λειτουργία.

Όπως κάθε χρόνο έτσι και φέτος οι κ.κ Κουτρουμπίνας Κώστας πρόσφεραν άρτο και κέϊκ.

Το βράδυ η γιορτή συνεχίζεται. Το χορευτικό των εφήβων. Κόσμος πολύς, καθιστοί, όρθιοι, Καντσιώτες, συνδημότες, αλλά και από πιο μακριά. Το πανηγύρι μας είναι πλέον ξακουστό, ευρύτερα.

Η ανατολή του ηλίου «επέβαλε» και την παύση των μουσικών οργάνων, για να «ξαποστάσουν», έρχεται και η 3η μέρα του πανηγυριού.

16 Αυγούστου:

Τελευταία μέρα του πανηγυριού. Συνηθίζεται

χρόνια τώρα η μέρα αυτή να είναι μόνο «Καντσιώτικη».

Ανδρες, γυναίκες, νέες και νέοι χορεύουν με τον μοναδικό παραδοσιακό τρόπο τα τραγούδια μας.

Ο χορός «στρωτός», ο ρυθμός ενιαίος σε απόλυτο συγχρονισμό.

Η λήξη και αυτής της χορευτικής βραδιάς φθάνει ίσα με την ανατολή του ήλιου, δίνοντας υπόσχεση ότι και του χρόνου, στο επόμενο αντάμωμα, στο επόμενο πανηγύρι, με το ίδιο κέφι, θα είναι και πάλι όλοι παρόντες.

Αιμοδοσία

Στις 13/8/10 πραγματοποιήθηκε η καθιερωμένη από το 2003 ετήσια ομαδική αιμοδοσία σε αινητή μονάδα του Παν. Νοσ. Ιωαννίνων στο Κοινοτικό Κατάστημα του Χωριού.

Αίμα έδωσαν οι:

Κοτσίνα Ευαγγελία (συζ. Ιωάννη), Κοτσίνας Βασίλειος (του Κων/νου), Μουκούλης Αθανάσιος, Κοτσίνας Παύλος, Μουκούλης Κήρηκος, Μακρής Βασίλειος (του Γεωργίου), Σίμος Κωνσταντίνος (του Παύλου), Καπλάνη Ελένη (συζ. Βασιλείου), Κοτολούλης Γεώργιος, Ζιώγας Ιαύλος, Ζιώγα Άρτεμις, Σπέλλας Κώστας (του Ηλία), Καπλάνη Σεβαστή, Κουτρουμπίνας Στέλιος, Τζόγκα Αφροδίτη, Σιούτη Ελευθερία, Καρράς Παύλος, Καρανικούλη Αρετή, Σιούτης Ευάγγελος, Λέκκα Αικατερίνη, Σιούτης Θωμάς (του Κωνσταντίνου), Χαστά Γιαννούλα

Προσήλθαν αλλά κρίθηκε ότι δεν πρέπει να έδωσουν αίμα οι:

Καρρά Μαρίνα, Ανδρούτσου – Βασιλάκη Ιαναγιώτα, Ζιώγα Σοφία, Κουτρουμπίνα Σταυρούλα (του Δημητρίου), Τσιγκούλη Δήμητρα.

Αυτή η εκδήλωση αλληλεγγύης και ανθρωπιάς είναι χρήσιμη μόνο στους συνανθρώπους ας αλλά και στους ίδιους τους συγχωριανούς ας.

Μέχρι σήμερα εξυπηρετήθηκαν όλοι οι συγχωριανοί μας που είχαν ανάγκη αίματος, χωρίς πολύτως καμία εξαίρεση.

Ευχαριάρουμε και ευχαριστούμε θερμά τις/ους αιμοδότες, γι' αυτή την υψηλής ευαισθητίας και ανθρωπιάς εκδήλωση, και ευχόμαστε

αυτή η πρωτοβουλία τους να γίνει παράδειγμα προσφοράς και αλληλεγγύης σε όλους τους χωριανούς.

Επικοινωνία

Απαντητική επιστολή και ευχαριστίες για την αποστολή του 14ου τεύχους του περιοδικού μας «Τα Καντσιώτικα» έστειλαν:

- Η Ηπειρωτική Εστία Θεσσαλονίκης
- Ο συνταξ. Δάσκαλος Οικονόμου Σωκράτης

Απαντητική επιστολή και ευχαριστίες για την αποστολή του βιβλίου «Τα Καντσιώτικα Παραμύθια» έστειλαν:

- Η Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας
- Η Εταιρία Ηπειρωτικών Μελετών
- Η Ηπειρωτική Εστία Θεσσαλονίκης

Αγώνες ανωμάλου δρόμου παιδιών Δημοτικού και Γυμνασίου

Πραγματοποιήθηκαν για 8η συνεχή χρονιά οι αγώνες ανωμάλου δρόμου, που είχαν εκκίνηση και τερματισμό την κεντρική πλατεία του χωριού.

Συνολικά 19 αγόρια και κορίτσια του Δημοτικού, έτρεξαν στα στενά δρομάκια του χωριού.

Δόθηκαν κύπελλα και μετάλλια στους τρεις πρώτους νικητές και νικήτριες, ανά κατηγορία, και διπλώματα συμμετοχής σε όλους τους συμμετέχοντες, καθώς και από μία αναμνηστική μπλούζα με το σήμα της Αδελφότητας. Συνολικά τα παιδιά είχαν χωρισθεί σε 4 κατηγορίες.

Το ραντεβού ανανεώθηκε για του χρόνου, για το επόμενο Αύγουστο.

Στους αγώνες πήραν μέρος με σειρά κατατάξεις:

1η Κατηγορία: Κορίτσια 1998-1999- 2000

- Ζώτου Αγγελική • Σούλιου Μυρτώ

2η Κατηγορία: Αγόρια 1998-1999- 2000

- Σπέλλας Γεώργιος • Σιούτης Μιχάλης
- Ρέππας Δημήτρης • Παρασκευόπουλος Πέτρος

3η Κατηγορία: Κορίτσια 2001-2-3

- Τσούπα Αναστασία • Μουταφίδου Ελευθερία
- Δαγκλή Στεργιανή

4η Κατηγορία: Αγόρια 2001-2-3-4-5

- Κουτρουμπίνας Πέτρος • Σούλιος Βασίλης • Ζώτος Σωκράτης • Παρασκευόπουλος Βασίλης
- Σιούτης Λευτέρης • Κουτρουμπίνας Βασίλης
- Πατλάκας Δημοσθένης • Μουκούλης Παντελής • Κοτσίνας Νίκος • Κοτολούλης Δημήτρης.

Η Νεολαία Δροσοπηγής διασκεδάζει

Με πρωτοβουλία και ενεργειών της Επιτροπής Νεολαίας και του Δ.Σ. της Αδελφότητας, διοργανώθηκε, στις 13 Αυγούστου το βράδυ, στην Αλατσιά, πάρτυ για την νεολαία του χωριού μας. Η συμμετοχή των Νέων ήταν μεγάλη και το κέφι έντονο. Σε ένα εκπληκτικό φυσικό περιβάλλον οι νέοι μας χόρεψαν στους δικούς τους ρυθμούς.

Η λήξη της χορευτικής βραδιάς έγινε με την ανατολή του ήλιου, δίνοντας μεταξύ τους την υπόσχεση ότι του χρόνου τον Αύγουστο, μαζικά, θα είναι παρόντες σε μία άλλη δική τους εκδήλωση.

Θερμές ευχαριστίες

Το Δ.Σ ευχαριστεί:

- Την Διαχειριστική Επιτροπή κληροδοτήματος του χωριανού μας ευεργέτη Ιωάννη Λύτρα που ομόφωνα αποφάσισε: Το ποσό των 60 €, που προβλέπει ο προϋπολογισμός του έτους 2010 για το ετήσιο μνημόσυνο του ευεργέτη, να δοθεί στην Αδελφότητα του χωριού μας.
- Τον Μπλιθικιώτη Βασίλειο του Δημητρίου, έμπορο δασικών προϊόντων, από την Λαγκάδα, για την οικονομική ενίσχυση της Αδελφότητας με το ποσό των 500 €.

Το Δ.Σ ευχαριστεί επίσης τα παρακάτω μέλη για την οικονομική ενίσχυση που προσέφεραν στην Αδελφότητα.

Τους συγχωριανούς μας: • Δημητρούλη Νίκο για το ποσό των 250 \$ Καναδά • Δημητρούλη Αθανάσιο (Γερμανία) για το ποσό των 20 € • Ζώτο Μιχάλη για το ποσό των 50 €.

Την συγχωριανή μας Καπλάνη Σεβαστή, για

την οικονομική ενίσχυση του περιοδικού μας με το ποσό των 300 €, εις μνήμη Καπλάνη Αθανασίου, Κοτσίνα Κώστα και Κοτσίνα Ανδρέα.

Τον συγχωριανό μας Καθάριο Νικόλαο για την οικονομική ενίσχυση του περιοδικού μας με το ποσό των 50 € για την άμεση ανταπόκριση της Αδελφότητας στη χορήγηση αίματος.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες

Οι παρακάτω συγχωριανοί μας και φίλοι, συνέδραμαν οικονομικά την προσπάθεια του Δ.Σ της Αδελφότητας για την συλλογή χρημάτων για την ανέγερση του ξενώνα.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες αξίζουν λοιπόν στους:

- Κουτρουμπίνα Βασίλειο για το ποσό των 100 €
- Ζώτο Μιχάλη για το ποσό των 150 €
- Ξέρχου Νίκο για το ποσό των 100 € (από Αγία Παρασκευή – Κεράσοβο)
- Τζιμούλη Κώστα για το ποσό των 1000 €
- Καθάριο Νικόλαο για το ποσό των 200 €
- Μουκούλη Αθανάσιο για το ποσό των 100 €
- Σίμο Νικόλαο (Αμερική) για το ποσό των 1530,59 € (2.000 δολλάρια)
- Δασικό Συνεταιρισμό του χωριού μας για το ποσό των 3000 €
- Κουβάτη Αθανάσιο για το ποσό των 1000 €
- Ζιώγα Θεόδωρο (Αμερική) για το ποσό των 492,29 € (700 δολλάρια)
- Κουτσίνα Γιώργο (Τύρναβο) για το ποσό των 35 € και τον
- Δήμιζα Κωνσταντίνο δάσκαλο και φίλο του χωριού μας για το ποσό των 50 € .

Προεγγραφή – δέσμευση για οικονομική στήσιξη έκαναν και οι παρακάτω:

- Ζιώγας Αθανάσιος με το ποσό των 1000 €
- Κοτολούλης Γεώργιος με το ποσό των 2000 €
- Τσιγκούλης Γιώργος (του Αχιλλέα) με το ποσό των 1000 €
- Ξεδιάς Γιώργος με το ποσό των 1000 € (σύζυγος Ρέβα Περιστέρων)
- Ρέβας Δημήτριος με το ποσό των 1000 €
- Κανναβού Σταυρούλα με το ποσό των 1000 €
- Τζιμούλης Νικόλαος με το ποσό των 1000 €.

Στο προηγούμενο τεύχος του περιοδικού μας είχαμε ανακοινώσει τις οικονομικές προσφορές των:

- Ζιώγα Βασίλειο του Θωμά με το ποσό των 3.000 € και
- Σιούτη Ευάγγελο με το ποσό των 1.000 €.

Γο παράδειγμα των παραπάνω συγχωριανών μας και φίλων ευελπιστούμε να ακολουθήσουν και πολλοί άλλοι όπως ήδη το έχουν δηλώσει, ρε όποιο ποσό μπορούν. Και πάλι τους ευχαριστούμε θερμά όλους.

Η γενική συνέλευση της Αδελφότητας

Στις 14 Αυγούστου 2010, ημέρα Σάββατο, στο Δημοτικό Σχολείο Δροσοπηγής, πραγματοποιήθηκε η ετήσια Γενική Συνέλευση της Αδελφότητας Δροσοπηγιωτών, με τα παρακάτω θέματα ημερήσιας διάταξης:

- Γενική ενημέρωση για τις δραστηριότητες και τους μελλοντικούς στόχους του Δ.Σ της Αδελφότητας.
- Οικονομικός απολογισμός για το χρονικό διάστημα Αύγουστος 2009-2010
- Συζήτηση και λήψη απόφασης για την εξόφληση 3 τεχνικών έργων που εκτελέσθηκαν το 2009 με χρήματα από τα έσοδα ενοικίασης των ιδιόκτητων βοσκοτόπων του χωριού.
- Συζήτηση και λήψη αποφάσεων επί άλλων θεμάτων, που τυχόν θα προτείνει η Γενική Συνέλευση.

Παρόντα ήταν 95 μέλη και χωριανοί.

Με πρόταση του προέδρου του Δ.Σ κ. Κοτολούλη Γιώργου, η οποία έγινε δεκτή από την Γ.Σ, μέσα στα πλαίσια μιας ευρύτερης διοικητικής οργάνωσης της Αδελφότητας, το Προεδρείο διεξαγωγής της συζήτησης συγκροτήθηκε, όπως και πέρυσι, ως εξής:

Πρόεδρος: Ζιώγας Θανάσης, μέλος της επιτροπής Αθηνών

Μέλη : Κοτολούλης Γιώργος, Πρόεδρος Δ.Σ & Τσιγκούλης Γιάννης μέλος της επιτροπής Ιωαννίνων.

Ο Ζιώγας Θανάσης έθεσε το πλαίσιο διεξαγωγής της συζήτησης και έδωσε το λόγο στον Πρόεδρο του Δ.Σ κ. Κοτολούλη Γιώργο για να κάνει τον διοικητικό και οικονομικό απολογισμό του Δ.Σ για την χρονιά που πέρασε.

Νωρίτερα είχε διανεμηθεί σε όλους τους παρευρισκόμενους 8 σελίδος, γραπτός, διοικητικός και οικονομικός απολογισμός, και έτσι το κάθε μέλος και χωριανός είχε την δυνατότητα, πέραν της προφορικής και της γραπτής ενημέρωσης.

Ο πρόεδρος αναφέρθηκε αναλυτικά για τις πρωτοβουλίες και την εν γένει δραστηριότητα του Δ.Σ και έθεσε τους στόχους του Δ.Σ για το άμεσο μέλλον.

Ακολούθησε μια εποικοδομητική συζήτηση, τοποθετήθηκαν αρκετοί επί των θεμάτων και ελήφθησαν οι παρακάτω αποφάσεις:

Στο βασικό θέμα της πληρωμής των 3 τεχνικών έργων, παρόντος και του εργολάβου κ. Βαζούκη Βασίλη, έγινε ανάλυση του κόστους κατασκευής και μετά από συμφωνία με τον εργολάβο, πληρώθηκε το συνολικό ποσό των 10.000 ευρώ αντί των 11.400 ευρώ που ζητούσε ο εργολάβος.

Συνεχίζοντας ο Γ. Κοτολούλης ανέφερε ότι τα έργα που συμφωνήθηκαν με το Τοπικό Συμβούλιο να εκτελεσθούν φέτος, με τα χρήματα από την ενοικίαση του βουνού είναι:

- Αρμολογία της εκκλησίας του Αγίου Αθανασίου, έγινε ανοικτή μειοδοτική δημοπρασία και το έργο δόθηκε στον μειοδότη Καρρά Αθανάσιο.
- Αποκατάσταση ζημιών στα καμπαναριά και στη στέγη της εκκλησίας της Αγίας Παρασκευής
- Τοποθέτηση dexion στο οστεοφυλάκιο του νεκροταφείου.
- Η Γ.Σ ενέκρινε τα παραπάνω έργα και έγινε εποικοδομητικός διάλογος για τον τρόπο κατασκευής των.

Στη συνέχεια προτάθηκε από το Δ.Σ να ορισθεί επιτροπή ξενώνα από τους Θωμά Μουκούλη, Θωμά Ζιώγα, Θανάση Ζιώγα και ένα μέλος του Δ.Σ έτσι ώστε να δοθεί ιδιαίτερη βαρύτητα στο θέμα με πρόσωπα κύρους.

Η επιτροπή θα λειτουργεί, θα ενεργεί και θα διαχειρίζεται τα οικονομικά του ξενώνα ανεξάρτητα από το Δ.Σ.

Συμφώνησαν για τη συμμετοχή τους οι προταθέντες και η Γ.Σ έκανε αποδεκτή την πρόταση.

Συγχρόνως έγινε έκκληση από το Δ.Σ για οικονομική στήριξη της προσπάθειας κατασκευής του ξενώνα, ανάλογα με τις δυνατότητές του ο καθένας, καθώς και η προτροπή προς τους χωριανούς να αξιολογήσουν θετικά το όλο εγχείρημα και να το πιστέψουν.

Στη συνέχεια ο Γ. Κοτολούλης ενημέρωσε το σώμα ότι μετά την παραχώρηση της διπλανής

αίθουσας για γραφεία της Αδελφότητας, το Δ.Σ προτίθεται να τα εξοπλίσει με βιβλιοθήκες, ιματιοθήκες, έπιπλα γραφείου, fax, computer, internet, φωτοτυπικό, οθόνη προβολής, βιβλιοθήκη, ενημερωτικό υλικό για τον επισκέπτη κλπ.

Στη συνέχεια η Γ.Σ ασχολήθηκε με την πορεία του περιοδικού, το αυξημένο κόστος λόγω πολλαπλότητας και μεγαλύτερης κυκλοφορίας τευχών.

Αποφασίσθηκε να αυξηθεί η συνδρομή των μελών της Αδελφότητας σε 20 ευρώ το χρόνο για να καλυφθεί η διαφορά του κόστους, να συνεχισθεί η διανομή του δωρεάν και να μη καταχωρούνται διαφημίσεις όπως προτάθηκε από κάποιον. Έγινε συγχρόνως παράκληση για αποστολή ύλης και από άλλους χωριούνούς.

Στο σημείο αυτό λόγω μη ύπαρξης άλλων θεμάτων λύθηκε η συνεδρίαση της Γενικής Συνέλευσης.

Συνέλευση Δ.Σ. & Νεολαίας

Μετά από αίτημα της Νεολαίας του χωριού μας, πραγματοποιήθηκε, το Σάββατο 14 Αυγούστου 2010, συνάντηση με το Δ.Σ. της Αδελφότητας, στην συνεδριακή αίθουσα του Δημ. Σχολείου.

Έγινε ευρεία ανταλλαγή απόψεων για τους στόχους του Δ.Σ. της Αδελφότητας, για την οργάνωση και λειτουργία των νέων γραφείων της Αδελφότητας.

Ακολούθησε συζήτηση για θέματα που απασχολούν την Νεολαία του χωριού μας, έγιναν προτάσεις για κοινή δράση Νεολαίας και Αδελφότητας σε θέματα περιβάλλοντος, συλλογής και καταγραφής του αρχειακού υλικού του χωριού μας.

Από το Δ.Σ. τους ζητήθηκε μεγαλύτερη συμμετοχή στην Αιμοδοσία, να γράφουν κείμενα-άρθρα στο περιοδικό «Τα Καντσιώτικα» και να αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες για ευρύτερες δράσεις στο χωριό, σε όλη τη διάρκεια του χρόνου.

Έκκληση - Προτροπή

Το Διοικητικό Συμβούλιο της Αδελφότητας κάνει έκκληση και προτρέπει όλους τους χωριανούς:

- Όσοι διαθέτουν αρχειακό υλικό (φωτογραφίες παλιές, συμφωνητικά μαστόρων, οποιαδήποτε έγγραφα) να δώσουν αντίγραφα για το αρχείο της Αδελφότητας.
- Να γίνει φωτογράφηση και έρευνα από συγχωριανούς και φίλους, ανάλογα με τον τόπο κατοικίας τους, για τα έργα που κατασκεύασαν οι παλιοί Καντσιώτες μαστόροι σε διάφορα μέρη της Ελλάδας. Ένας πρώτος πίνακας, με τόπους όπου εργάστηκαν, είναι αναρτημένος στο site της Αδελφότητας (www.drosopigi.com). Επίσης ανάλογα στοιχεία μπορούν να αντληθούν από το βιβλίο «ΚΑΝΤΣΙΚΟ - ΔΡΟΣΟΠΗΓΗ, Συγγραφή για ένα μαστοροχώρι της Ηπείρου Αθήνα 1993».

ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑ ΔΡΟΣΟΠΗΓΙΩΤΩΝ
ΔΗΜΟΥ ΚΟΝΙΤΣΑΣ

Συνάντηση Αδελφοτήτων – Συλλόγων

Παρασκευή 13.08.2010

Με πρωτοβουλία της Αδελφότητας Οξιάς (Σέλση), την Παρασκευή 13 Αυγούστου 2010 στην Πυρσόγιαννη, πραγματοποιήθηκε συνάντηση των Αδελφοτήτων & Συλλόγων του Δήμου Μαστοροχωρίων.

Παρευρέθησαν αντιπρόσωποι από τις Αδελφότητες και τους Συλλόγους από τα χωριά Ασημοχώρι (Λισκάτσι), Βούρμπιανη, Δροσοπηγή (Κάντσικο), Καστανέας (Καστάνιανη), Οξιά (Σέλση), Πλαγιά (Ζέρμα) και Πυρσόγιαννη.

Στην συζήτηση που ακολούθησε, αναπτύχθηκε προβληματισμός σχετικά με θέματα:

- Επικοινωνίας μεταξύ των Συλλόγων
- Ενημέρωσης των Συλλόγων σε ότι αφορά σε δραστηριότητες ή/και εκδηλώσεις

Από κοινού συμφωνήθηκε, να γίνει μια συντονισμένη προσπάθεια με σκοπό, σε πρώτη φάση, την ανάπτυξη της επικοινωνίας μεταξύ των Συλλόγων/Αδελφοτήτων.

Με δεδομένο ότι είναι πολύ πιθανόν - όπως πρόεκυψε και από τη συνάντηση - στο κάθε χωριό να υπάρχουν διαφορετικοί φορείς (Σύλλογος, Αδελφότητα, Πολιτιστικός, κ.ά) που να δραστηριοποιούνται (έδρα) σε διαφορετικές ανά την Ελλάδα πόλεις, να μην επιτευχθεί εύκολα ο αρχικός στόχος της επικοινωνίας μας.

Για να επισπευτούν τα βήματα επικοινωνίας κρίθηκε σκόπιμο να υπάρχει σημείο αναφοράς σε κάθε μεγάλη πόλη και έτσι ορίστηκαν ως σύνδεσμοι του άτυπου αυτού «Συμβουλίου Επικοινωνίας Μαστοροχωρίων» σχεδόν όλοι οι παρευρισκόμενοι.

Για το λόγο αυτό καλούνται οι εκπρόσωποι φορέων (Συλλόγων-Αδελφοτήτων-Σωματείων κ.λπ.) των χωριών μας, να έλθουν σε επαφή με τους κατά τόπους συνδέσμους:

Στα Μαστοροχώρια:

- η κα Μαρία Δούκα επικοινωνία στα τηλ. του Δημαρχείου - &
- ο κ. Μιχάλης Βατσκαλής

Στα Γιάννενα:

- ο κ. Σωτήρης Γιαννούλης (Ασημοχώρι/Λισκάτσι) &
- η κ. Απόστολος Ραπακούσιος (Καστανέα/Καστάνιανη), email: 6972326624@mycosmos.gr

Στη Θεσσαλονίκη:

- η κα Κατερίνα Δημάρατου (Βούρμπιανη), email: kanavouras@hol.gr &
- ο κ. Γιώργο Κοτολούλης (Δροσοπηγή/Κάντσικο), email : kotoloulis@gmail.com (www.drosopigi.com)

Στην Αθήνα:

- ο κ. Ευθύμιος Δούκας (Καστανέα/Καστάνιανη),
- ο κ. Κων/νος Α. Λάζος (Οξιά/Σέλση), email: info@oxya.gr (www.oxya.gr) &
- ο κ. Απόστολος Παγούνης (Πλαγιά/Ζέρμα), email: apostolos.pagounis@miet.gr

ώστε όλοι αντάμα να πάμε τα Μαστοροχώρια μας ένα βήμα μπροστά.

Επίσης μπορείτε να στείλετε email στο info@oxya.gr γράφοντας:

την ιδιότητα σας, το Φορέα που εκπροσωπείτε, το τηλέφωνο επικοινωνίας καθώς και την πόλη που δραστηριοποιείστε, ώστε να το προωθήσουμε σε εκπρόσωπό μας.

Το πρώτο βήμα έγινε. Ας δοκιμαστούμε όλοι για τα επόμενα.

Από το Συμβούλιο Επικοινωνίας Φορέων Μαστοροχωρίων.